

YAZILIKAYA

ÇORUM HABER'İN AYLIK KÜLTÜR VE SANAT EKI

18 ARALIK 2017 PAZARTESİ

SAYI: 126

Daha nice baharlar göreceksiniz

Çorum'un Gazi ve İnönü caddelerindeki atkestaneleri, bizim kuşağın can yoldaşı gibidir.

Çocukluk yıllarımızda tanık olduk bu yolun açılışına. Adı "yeni yol"du, ya da "astalt"... "Astalta çıkıyorum" dediğiniz zaman bu yeni yol anlaşılırdı.

Altı beton, üst tabakası astalt...

Kent içinde başka yoktu da ondan; astalt dediğinizde adres belli oluyordu.

Sonra, yol boyunca belli aralıklarla dikilmiş, çitlerle koruma altına alınmış atkestanesi fidanları...

Bunlar da büyüyecek de, gölgelik oluşturacak da!...

Vay canına!...Biz ne zaman bu yaşa geldik, o fidancıklar ne zaman dev ağaçlara dönüştüler?...

*

Benim, bu ağaçlarla hep duygusal bir bağım oldu. Belki bizim kuşaktan pek çok kimsenin de öyle...

Daha fidan halindeyken biri kurusa, içim sızlardı. Neyse ki, kayıp çok olmadı. O dönemde kuruyanın yerine de hemen yenisi dikildi.

Sonradan, otobüs durakları için cepler açılırken kesilenler oldu, kazaya uğrayanlar oldu...

Bir yakın dostu kaybetmiş gibi hissettim hep...

Ardından ağıt yakasım geldi...

Sevdiğim kentin güzelliği bu ağaçlar, içimdeki yaşama coşkusunu besleyen zarafet anıtlarıydı; dostlarımdı...

*

Baharda yeşile duran, yaz boyu geniş yapraklarıyla muhteşem bir gölgelik oluşturan atkestaneleri...29 Ekim'lerde direnmekten vazgeçip 10 Kasım'larda yerlere serilmeye başlayan ve hazan mevsimini tamamlayan birer teslimiyet ve masumiyet örnekleri gibi sararmış yapraklar...

Çorum'un sert geçen kışına direnerek, titreye titreye baharı beklemeye geçişin hüznü içe kapamış...

*

Cadde boyu yürürken, üzgün ve çaresiz hissediyorum dostlarımı.

Öbek öbek yığılmış yapraklarına basıp geçmeye kıyamıyorum.

Daimi'nin içimi titreten dizeleri geliyor aklıma neyse ki, teselli buluyorum:

"Ne de olsa kışın sonu bahardır"

İlla ki gelecek bahar...

Dostlarım yine yeşerecek, çiçek çiçek açacak, yemyeşil geniş yapraklarıyla kentin güzelliği olacak yeniden...

Ve ben, daha kaç sonbaharda kaygılanmaya başlayacağım onlar için, kaç zemheride karalar başlayacağım?..

*

Rahmetli Baha Bey, birbirinin devamı olan bu

Mehmet YOLYAPAR

iki caddeyi açarken, Çorumlu çok söylenmiş: "Havaalanı mı yapıyor, böyle geniş cadde mi olur?" diye.

Artık günün her saatinde tıkanan trafiğe bakınca, dönemin Çorum Belediye Başkanı Baha Çorbacıoğlu'nun 1950'lerdeki uzak görüşlülüğüne hayran olmamak elde mi?

Bu caddeleri açmış olmasa bile, adımı taşıyan ve bağrında yattığı Bahabey Çamlığı'nı merkep sırtında gaz tenekeleriyle bizzat su taşıyarak oluşturmuş olması, kendisini minnet ve saygıyla anmamız için yeter de artardı.

Baha Bey, çamları büyük bir şelkatle, sevgiyle büyötmeye çalışırken ne demişler peki arkasından:

"Deli Baha'nın yine deliliği tuttu!"

Kurban olmaz mısınız böyle deliye?...

Saygıyla yâd etmez misiniz?

*

Ozan Ceyhan demiş ki:

Soğuk gece sonu vardık sabaha

Bahara ermeye süre var daha

Ömrü olan çok kış görür daha

Yeter ki sabahlar aydınlık olsun.

*

Atkestaneleri!

Dostlarım!

Yaş alıyorsunuz kuşkusuz, ama ne beis, yaşlandığınızı düşünmüyorum ben sizin; göreceğiniz daha çok baharlar olduğunu biliyorum, yüzlerce yıllık çınarlar misali...

Siz de Daimi'ye kulak verin:

"Bu da gelir, bu da geçer ağlama!"

YAZILIKAYA

18 ARALIK 2017 PAZARTESİ

SAYI: 126

ÇORUM HABER GAZETESİ
AYLIK KÜLTÜR VE SANAT EKI
(Ayrıca para ile satılmaz)

YAYIMLAYAN:

Baytaş Basım Yayım ve Ticaret A.Ş. adına

Yönetim Kurulu Başkanı

Orhan ÖZSARAÇOĞLU

İMTİYAZ SAHİBİ:

Hülya YOLYAPAR

KURUCUSU, BAŞYAZARI ve ŞİRKET GENEL MÜDÜRÜ
Mehmet YOLYAPAR

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Taner ŞİMŞEK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Volkan SINAYUÇ

YAZARLAR

Selda FINDIK

Hüseyin AŞKIN

KAPAK FOTOĞRAFI:

Altan ÖZESKİCİ

YAYIN KURULU: (Alfabetik soyadı sırasına göre)
Ali ALAKOÇ, Prof.Dr. Gülen Elmas ARSLAN, Ercan ATA, Selahattin AYDEMİR, Damla BİŞİRİCİ, Ayhan BOZKURT, Şahika ÇAĞLAR, Nazife ÇİÇEK, Özin ERDEMLİ, Gazanfer ERYÜKSEL, Selda FINDIK, Yrd.Doç.Dr. Özlem SIR GAVAZ, Doç.Dr. Ebru GÖKMEŞE İbrahim GÖSTERİR, Muzaffer GÜNDOĞAR, Bahri GÜVEN, Ahmet İLBARS, Semrin KALELİ, Elif KAYMAZLI, Atilla LAÇIN, Abdulkadir OZULU, Semih POROY, Yrd.Doç.Dr. Sevinç SOYOCAK ÖZALP, Mehmet ÖZATA, Altan ÖZESKİCİ, Yrd.Doç.Dr. Erjada PROGONATI, Recep SERBES, Semra ŞAHİN, Selma TARHAN, Gizem TOSUN, Ayşe UNCU, Fatma Nilüfer YALÇINKAYA, Kenan YAŞAR, İrfan Yiğit, Mehmet YOLYAPAR, Banu ÖZDİL YÜCEL

web: www.corumhaber.net

e-mail: corumhaber@gmail.com

YÖNETİM YERİ:

2. Gazi Sk. 4/E Çorum

Posta Kodu: 19200

Santral (Tel & Faks) :

(0364) 213 34 00 – 213 34 01

(0364) 213 34 73 – 224 58 14

SAYFA DÜZENİ:

ÇORUM HABER TESİSLERİ

BASKI:

Arslan Güneydoğu Gazetecilik,

Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş.

Esenboğa Yolu 17. Km. Osmangazi Mh.

Sütçü İmam Sk. No:4 Pursaklar – ANKARA

Tel: (0312) 419 20 01

DAĞITIM: Ecem (Turkuaz Dağıtım)

Dergimizdeki yazı, resim, fotoğraf ve desenler kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

ANADOLU OYUNCAK MÜZESİ

7-10 Aralık'ta üniversitemiz bünyesinde "Sosyal Diyalogun İnşasında Entelektüel Çaba Projesi" kapsamında gittiğimiz Antalya'da katıldığımız etkinliklerden birisi de, Kepez Belediye Başkanı Hakan Tütüncü'nün önderliğinde açılan ve müdürlüğünü hemşehrimiz Emrah Ünlüsoy'un yaptığı Anadolu Oyuncak Müzesi'ydi.

Müze adının ötesinde Anadolu'yu da aşan dünya oyuncak klasiklerine de yer veren bir çeşitlilik içerisinde, bünyesinde farklı temalarda farklı oyuncakları barındırıyor. Böylece tanıdığınız ya da tanımadığınız birçok oyuncak, hikâyesi ile birlikte sizi çocukluğunuza ya da bilmediğiniz başka çocukların çocukluğuna geri götürüyor...

Örneğin Walter Disney'in yarattığı Mickey Mouse... Disney, bir gazetede karikatürlerini yayımlayıp düzenli bir gelir elde ederken bir kilisenin garajında barnırken farelerle yaşamak zorunda kalır. Farelerden korkan Disney, farelerin kendisinden uzak kalması için yiyeceklerinden ayırdığı birkaç parçayı garajın en uç noktasına bırakır. Ancak bir fare kendisini ısrarla rahatsız etmekte ve korkutmaktadır. Kendi zihninde bu durumu daha katlanılabilir hale getirmek adına farenin karikatürünü çizmeye başlayan Disney'in bu korkusu, ona farkında olmadan dünyanın en ünlü çizgi karakterine yaratmasına sebep oluyor.

Diğer bir hikaye pozitif iletişimin sembolü Oyuncak Ayı (Teddy Bear) üzerinedir... Teddy Bear'ın çıkışı ve ünlenmesi Amerika'nın 26. Başkanı Theodore "Teddy" Roosevelt'e (1858-1919) dayanmaktadır. Ro-

Yrd.Doç.Dr.
Sevinç SOYCAK ÖZALP

osevelt, Amerika'daki iki eyalet arasındaki sınır sorununa ara buluculuk yapmak için güneye bir gezi düzenler. Ayı avına merakıyla bilinen Roosevelt'in şerefine düzenlenen av partisinde, hiçbir ayıyı avlayamayan Roosevelt'e jest yapmak için, halk bir yavru ayı getirerek başkanın vurmasını ister. Ancak

başkan bu sunuyu reddeder. Pulitzer ödüllü Clifford K. Berryman'ın, Washington Post gazetesinde yansıttığı siyasi karikatür Amerika'nın en çok konuşulan olayı olur. Karikatüre konu olan hikâyeden ilham alan oyuncak üreticisi Morris Michtom ise eşinden pelüş bir

ayı yapmasını ister. Oyuncak pelüş ayıcığa Teddy Bear (Teddy's Bear) adını vermek isteyen Michtom, oyuncakçı Başkan'a göndererek isim babası olmasını ister. Roosevelt bu fikre pek sıcak bakmasa da kabul edilir ve 1900'lerin başında Teddy Bear yok satacak derecede üretilmeye başlar.

Bunun dışında müzede Auschwitz Toplama Kampı'ndan gerçek saçlı oyuncak bebekler; bir yangından annenin mücadelesiyle çocuğu için kurtardığı isli ancak manevi değeri büyük maymun bir oyuncak; birçoğumuzun çocukluğunu süsleyen ancak sektördeki rekabete dayanamayarak artık üretilmeyen Fatoş Bebek; oyunculuktan önce oyuncakçılık yapan Zeki Alasya oyuncakları ve bütün diğer oyuncaklar, yaşanmış gerçeklikleri ya da masalsi hikâyeleri ile misafirlere sunuluyor.

Emeği geçenleri tebrik ediyorum. Anadolu Oyuncak Müzesi gezilesi görülesi bir yer.

İlhan Koman'ın "Sonsuzluğa" adını taşıyan soyut heykeli. "Sonsuzluk Eksi Bir" serisinden...

Sanatçılar Mozolesi

Recep SERBES

Sıradışı ve avangart bir "biçim sanatçısı"... O'na "Türk da Vinci" diyorlar!

Bilin ve sanatı bir araya getirdiği eserleriyle tanınan ve bu özelliğinden ötürü "**Türk da Vinci'si**" olarak anılan dünyaca ünlü heykeltıraş İlhan Koman, 17 Haziran 1921 tarihinde Edirne'de doğdu.

* * *

Babası Ahmet Fuat Bey, Edirne'de iyilikseverliğiyle öne çıkan, Perşembe günleri fakirlere bakan tanınmış bir doktordu.

Annesi Leman Sevinç Hanım ise yabancı okullarda eğitim almış, Fransızca ve Almanca'yı iyi derecede bilen ve sanata meraklı bir kadındı. Halide Edip gibi çarşafı ilk atan kadınlardan biri olan Leman Hanım henüz Balkan Savaşı öncesinde Avrupa tipi kıyafetler giyiyordu.

* * *

İlhan Koman'ın baba tarafı Mohaç Savaşından sonra Osmanlı tarafından "**Evlâd-ı Fatihan**" olarak Konya'dan Makedonya'nın Kumanova kasabasına yerleştirilmiş Türk köylülerinden idi.

* * *

Anne tarafından dedesi olan Mehmet Şeref Aykut Bey ise II. Abdülhamid döneminde devrimci düşüncelerinden ötürü sürgüne gönderilen, Millî Mücadele yıllarında ise Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin kuruluşuna öncülük eden bir Jöntürk'tü.

Misak-ı Milli'yi hazırlayan 6 kişiden biri olan Mehmet Şeref Aykut Bey, son Osmanlı Meclis-i Mebusarında gündem dışı söz alarak ateşli bir şekilde okuduğu Misak-ı Milli ile tarihe geçmişti.

Birinci TBMM'de Edirne Milletvekili olarak da görev alan Mehmet Şeref Aykut Bey, İlhan Koman'ın büyük hayranlık duyduğu önemli bir figürdü.

* * *

Resme ve maket yapımına henüz 5-6 yaşlarında il-

gi duyan ve çocukluğu Kaleiçinde geçen Koman'ın Edirne Lisesinde okuduğu yıllarda hayâli, genî mühendisi olmaktı.

Genç İlhan'ın bu alanda eğitim alması için dedesi Mehmet Şeref Aykut Bey, Almanya'ya göndermek istese de 17 yaşında tüberküloza yakalanması buna engel oldu.

Bu rahatsızlığı nedeniyle askerlikten muaf tutulan Koman, tedavi için geldiği İstanbul'da uzun süren bu rehabilitasyonu döneminde değerlendirmek amacıyla 1941 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne başvurdu.

Leopold Levy tarafından Akademiyenin Resim Bölümü'ne kabul edilen Koman'ın ilk hocaları Bedri Rahmi ve Sabri Berkel'di.

Koman, modlaj dersindeki hocaları Zühtü Müridoğlu ve Hadi Bara'nın yönlendirmeleriyle ertesi yıl Heykel Bölümü'ne geçiş yaptı ve Rudolf Belling'in öğrencisi oldu.

* * *

1946 yılında Akademi'den birincilikle mezun olan Koman, devletin açtığı burs sınavını kazanarak 1947'de Paris'e gitti.

Paris yıllarında Academie Julian ile École du Louvre'da eğitimini sürdüren İlhan Koman bu dönem içinde çağdaş akımlara yakınlık duydu.

Sadi Özış, Şadi Çalık, Neşet Günal ve Mübin Orhon'la birlikte Soyut Sanat Atölyesi'ni kuran İlhan Koman, sık sık gezdiği Louvre Müzesi'nde özellikle Mezopotamya ve Mısır sanatından etkilendi. Rodin, Brancusi ve Giacometti'nin eserleri, Koman'ın sanat anlayışında yeni ufuklar açtı.

Bu dönemde taş eserler üzerinde yoğunlaşan Koman, geliştirdiği soyut formlar üzerine kurulu yapılarıyla 1948'de Paris'te düzenlenen "**Yeni Gerçekçilik**" sergisine katıldı. Sanatçının eserleri, ertesi yıl Gallerie Maifde de sergilendi.

İLHAN KOMAN (17 Haziran 1921 - 30 Aralık 1986)

Sanatçının, mimar ve fotoğrafçı arkadaşı Çetin Kanra ile birlikte Hulda'da gerçekleştirdikleri bir mizansen...

* * *

1951'de Türkiye'ye dönen Koman, Akademiyenin Heykel Bölümü'nde asistan olarak göreve başladı.

Aynı yıl Anıtkabir'in doğu frizleri için açılan yarışmada birincilik ödülünü aldı.

1954'te devletin düzenlediği heykel yarışmasında ikincilik, aynı yarışmada ertesi yıl ise birincilik ödülünü kazandı.

Ayrıca 1955'te André Bloc'un "**Groupe Espace 1951**" manifestosuna katılarak Hadi Bara ve mimar Tarık Canrı ile birlikte Türk Espas Grubu'nu kurdu.

* * *

Öte yandan 1953'te Akademi bünyesindeki Metal Atölyesi'nin kuruluşuna katkı sağlayan Koman, bu

Soldan sağa: Şadi Çalık, Can Yücel ve İlhan Koman, 1950 yılında Paris'te...

Bilinmeyene doğru çıkan bir serüven

KOMAN'IN SANAT ANLAYIŞI

"Bir nesnenin sanat olması için, lüs, öz, gerçek olması gerekir. Sanatta tek ölçü budur. Sanatın kopya, özentî, taklit olmayın, kendi kendine bir olay olması gerekir. Bu, küçük veya büyük de olur, obje de eşya da olur, figüratif veya non-figüratif de olur. Bütün sorun tek ve gerçek olmasıdır..."

Bir de Racine'in sanatı tarifi vardır: 'Sanat,

hiçbir şeyden bir şey yapmaktır.'

Ben bazen çalışmamdan memnun olmayınca, kendi kendime küfür ve alayla Racine'in lafını tersyüz edip, 'şimdi bir şeyden hiçbir şey yaptın be mübarek adam', derim. Ashında sanat, benze insanın bilinmeyene doğru çıktığı bir serüvendir. Sanatçı, devamlı kendisini yenileye bilmelidir."

atölyede ek gelir olması için iskerne ve koltuk gibi metal mobilyalar üretti. Ardından Sadı Özış, Şadi Çalık ve fabrikatör Mazhar Süleymanlı ile birlikte **"Karemetal"** adında bir mobilya atölyesi kurdu.

İlhan Koman bu dönemi, **"Sanatla insanların kafalarına hitap edemeyenlerin, kollarına hitap ettikleri bir dönem"** olarak tanımlasa da ortaya koydukları ürünler, hem özgün konstrüksiyonları hem de insan vücuduyla son derece uyumlu ve ergonomik özellikleriyle ülkemizdeki modern mobilya tasarımının ilk örnekleriydi.

* * *

YENİ BİÇİMLERİN PEŞİNDE...

Koman, 80'li yıllarda Ferit Edgü'yle yaptığı söyleşide; *"... Ben bilimsel bir araştırmaya yöneldim. Bilimle sanat bir yerde buluşamaz mı? Heykelde bu buluşmayı gerçekleştirmeye çalışıyorum... Ben işe yarayan biçimler peşindeyim nücedir. Heykeli olarak değil, bir biçim sanatçısı olarak, yeni biçimler yaratmanın peşindeyim."* demişti.

1958 yılında, Brüksel'de düzenlenen Dünya Sanat Fuarına katılması İlhan Koman'ın hayatında yepyeni bir sayfa açtı. Sergideki Türk pavilyonu için hazırladığı 33 metrelik **"Pilon Kule"** oldukça dikkat çekti. Burada tanıştığı mimar Ralph Erskine'nin davet ile mimari tasarımları için form araştırmaları yapmak üzere İsveç'e gitti.

1958 yılında başlayan ve kendisinin **"gönüllü sür-gün"** olarak adlandırdığı bu İsveç serüveninde önce Stockholm yakınlarında ufak bir daire kiralayan Ko-

man, 1965 yılında **"M/S Hulda"** adlı tekneyi satın alarak ev ve atölye şeklinde kullanmaya başladı.

* * *

İlhan Koman Türkiye'deki son yıllarında ve İsveç'e gittiği ilk yıllarda yapıt malzemesi olarak genellikle metali tercih etti. Özellikle demir kullandığı 1956-1965 yılları arasındaki bu dönemi kendisi için **"Demir Çağı"** olarak adlandıran Koman, sonraki süreçte ahşap, duralit, bronz, alüminyum ve plâstik gibi çok çeşitli malzemeler kullandı.

* * *

1960'lı yılların sonuna doğru ise sanatını, teknolojik uygulamalar ve bilimle, özellikle de geometri ve matematik ile iç içe geçtiği yeni bir döneme adını atan Koman, kendisine **"Türk da Vinci"** sıfatını kazandıran eserlerini üretmeye başladı.

* * *

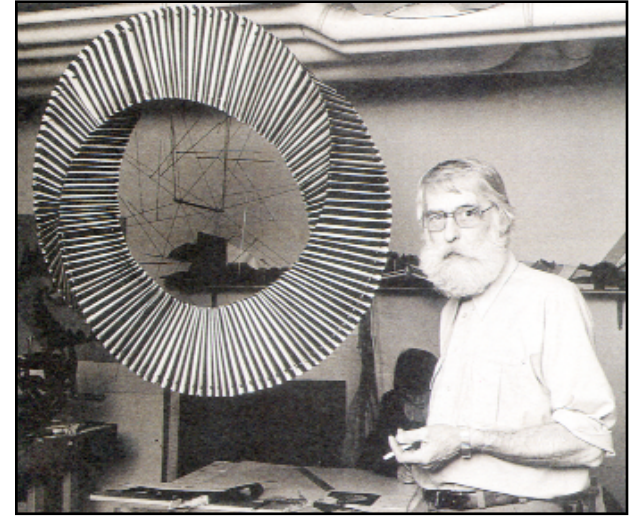
Bu arada 1967'de Stockholm Uygulamalı Sanatlar Yüksekokulu'nda öğretimi üyesi olarak çalışmaya başlayan Koman, aynı yıl Sundsvall'daki bir meydan düzenlenmesi için açılan yarışmada birinci oldu ve projesi 1969-1971 yılları arasında uygulandı.

1970 yılında Örebro Belediye Binası önüne yerleştirilecek heykel için açılan yarışmada ise birincilik ödülünü mimar Çetin Karıncı ile paylaştı. **"Leonardo'ya Selam"** adlı bu heykel daha sonra İsveç Hükümeti tarafından satın alınarak Stockholm Mimarlık Yüksekokulu'nun önüne yerleştirildi.

Koman bu dönemde yeni inşa edilen Parlamento Binası için de İsveç Kraliyet Armasının bir rölyefini yaptı.

* * *

70'li yıllardan 80'lere uzanan süreçte seyirciyi de malzeme kadar eserin ve devrinin bir parçası kılan "hareketli" işlere yoğunlaşan usta

İlhan Koman, 1967'den 86'ya kadar heykel dalında eğitim verdiği Stockholm Konstfack Sanat Okulu'ndaki atölyesinde, üç boyutlu bir "Moebius" bandının yanında...

sanatçı, yeni geometrik türerler, iç içe geçerek tasarımın sınırlarını zorlayan üç boyutlu paradokslar ve matematik hesaplamalara ağırlık verdiği spiraller dizisiyle dünya sanat çevrelerinde büyük yankı uyandırdı.

* * *

"Bükülgen poliedr teoremi" ve **"Hiperform"** gibi buluşlarına patent alarak kendi adına tescilleyen İlhan Koman, bu arada 1978'de Dario Fo'nun Paris Theatre de Liberte'deki bir oyunu için sahne tasarımı ve maskarlar da yaptı.

* * *

Çağdaş Türk heykel sanatının öncüsü ismi İlhan Koman; bilimle sanatı buluşturma çabasının yanı sıra, yenilikçiliği olan tutkusuyla da sıradışı bir sanatçıydı.

Dünyanın seçkin müze koleksiyonlarında eserleri bulunan ve ülkemizde nispeten az tanınan Koman, 30 Aralık 1986'da Stockholm'de yaşamını yitirdi. Vasiyeti üzerine cesedi bir şapelde yakılarak, eşi Kerstin Koman tarafından külleri çok sevdiği Baltık Denizine savruldu.

SANATIN HİTAP ETTİĞİ...

Akademi'de asistan olarak çalıştığı yıllarda arkadaşlarıyla kurduğu **"Karemetal"** adlı atölyede ülkemizdeki ilk metal mobilya tasarımlarına imza atan İlhan Koman, o dönemi şöyle anlatır:

"Aldığımız maaş hiçbir şeye yetmezdi. Helva ekaneğe tulum ederdik her gün. Bakılcı olacak gibi değil, ne yapıp -

lum ne edelim derken koltukçuluğa başlamaya karar verdik dört arkadaş. Adını da dört kişi olduğumuza göre Karemetal koyduk. Modern mobilyayı ilk kez merkekteğimizde yapmaya koyulduk. Yani, biz o devirde sanatımızla insanları kafasına hitap edemediğimizden, kollarına hitap etmeye başladık."

BİR EVLİYA'YA

İlhan koman ki trassız heykeltıraş uçmağa doğru sakallı elinde bombalarla bebekler heykel gibi olmayan heykeller taşıyordu garip maacir güneyinden kuzeyine kutupların battı batacak teknesiyle varmak için edime'ye selimiye'ye...

Can YÜCEL

BİR TEKNEDEN DAHA FAZLASI HULDA

İlhan Koman'ın 1965'ten ölümüne kadar yaşadığı ve çalıştığı **"Hulda"** isimli iki direkli yelkenli tekne, 1905 yılında Baltık ticaret gemisi olarak inşa edilmiş...

"İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti" etkinlikleri kapsamında Mart 2009'da Stockholm'den yola çıkarak sırasıyla Amsterdam, Anvers, Bordeaux, Lizbon, Barcelona, Napoli, Valletta ve Selanik'e uğrayan **"Hulda"**, konakladığı her limanda **"Koman Sergisi"** ve gerçeklere yönelik atölye çalışmalarına ev sahipliği yapmıştı.

12 bin kilometrelik uzun yolculuğunun sonunda 21 Eylül 2010 Salı günü İstanbul Boğazına giriş yapan ve Koman'ın hem öğrenim gördüğü hem de hocalık üstlendiği Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin ritimına yansıyan **"Hulda"**, o tarihten beri gezici bir kültür, sanat, eğitim ve bilim merkezi olarak ülkemizde kalıncı.

Sanatçının oğlu ve İlhan Koman Vakfı Başkanı Prof. Dr. Ahmet Koman, zaman zaman ahşap yat yarışlarında boy gösteren baba yadigarı tarihî tekneyi yaşatmak için büyük çaba sergiliyor.

Mimar arkadaşı Ralph Erskine ile Hulda'da

"GEMİDE BİR EVLİYA"

Koman'ın teknesi **"Hulda"**, bir sanat merkezi olmasının dışında, zaman zaman Türkiye'den siyasî nedenlerle ayrılmak zorunda kalanlar için de bir sığınmağa dönüşür.

12 Mart 1971 Muhtırası'nın yarattığı kaotik ortamdan uzaklaşmak için İsveç'e giden Zülfü Livaneli de **"Sevdalım Hayat"** adlı kitabının **"Gemide Bir Evliya"** başlıklı bölümünde İlhan Koman ile tanışmasını şöyle anlatır:

"O gün yine 'Hoş geldin yahu evliya!' diye karşıladı beni. Herkese evliya deme alışkanlığında idi. O da sanki ben yıllardır bekliyor gibi konuşmuştu. Türkiye'deki durumu biliyorlardı, benden önce birçok politik mülteci gelmişti oralara. Bu evliyanın içinde neler yoktu ki? Drottningholms sularında demirtenmiş olan gemide yaşıyan ak saçlı, ak sakallı bilginin size uzattığı sıcak dostluk elinin adydı bu..."

İlhan Koman'ın sevdiği ve yakınlık gösterdiği kişilere hitap şekli olan **"Evliya"**, ünlü heykeltıraşın yakın dostu Can Yücel'in kendisi için yazdığı bir şiire de ilham vermiştir.

Vakur, gezgin ve yaralı bir mabude...

AKDENİZ

İlhan Koman'ın ülkemizdeki en çok bilinen eseri, belki de başyapıtı; **"Akdeniz"** adını taşıyan görkemli heykeldir.

Akdeniz Heykeli; yaklaşık 4,5 ton ağırlığında, her biri 12 milimetre kalınlığındaki 114 metal parçanın yan yana getirilmesiyle oluşturulan kollanın açmış bir kadın figürüdür.

Heykelde, dillerin arasındaki eşit boşluktaki hacimler sayesinde hareketli bir görünüm sağlanmış ve böylece uçucu bir hafiflik elde edilmiştir.

"Akdeniz", optik yanılsama kavramına dayanır.

İzleyici, heykelin çevresinde dolaştığında denizdeki dalgalar gibi devindiği, biçiminin değiştiği izlenimine kapılır.

"KÂĞITTAN HEYKEL"

ya da "MOZART MÜZİĞİ" gibi...

Koman'ın eski eşi ve ülkemizin tanınmış galericilerinden Melda Kap-tana, **"Ben Bir Bizans Bahçesi'nde Büyüdüm"** adlı kitabında, Akdeniz Heykeli'ne dair şunları yazmıştır:

"... Bir Anadolu kadını, heykelin önünden geçerken **'kâğıttan bir kadın heykeli yapmışlar'** demişti. O heykelin tonlarca demirden yapılmış olduğunu düşününce, İlhan'ın mad-deyi hafifletme çabasını nasıl gerçek-leştirdiğini görmüştüm. Dantel gibi çalıştığı o tonlarca demir heykel ve daha birçok demir çalışmaları, ne-dense bana Mozart müziğini çağırır-tırır."

Yapıtı ilk kez 1973 yılında İsveç şirketi Trygg-Hansa'ya önermek üzere maket olarak hazırlayan Koman, büyük ölçekli orijinalini 1978-80 yıllarında Halk Sigorta için gerçekleştirmişti.

Şirketin Zincirlikuyu'daki Genel Müdürlük Binası'nı önüne yerleştirilen heykel, İlhan Koman'a 1981'de **"Sedat Simavi Vakfı Görsel Sanatlar Ödülü"**nü kazandı.

İlhan Koman eseri hakkında, **"İnsanın kucaklaşması, sevgisi anlatılırken Akdeniz aklıma geldi. Akdeniz büyüktü, bizden bir denizdi. Kucak açmayı bu adla anlatmak istedim. Sevgiyi ve kucaklaşmayı anlatırken bir kadının bütünlüğünden yararlanmak istedim."** der.

Öte yandan sanatçının, eserin sergilediği yerden pek de hoşnut kalmadığı ve **"Şöyle güneşte bir Akdeniz kentinin liman girişine konsa, gelen geçen gemiler ona düdükle çalsa, selam etse güzel olurdu."** dediği rivayet edilir.

Dolayısıyla **"Akdeniz"**, ortaya çıktığı günden itibaren tartışma konusu olmuş ve türlü nedenlerle sıkıntı çekmiştir.

Eserin yerinin değiştirilmesini ilk dillendirenlerden biri, Abidin Dino'dur:

"Bu koca eser, tepelik bir yerde kentin baş övüncü olmalıydı."

Çetin Altan ise 1 Kasım 1998 tarihli Sabah Gazetesi'ndeki köşesinde; eserin, Köyceğiz Gölü'nün Akde-

İlhan Koman'ın ikonik kadın heykeli Akdeniz; Levent'te ikamet ettiği süre boyunca, gökdelenlerin arasında kaybolduğu gerekçesiyle eleştiri konusu olmuştu.

niz'le bulunduğu doğal kanalın uygun bir bölümüne yerleştirilmesini önerir.

Dönemin Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit'in talimatı ve Kültür Bakanı İsmailhan Talay'ın girişimleriyle bu öneri tam da hayata geçirilecekken, sanatçıların tepkisi sonucu **"Akdeniz"** yerinde kalır.

2000 yılına geldiğinde Halk Sigorta'nın unvanının Yapı Kredi Sigorta'ya geçmesiyle **"Akdeniz"**'in mülkiyeti el değiştirir.

Bu görkemli eser, Mayıs 2005'te düzenlenen **"İlhan Koman Retrospektif Sergisi"** için getirildiği Galatasaray Meydanı'nda, Koman'ın yakın arkadaşı Şadi Çahk'ın zalı **"50. Yıl Cumhuriyet Anıtı"**na bir süre konulmuş eder.

"Akdeniz", serginin ardından ise Levent'teki Yapı Kredi Plaza'nın önüne taşınır.

Bu kez de Levent'teki konumu-

nun **"Akdeniz"** için uygun olmadığı ve etrafındaki gökdelenler nedeniyle eserin yine gölgede kaldığı sanat gündemini meşgul eder.

Üstelik bu eşsiz esere, Temmuz 2014'te İsrail'in Gazze'yi işgalini protesto eden bir grup tarafından zarar verilir. Akdeniz'in sağ kolu parçalanır.

Bunun üzerine heykelle ev sahipliği yapmak için Koman'ın memleketi Edirne ve Antalya Muratpaşa ilçesinden talepler gelir, ancak bu girişimler de sonuçsuz kalır.

"Akdeniz" nihayet 12 Eylül 2017 tarihinde, Beyoğlu'ndaki yenilenen Yapı Kredi Kültür Sanat Merkezi'nin üçüncü katına taşınır ve İstiklal Cad-desi'nden de görülebilecek şekilde sanatseverlerin ilgisine sunulur.

DÜNYA MÜZELERİNDE

İLHAN KOMAN

Dünya sanat çevrelerinde, **"Türkler'in Leonardo da Vinci'si"** şeklinde betimlenen İlhan Koman, bugün Avrupa'nın çeşitli kentlerini süsleyen eserleriyle yaşıyor.

Koman'ın sıradışı yapıtları New York Museum of Modern Art (MoMA), Stockholm Moderna Muséet, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Montevideo Museo J. Battle, Brüksel Palais International des Beaux Arts, Washington Seattle Art Museum ve İstanbul Resim ve Heykel Müzesi gibi pek çok saygın müzede de sergileniyor.

KOMAN, AKDENİZ'İ ANLATIYOR

İlhan Koman, yakın arkadaşı Arslan Mengüç'e verdiği bir röportajda, Akdeniz Heykeli'ni şöyle anlatıyordu:

"Ben o heykelde sinetik bir yanığıdan istifade ederek, dalgalardan teşekkül eden, dalgaların meydana getirmeye çalıştığı bir ilâheyi, mabudeyi sembol olarak aldım. Ama o aslında biraz sertçe bir heykeldir. Yüzüne baktığında biraz sert bakar. Bana ne hallar etmeye kalkıyorsanız gibilerden. Yani Akdeniz'in kirlenmesi, mahvolması var ya! Hem bütün vakarı ile duran, hem de aynı zamanda korkutan bir kadın çağız."

"ÖZLÜ" ÖNERİ

Demir Özlü, Albüm Dergisi'nin Haziran 1998 tarihli 5. sayısında kaleme aldığı **"Bir Rönesans Adamı Geçti"** başlıklı yazısında **"Akdeniz"** için şu öneriyi sunar:

"Bence bugün yapılacak en önemli iş, Akdeniz heykelini çok büyük ölçülerde büyütüp, İstanbul'un denizlerden görülen bir yükseltisinin üzerine dikmektir. Tıpkı Rio de Janeiro'nun bir yükseltisi üzerinde duran İsa heykeli gibi.

Öyle ki İstanbul'a gelenler ve gidenler bu her yanından ayrı bir görüş veren, hareketli gerçekten de Akdeniz olan heykeli görsünler."

Koman'ın diğer bazı eserleri...

PORTAL:

İlhan Koman'ın Stockholm Şehir Terminali'ne yerleştirilmek üzere 1984 yılında yaptığı "Portal / Ana Kapı" adlı heykeli, kuşkusuz sanatçının en çarpıcı eserlerinden biridir.

Bu ilginç kapının özelliği; sütunlardan birinin eksenini etrafında döndürülmesi hâlinde hareketin, üst bölümdeki esnek "Moebius" bandı aracılığıyla öbür sütuna aktarılmasıdır.

İsveç Kralı Carl Gustaf'ın, 1989'da sanatçının ölümünden sonra açılışını yaptığı anıtsal kemer, uzun yıllar "Stockholm'un sembolik giriş kapısı" olarak kabul edildi.

Terminalin tadilatına alınması üzerine İlhan Koman Vakfı'na hibe edilen eser, Garanti Bankası'nın katkılarıyla Boğaziçi Üniversitesi Kuzey Kampüsü'ne yerleştirildi ve 14 Temmuz 2008 günü açılışı yapıldı.

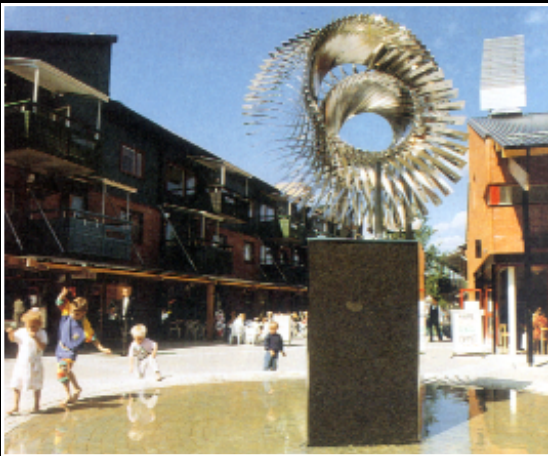
ANITKABİR RÖLYEFLERİ:

İlhan Koman'ın en önemli eserlerinin başında Anıtkabir'deki rölyepleri gelmektedir.

1951'de Anıtkabir Projesi kapsamında açılan yarışmayı birincilikle kazanan Koman, 1952-1954 yılları arasında mozolye çıkan merdivenlerin doğu kanadındaki "Sakarya Meydan Muharebesi" konulu rölyepleri gerçekleştirir.

Paris'te görüp etkilendiği Mezopotamya ve Mısır rölyeplerinden izler taşıyan bu çalışmasında vücutlar önden, yüzler ise genelde profildendir.

İlhan Koman iki bölümden oluşan kompozisyonda; alt kısımda savaşı, merdivenlere yakın tarafta deniz gelen üst kısımda ise zaferi işlemiştir.

GİRDAP: Sanatçının, Stockholm'de Ekerö Adası'nın merkezini süsleyen paslanmaz çelik heykeli...

"Girdap" adını taşıyan bu eser, Koman'ın patentini aldığı "Sonsuzluk Eksi Bir" tekniğiyle 1990'da, eski öğrencileri ve meslektaşları tarafından gerçekleştirilmiş.

DERVİŞ:

İlhan Koman imzalı en ilginç çalışmalarından biri olan ve sanatçının 1975 yılında tek parça ağaçtan yaptığı "Derviş" adlı heykel, eğimli yüzeylerde hareket etme özelliğine sahip...

Hafif bir dokunuşla yürüyebilen, bir engelle karşılaştığında devrilmeyen ayakta durabilen ve kendi eksenini etrafında bir semazen gibi dönebilen bu ahşap "Derviş", dâhi sanatçının en etkileyici çalışmalarından biri olarak öne çıkıyor.

UMACI:

İlhan Koman'ın demirden yaptığı ve "Umacı" adını verdiği yapıtı, sanat çevrelerini âdeta ikiye bölmüştü...

İsveç'in bir meydanında sergilenen bu demir heykeli; kimi deştirmenler çok etkileyici bulup "gerçek bir sanat eseri" diye tanımlarken, kinileri ise onu "hurda yığını" olarak nitelermiş...

Ankara'da "Heykel" olmak zor iki gözüm!..

BAŞKENT'E YILBAŞI ARMAĞANI

İlhan Koman'ın 1978'de Paris'te yaptığı ve mitolojik kahramanlar ile çeşitli hayvanları çağrıştıran pişmiş toprak heykellerinden 10 tanesi, ölümünden sonra 1989'da ailesi ve Galeri Nev'in girişimleriyle İtalya Pietrasanta'daki Giuseppe Belfiore Atölyesi'nde bronza dökülerek 1990 yılında sergilenir.

Koman'ın soyutla figüratif arasında tasarladığı bu eserlerden bir tanesi Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından seçilir ve aynı atölyede büyütülerek bronza dökülür.

31 Aralık 1992'de Seğmenler Parkı'na yerleştirilen ve Ankara'ya yılbaşı hediyesi olarak akşam açılışı gerçekleştirilen işte o heykel, 25 Ma-

yıs 2016 tarihinde kaidesinden sökülerek çalışır.

Esrarengiz bir şekilde kaybolan bu "İsimsiz" heykeli Başkent'e tekrar kazandırmak için Ankara Mimarlar Odası öncülüğünde 1 Ağustos - 1 Ekim 2017 tarihleri arasında bir bağış kampanyası düzenlenir.

Öte yandan heykelin İtalya'daki orijinal alçı kalıbı Ankara'ya getirilerek 9 Eylül'den 5 Kasım'a kadar Müze Evliyağil'de sergilenir.

Heykelin, 2017 yılının son günü Ankaralılar'a bir kez daha yeni yıl armağanı olarak Seğmenler Parkı'ndaki kaidesine yerleştirilmesi planlanıyor.

ÇÖL KUMUNDAN DOĞAN BİR SAMYELİ GİBİ...

Gerçi saklandığı yere, o pek yüce olan
Girince bir bakışta tanınan Melek
Dimdik ve görkemli parıltılar salan:
Yalvardı bütün iddialardan vazgeçerek
İzin verilsin diye gezgin kalmasına
Eskisi gibi, dalgın bir tacir olarak yani;
Okumuşluğu yoktu, fazla gelirdi ona da
Bilginlere de görmek sözün böylesini.
Melekse emredercesine gösteriyordu
Levhasına yazılanları yalvarana
Gösteriyor ve istiyordu tekrar: Oku
Okudu O da: Öyle ki Melek hayrandı.
Çoktan okumuş denirdi artık ona
Yapabilendi o, kulak veren ve yapandı.

'Alman Edebiyatçısı büyük şair, Rilke'nin,
Efendimiz Hz. Muhammed' e hayranlığını anlatır
bu şiir.

Anlatmak istiyorum seni, kırmızı toprakla ya
da altınla değil, mürekkeple elma ağacı kabuğun-
dan." (Rilke)

Öylece gezinirken kitaplar arasında, birden
çıktı karşıma, bu dizeler...Bu eşsiz dizeler, nasıl
güzel anlatıyor, sevgiliye çekilen özlemi...Bilmem,
o sevgili, yitmiş bir baba, sıcaklığı her daim ara-
nan bir anne, uzaklarda bir dost belki senin
için...

Benim için, benim içinse, içinde ço-
cukların cıvıladığı, toprağında çiçek-
ler açan, masmavi bir gökyüzünün al-
tında, mutlu insanları olan bir ülke,
belki de...

Belki de...

İlık bir Kasım gecesi. 'Pastırma yazı'
dedikleri, uzun bir kıştan önceki son,
yalancı yaz. Cuma, bitmez tükenmez
bir yokuşa benzeyen gecelerden biri
daha... Yürüyorum.... Varıyorum ulaş-
mak istediğim dostun yamacına...

"Yine kötürüm dostumun yanındayım. Kendi-
ne özgü bir edayla gülümseyerek,

-Düşler ülkesine ilişkin bana henüz bir şey an-
latmadınız, diyor dostum.

-Yani bir an önce bunu telafi etmem
gerektiğini mi söylemek istiyorsunuz?

Dostum, evet öyle der gibi başımı sal-
lıyor; hemen gözlerini kapayıp beni din-
lemeye hazırlanıyor.

Ben de başlıyorum anlatmaya: "Bi-
zim yaşadığımız bahar mevsimi, Tanrı
için, yeryüzü üzerinde gezinen geçici,
minik bir gülümsemedir sadece. Yeryü-
zü baharda bir şeyi anımsar adeta; yaz
geldi mi herkese anlatır bunu, derken o
büyük güz suskunluğu gelip çattığında
bilgelikle donanır, bu suskunlukla bir-
likte yalnızların arasına katılır. Sizin ve

benim yaşadığımız bütün
baharları bir araya toplasak,
Tanrı'nın bir saniye-
sini bile doldurmaya yet-
mez. Tanrı'nın fark ede-
bilmesi için bir baharın
ağaçlara ve çayır çimen-
lere sınırlı kalmaması,
bir yolunu bulup insan-
ların gönüllerinde sesini
duyurması gerekir, çün-
kü o vakit adeta zaman
içinde değil sonsuzlukta
ve Tanrı'nın huzurunda
yaşanır böyle bir bahar."

(Rainer Maria Rilke -
Tanrı'dan Öyküler)

Çıkıyorum oradan,

sokaklar boyunca yürüyorum, yokuşlar ve çık-
mazlar, suni ışıklar, yakında, diyor Rilke, yakında
o ülke, bir koridor uzanıyor dinlerin incisi kente
doğru, genç bir kadın yürüyor, elinde çocuklar
için kışlık giysiler, yakında, hayat denilen o ül-
ke...

Sokaklar boyunca yürüyorum, gürültücü kala-
balıklar, kıtaları satın almış bir ülkeden bir ses
yükseliyor. İstedim böyle oldu! Bağırıp
çağırıyor, iri gövdeli bir adam, korkunç
bir ağırlığı sürüklüyorum sanki peşim
sıra, hayat denilen o ülkede, çorak
topraklar, çepeçevre ıssızlıklar... Çare-
sizlik, yalnızlık...Dinmeyen öfke, bit-
meyen kavgalar içinde, masum çocuk-
lar...Kutsal bir ışık aydınlatıyor, ışıkla-
rı sönmüş, Mescid-i Aksa'yı...

El Kuds...Dar sokakları, ıssız ve
kalabalık... Karanlıklar, battıkça batı-
yor gece kendi derinliklerine, yürüme-
lisin sadece diyor bir şair, dünyadaki
tüm inançların, özlemlerinin bittiği yere dek...

Kim yaşıyor ki hayatı? Sahi, kimin bu hayat
denilen kutsal inci? Kimin değil ki? Batan güneşe
sırtını dönmüş insanlar, uzaklara el sallıyor. On-

Semrin KALELİ

lar sahipleri, orada nefes alan,
inanın, yaşayan iyi insanlar...

Yürüyorum, toprak titriyor,
sıksan, kan ve gözyaşı fıskırarak
içinden...Bulmuştum seni bir ke-

resinde, yakında diyor şair. Yakında.

Düşüyor sözcükler, birer birer dudaklardan...
Dua gibi, niyet gibi, hıçkırır gibi..

Yürüyoruz içinden hayatın, gün batmış, doğ-
muş yeniden güneş.

Günler, geceler sonra, yolculuğum beni dos-
tumla buluşturuyor.

"Girer girmez içeri, karanlık ellerin ortasında
hissediyorum kendimi. Bu ellerden yakamı nasıl
kurtaracağımı bilmeden.

Dostum, içinde o zamana kadar asla bilmediği
bir alçakgönüllülük hissediyor, kendisi de küçül-
meyi arzuluyor. Ve daracık odadaki adam alnını
bütün ağırlığıyla avuçlarına dayayarak usulcacık
yanıtladı:

'Sen Rabbim. başka kim olabilir!'

Ve birden Tanrı'nın çevresi açılıp genişledi.
Sırtlarında pelerinler, başlarında başlıklarla er-
mişler oracıkta dikiliyor, melekler sanki içleri ısl
ısl su dolu testilerle ezgiler söyleyerek susmuş
yıldızlar arasında gidip geliyordu ve gökyüzü uç-
suz bucaksızdı."

Kötürüm dostum gözlerini kaldırdı. Bakışlarını
akşam bulutlarının kendileriyle alıp gökyüzüne
götürmesine ses çıkarmadı. "Tanrı orada mı?" di-
ye sordu. Sustum. Sonra dostuma doğ-
ru eğildim. "Peki bizler burada mıyız?"
diye karşılık verdim. Ve içtenlikle birbi-
rimizin elini tuttuk.

(Rainer Maria Rilke - Tanrı'dan Öy-
küler)

"Resmini yapardım senin, duvara
değil,

Gökyüzüne, bir uçtan, bir uca
Ve şekillendirirdim seni, sanki bir
devi şekillendiriyormuş

Gibi: Bir dağ, bir yangın, çölün
Kumundan doğan, bir samyeli
olarak" Rilke

Rilke

MÜEBBEDEN SUSAN KADIN!

Şair –yazar Şükûte Nihal, 1896 yılında İstanbul Yeniköy’de bir köşkte doğmuştur. Babası Miralay Ahmet Abdullah Bey eczacı, annesi Nazire Hanımsa, asker kökenli bir ailenin kızıdır.

Kültürel açıdan zengin bir ortamda doğan Şükûte Nihal’ in çocukluğu, babasının görevi gereği; Manastır, Şam, Beyrut ve Selanik’te geçmiş, özel eğitimler alarak, Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenmiştir.

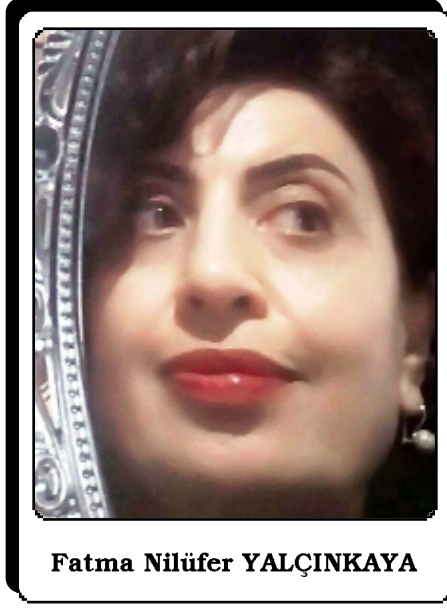
Babasının sayesinde, küçük yaşlarda edebiyat ve siyasetle ilgilenmeye başlamıştır...

Üniversiteye başladığı yıl, babasının tayini çıkınca, İstanbul’da yalnız kalmaması için evlendirilmiştir. O dönemin yasalarına göre, evliliği öğrenimine engel olduğu için eğitimi yarım kalmıştır...

O ise “Kadının yeri evidir!” anlayışına hep karşı çıkmış, dizelerinde olduğu gibi ne beyaz örtülere, ne de bir eve hapsedmiştir...

Sıcak Odaların Azabı adındaki şiirinde: “Bu yumuşak yastıklar bana taştan da katı, Kefen soğukluğu var beyaz örtülerimde...” demektedir.

Okuma hakkını, boşandıktan, bir çocuğuyla kaldıktan sonra yeniden elde etmiştir. 1919’da üniversitenin coğrafya bölümünden mezun ilk

Fatma Nilüfer YALÇINKAYA

kadın ve ilk kadın lise öğretmeni olmuştur!

Ne sıradan bir kadın, ne de sıradan bir öğretmendir...

1953 yılında emekli oluncaya kadar İstanbul’un çeşitli okullarında öğretmenlik yapmıştır.

Siyasal, toplumsal sorunlar ve kadınların eğitim hakkı konusunda dönemin dergi ve gazetelerinde makaleler yazmıştır.

Müdafâ-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti ve Asri Kadınlar Cemiyeti’ne üye olmuştur.

Roman, öykü ve şiir

türlerinde eserleri bulunmaktadır.

Başarıları göz ardı edilerek, “Yasak aşkların kadını” olarak anılması yaptıklarını hatırlamaktır! O toplumun en zor dönemlerinde cesurca yazan bir eylem insanıdır!

Sultanahmet Meydanı’nda Yunanlıların İzmir’i işgalini protesto mitinginde konuşma yapanlardan biridir:

“Ey aziz vatan beşiğimiz sendin, mezarımız yine sen olacaksın.”

Şükûte Nihal, Kurtuluş Savaşı’na katkı için İstanbul’da gizli görevli kadınlardan biridir...

Cumhuriyet sonrasında toplumun değişimi ve kadın eğitiminde önemli roller üstlenir.

Kadına, toplumun annesi olmayı yüklerken, sosyal yaşamdaki rolünü de çok önemsemektedir...

Türk Kadınlar Birliği Derneği’nin (1924) kurucularındandır.

Eserlerinde, toplumsal olaylara duyarsız ve süsten başka bir şey düşünmeyen umursamaz kadına karşı çalışkan ve ezilmiş Anadolu kadınına yüceltmıştır.

“Yükselmeden yaşamak aşağılanmaktır.

Başındaki taç ya da muhteşem sarı siyah halkalar seni yükseltmez.

Biraz düşün, yükselmeyi sağlayan gerçek araçları, amaçları bul, bilginin süslenmişiyse bak, ne

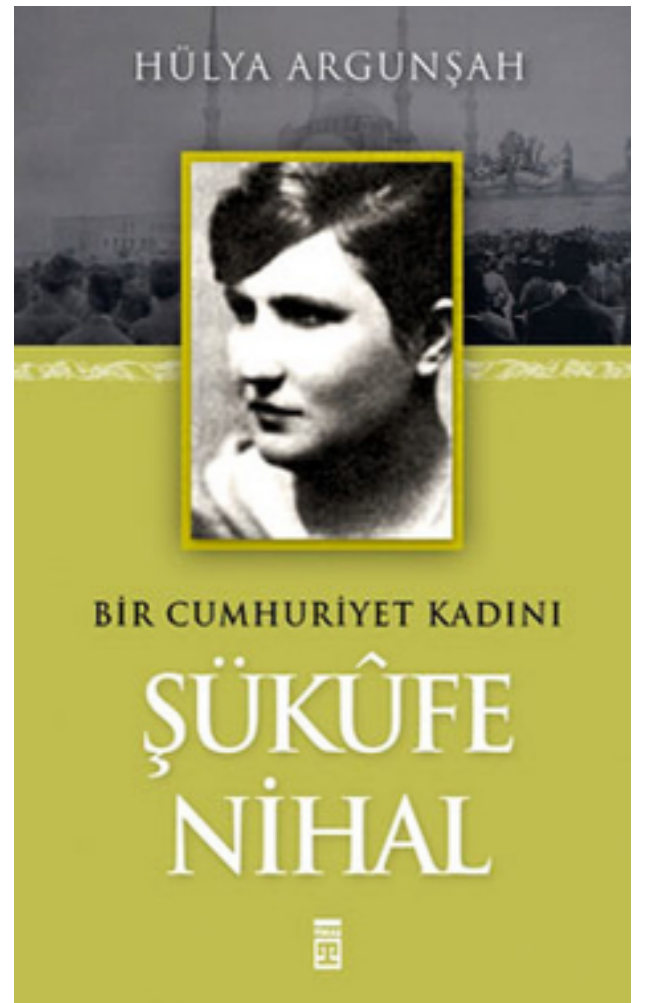
Şükûte Nihal

aydınlık ne saygıdeğer olacaksın...”

Kızının bebeğini doğururken ölmesi, Şükûte’nin yaşamla ilişkisinin kopmasına neden olmuştur. Daha kötüsü de geçirdiği bir trafik kazası sonucu yarı felç kalmıştır.(1962) Son yıllarını ise arkadaşı Çorum Milletvekili Hasane İlğaz’ın açılışını yaptığı huzurevinde geçirmiştir. Mahzun, içli yalnızlığına, zamanla suskunluğu da ekleyerek, 24 Eylül 1973’de yaşama veda etmiştir.

Dışarıdan bakıldığında, hayatını özetleyen dizesi:

“Sustum anne, müebbeden sustum!” olabilir.

BASSEYLER'İN KURTULUŞU

Bekçi Hamiş elindeki uzun sopa ile, bir kenarı çürümüş tahta kapıya **'tak tak'** vurdu. Bassey, oyali yazma ile yüzü yaşmaklı olarak kapıyı açarken, içerideki sıcaklığın buharıyla bacağı kırık sobanın içinde tıslayarak yanan tezek kokusu da Bassey'le birlikte dışarı çıktı. Dışarı diz boyu kar ve soğuktu.

"Omar Ağan evde mi?" dedi Kürtçe.

"Evde. Akşam akşam bir şey mi var?"

"Yok bir şey; ağaların çağıyor odada."

Hamiş'in sesini, içeride, toprak sedire serilmiş yamalı minderin üzerinde oturan Omar da duymuştu. Bacısı Bassey'in kendisine seslenmesini beklemeden Omar da göründü Bassey'in arkasında.

Hamiş Omar'ı görünce O'na da söyledi Bassey'e söylediğini.

"Neredeler?" diye sordu Omar.

"Toloğ Ağa'nın odasında."

"Sen git, ben biraz sonra gelirim."

"Yok" dedi Hamiş, "...al da gel dediler."

"İyi bekle öyleyse". İçeri girerken **"İmir iti gibi titre dışarıda"**. İçeride kerpiç duvardaki bir çiviye astığı şapkasını, 'sako'sunu alıp giyerken de **"Sanki kaçıcı var? Yok, alıp gidecekmiş it oğlu it."** Diye söylendi kendi kendine.

Kıl çoraplar, kilot pantolonunun üzerinde diz kapaklarına kadar daima çekili dururdu. Kapının iç tarafına çıkardığı lastik ayakkabılarını giydi; Bassey'e hiçbir şey söylemeden çıktı dışarı.

Hamiş bekliyordu elindeki uzun sopaya dayanmış.

"N'o lan, boyun kadar sopa almışsın eline. Daha kısası idare etmiyor muydu?"

Şaşı ve patlak gözlü Hamiş, yan yan baktı Omar'a; hiç bir şey söylemeden **"cık"** etti.

Hamiş'in **"cık"**ını Omar duymadı ayaklarının karları eziş sesinden.

"N'apacaklarmış?" diye sordu Omar.

"Ben bilmem" diye karşılık verdi Hamiş. **"...al, gel dediler."**

Konuşma bitmişti Hamiş'le Omar arasında. Karlara bata çıka yürüdüler köy içinde. Ay yeni doğuyordu doğayı az da olsa aydınlatmak için. Çoğu kerpiç duvarlı evlerin küçük pencerelerinden cılız ışıklar görünüyordu. Arada bir de köpek havlamaları iştiliyordu. Odaya varınca, içeri girmeden, binanın

köşesindeki taş, lastik ayakkabılarının burunlarını vurarak ayakkabılarının üzerindeki karı döktüler. Dış kapıdan içeri girip, ayakkabılarını çıkardılar 'ayakkabılık' denen, binanın giriş yerindeki küçük odacığa. Hamiş, elindeki sopayı duvara dayayarak oda kapısını ilk kendisi açtı, girdi içeri. Sonra Omar girince 'getirdim' dercesine kapıyı kapattı.

Omar odadaki ağaları selamladı.

"Tamam Hamiş, sen çık" dedi Toloğ Ağa. Sonra da **"Gel Omar, otur şöyle."**

İçerisi sıcaktı. Duvara yakın orta yerde soba yanıyor, üzerinde bir kalaylı güğüm cızdayıp duruyordu. Sessiz oturan ağalardan Toloğ Ağa bağdaş kurmuştu sedir üzerinde. Osoğ Ağa, elindeki iri taneli kehribar tesbih, parmakları arasında şak şak ettirerek, tek ayağı altında, diğer ayağı bükük, halı kılıklı hasır yastığa yaslanmıştı. Mustoğ Ağa iki dizinin üzerinde, gözlerini bir

noktaya odaklamış düşünceliydi. İsmayıl Ağa sedirin kenarına oturmuş tek ayağı altında, tek ayağı tabana serilmiş halının üzerinde, diğer köşede oturuyordu. Odaya yalnızca, sobanın üzerindeki güğümden çıkan cızırtı sesi ile, yan duvarda asılı kurmalı sarkaçlı büyük duvar saatin 'çıt çıt' sesi hakimdi. Bir de tesbih 'şak şak'ı...

Omar, kapıya yakın gösterilen yere oturdu. Bir müddet daha oda sessizliğini bozan cızırtı, çıt çıt ve şak şak sesleri devam etti. Daha sonra sedirin kenarında oturan İsmayıl Ağa, yere basan ayağını yukarı çekerek yeni bir oturuş şekline geçti. Ve **"De, ne diyeceksen Ağa"** diye Toloğ Ağa'ya seslendi.

Toloğ Ağa bağdaş kurmuş olarak oturmaktan bozularak ayağa kalktı, orta yerde duvara dayalı duran koltuğumsu sandalyeye oturdu ve Omar'a dönerek:

"Bak Omar" dedi. "...Ağalar burada. Geleneğimiz, göreneğimiz, törelerimiz neyi istiyorsa yerine getiriyoruz. Son zamanlarda töremizin bazıları yok oldu. Bazıları da zayıfladı. Töremizin işleyişi zayıflatmaya niyetimiz yok. Senin baci Bassey töremizi çiğnemmiştir. Törenin çiğnenmesindeki cezanın ne olduğunu biliyorsun. Bu cezanın yerine getirilişi de, töremize göre sana düşer. Görünüş odur ki, hala beklemekte, hala yerine getirilmemekte. Senin aile medisın yok; bunu biliyoruz. Köy

medisimizin bu ikinci toplantısında yine konu edildi. Bunun içindir ki, son bir kez seni uyaralım dedik."

Omar önüne eğik başını yavaşça kaldırdı, odada oturan ağalara teker teker baktı ve sonra Toloğ Ağa'ya karşı yalvarırcasına:

"Ağam, ağalarım; daha önce de uyardınız. Uyarılarınız, emirleriniz başım üstüne. Karşımda konuşmak haddime değil, bunu

bilirim. Evimde beş fişegimle, duvarımda asılı bir tane tek kırma tüfeğim var. Bir keresinde Çukur Avlak'a götürüp orada vurayım dedim, kıyamadım, yapamadım. Bir keresinde ekmek bıçağı ile kesmek içine bıçağı 'göö-taş'ta bilerken, bıçağı bilemediğimi görünce Bassey'in gözünden kan çekildi, yüzü aha şu kahat (kağt) gibi ap ak oldu. Bayıldı, düştü yere. Biliyorsunuz, babam ben küçükken öldü. Onunla oynayıp, baba sevgisi tadamadım. Anam, verem döşeklerinde kan kusarak öldü. Büyük ağamı dersiniz, biliyorsunuz, başlık parasını veremediği için sevdiği kızla buralardan kaçtı gitti; gidiş o gidiş. Küçük ağam ise hala gurbetlerde. Baba viranesinde erkek olarak bir ben kaldım. Bu törenin yerine getirilişi biliyorum bana düşer. Bassey'i öldürünce, ben de doğru hapis damına. Baba ocağ sönecek; Menevşe Ailesi yok olacak."

Osoğ Ağa Omar'ın sözünü kesti:

"Ocak bucak sönecek diye, aile yok olacak diye töremizi yerine getirmeyelim mi?" diye gürlendi.

Omar, Osoğ Ağa'nın bağırışına kıpkırmızı oldu, sonra:

"Ayaklarınızın altına turap olduğum ağalarım, töreyi yerine getirilim de, ben yapamadım; yapamam da."

"Ne demek ben yapamadım, yapamam da" diye, sertçe çıktı İsmayıl Ağa.

"İşte" dedi Omar "...ben yapamadım. Siz nasıl anlarsanız anlayın. Yanımda tek bacım kaldı. Sizin anlayacağınız, açıkcası kıyamadım bacıma.."

"O zaman töremizi çiğneyip giden serseri ağanı bulup getirdim de o yerine getirsin bari. Zaten o değil mi yöremizdeki 'başlık parasını' alt üst eden. Şunun dediği lafa bak; bacısına kıyamamışmış" diye Toloğ Ağa'dan sert bir ses geldi.

"Ayağınızın atına kurban olduğum ağalarım, ben size yapamayacağımı söylüyorum, siz hala üzerime üzerime gelip dalıma biniyorsunuz."

"O zaman sittir ol; al orospu bacını terk et köyü."

Omar "sittir ol, orospu" sözlerini hazmedemedi. Ayağa kalktı, iki elini önünde

Bahri GÜVEN

buluş tırdı, kıyamda durur gibi:

“Ağalar, sizlere karşı saygısızlık etmek istemem; ama, benim bacım orospu değil. Sevdiği ile kaçtı. Onu da, sizlerin tehditleri ile aldım, geldim. Şimdi ise getirdiğime çok pişmanım.”

Toloğ Ağa, Omar'ın daha konuşmasına izin vermedi

“Ulan, Hacı Yunus Ağa'ya söz kesmiştik. Sözlü kız bir başkasına gidip altına yatarsa, bu töreyi çiğnemek, orospuluk değil de nedir?”

“Ağam, ayağının altına turap olduğum ağam, benim bacım Hacı Yunus Ağa'nın torunu yaşında. Tehditkârvari dalıma bindiniz; 'hı' dedik. Ancak bacım 'kendimi öldürürüm, yine o herifin koynuna girmem' diye direkt durdu..” diye, başı önünde eğik, yalvarırcasına konuştu. Sonra Toloğ Ağa'ya dönerek **“Ağam bu 'orospu' lafı ağzına hiç yakışmadı. Ben bacımın kılına dokunmam. Dokunamı da...”** deyip lahının arkasını da söylemeden odadan hızlıca çıkıp gitti.

Omar'ın odadan çıkışı bir an sessizlik yarattı.

Toplanmışından, konuşmaların sonuna kadar diğer köşede, hiç konuşmadan, düşünceli oturan; töre cinayetlerine öteden beri taraftar olmayan; her konuda köyün etkili ağalarından Mustoğ Ağa, elini çenesinden çekti, başını kaldırdı ve:

“Ağalar bakın” dedi **“...deminden beri sizlerin konuşmalarınızı dinledim. Üçünüz de Omar'ın üstüne üstüne giderek, bacısı Basse'y'i öldürmesini; bunu da töre gereği ailenin en küçük erkek kardeşinden birisinin yapmasını istiyorsunuz.”**

“Öyle değil midir töremiz?” diye sordu Toloğ Ağa.

Mustoğ Ağa, bir an susup Toloğ Ağa'nın sorusuna imalı bir bakış attı. Sonra sözüne devamla:

“Ağalar, ebi-ecadımızdan bu güne töremizi sürdürdük. Bunca gencecik cana kıydık. Bunca yiğidimizi genç yaşta hapislerde çürüttük. Ölenlerimiz de, hapis damında çürütüklerimiz de kendi evlatlarımız. Ne elde ettik? Ölenler kara toprakta yatarken, hapistekilerimizin bedenleri kuru betonların üstünde pörsüyüp çürürken bizlerin keyfinden bir şey eksilmedi. Üç gün yasını tutup dördüncü gün yine çaylarımızı yudumlarken nargilelerimizi tokurdattık. Hatta karılarımızla keyifle yattık. Önünü alabildik mi? Sonunu getirebildik mi? Bu gün Omar'ın bacısı Basse'y, yarın birimizin gelini, kızı. Öbür gün bir başkasının torunu... Öldürtüyoruz, arkasından da yapmacık ağlılar yakıp, yalancıkta ağlıyoruz. Birakalım bu saçmalığı.”

“Eski köye yeni adet” diye ısıldıadı birisi.

Bir başkası:

“Kendi fikri değil. Oğru abukat mektebinde okuyor ya” diye ekledi.

“Konuştuğunuz gibi köye yeni adet getirmiyoruz ağalar. Eski, insanlık dışı adetimizi yok edelim diyorum. Öteden beri yanlış yapmışız. Evet, oğlum, sizin dediğiniz gibi abukat mektebinde okuyor. Nasip olursa bu sene sonu avukat mektebi bitecek. Töre cinayetlerinin kötülüğünü, acımasızlığını, vicdansızlığını, inançsızlığını üç senedir o anlatıyor bana. Bu suç aslında sizin diyor. Siz veriyorsunuz çocuğun eline silahı, öldüreceksin diyorsunuz, o da binçsizce sıkıyor kurşunu; buna da erkeklik diyorsunuz diyor. Hatta bir daha töre cinayeti olursa köyümüzde, azmettirenleri savcılığa suç duyurusunda bulunacağım diyor. Biraz ahlaki, biraz vicdani düşünün diyor. Ben çok haklı gördüm oğlumu. Onun için ben taraftar değilim. Alacağınız böyle kararlarda ben yokum; bunu bilin.”

“Nasıl olacak şimdi?” dedi bir ağa. **“...Ahlaksızlık alır başını gider.”**

“Bu ahlaksızlık değil. Asıl ahlaksızlık, töre adına verilen cinayet kararları. Bu bilgisizliğimiz, görgüsüzlüğümüz, geri kalmışlığımız. Aslında biz ahlaksızca, düşünmeden karar veriyoruz.”

“Sen öyle say” diyerek karşı çıktı Toloğ Ağa.

“Evet ben öyle sayıyorum. Madem ki kabul görmüyor benim fikirlerim, bundan sonra aranızda ben yokum. Ve şunu da söyleyeyim, sizlerin de böyle işlere önderlik yapmanızı istemem. Omar'a bunu önerinceye kadar, O'nun daha iyi yaşaması için yardımcı olalım. Bugüne gelinceye kadar el kapılarında canı çıktı karın tokluğuna. Birakalım Basse'y sevdiği erkekle yuva kursun. Basse'y'i, Hacı Yunus kendi yaşına bakmadan kendisi için mi alacak, yoksa başkaları için mi?”

“O nasıl sözdür Mustoğ Ağa?” dedi İsmayıl Ağa.

“Bu da böyle bir sözdür anlayana İsmayıl Ağa.” Diyerek karşılık verdi Mustoğ Ağa. Ve yine konuşmasına devam etti.

“Bugün Basse'y, yarın öbür gün birimizin kızı, torunu. Sözün kısası Ağalar, bundan sonra ben medisinizde yokum.” Ayağa kalktı, **“Ha, bakın”** dedi tekrar. **“...İleride eğer Basse'y'e Omar haricinde bir zarar gelirse sizlerden birinizin teşviki ve yardımı ile yapıldığı ortaya çıkar. Bunu da bilmiş olasınız. O zaman benim kapımı çalmayın. Şimdi ben gidiyorum”** deyip, Mustoğ Ağa odadan çıktı.

Mustoğ Ağa çıkınca arkasında **“Öyleyse Basse'y'i abukat oğluna al”** diye ilendi Toloğ Ağa.

Mustoğ Ağa'nın çıkmasıyla ardından bir iki

homurdanma olduysa da, sonunda odaya yine sobanın üzerindeki güğümün cızırtısı ile sarkaçlı saatin 'çıt-çıt'ları hakim oldu. Kehribar tesbihin 'çat-çat'ları kesilmişti.

*

Yıllar önce Omar'ın babası Yaşım kalp krizinden ölünce, anası Menevşe yataklara düşmüş, sonunda o da **“ince ağı”** dedikleri veremden, izbe ve loş odada ölmüştü. Dört kardeş yalnız yaşarlarken, büyük kardeş, sevdiği kıza 'başlık parası' veremediğinden, sevgilisi ile anlaşarak köyden kaçmışlar, bugüne değin bir daha köye gelmemişlerdi. Onların kaçışlarından sonra köy delikanlıları **“Başlık parası kalksın; yoksa bizler de sevdiklerimizi kaçıtır, bir daha köye dönmeyiz...”** diye bayrak açıp direnmişlerdi. Böylece Omar'ın büyük ağabeyi köydeki **“başlık parası”**nın kalkmasına önderlik yapmıştı.

İkinci ağabeyi Maho (Mahir), köyde ekecek-biçecek toprağın olmadığını **“Köyde karın tokluğuna ırgatlık yapmaktansa; yaban ellerde işçilik yaparım, kapıcılık yaparım...”** diye, köyden kopup gitmiş; köydeki işsiz gençlere 'dışarıya açılma' ayağını başlatmış; onlarcasını da arkasından sürükleyip götürmüştü yanına.

Şimdi de Omar, köydeki acımasız **“Töre”**ye karşı çıkışıyla, **“Töre Cinayetleri”**nin yapılmamasına önderlik yapacaktı. Mustoğ Ağa'nın oğlu Kerem, Omar'ın çok candan hem arkadaşı, hem de emsaliydi. Kerem Omar'a **“Sakın böyle bir olaya teşebbüs etme. Ağlaar medisi ne derse desin; bağırıp çağırsalar sakın yapma. Ben ve babam arkanda Hiçbir kimseden çekinme...”** demişti.

Omar bacısı Basse'y'i yaşatacaktı. Sevdiğine kaçıp, ağaların tehdit ve dayatmasıyla Basse'y'i getirdiğine pişmandı. **“Tekrar götürüp elimle teslim edeceğim. Varsın sevdiği ile mutlu olsunlar. Ağalarmış, hiç kimseden korkum yok...”** diye mücadelesine devam etti..

*

Kerem, köylülerinin **“Abukat Mektebi”** dediği Hukuk Fakültesi'ni derece ile bitirdi. Girdiği sınavlarda çok başarı göstererek saygın bir savcı oldu. Her dini bayramda gelmese de, köyüne geldiği bayramlarda, özellikle köyün ileri gelen, olaylarda sözü dinlenir ağaları toplayıp, onlara, **“mesnetsiz adetlerin”** yanlış olduğu hususunda etkili konuşmalar yaptı. Gençlerle ayrı toplantılar yaptı. **“Nesil, ancak okuyarak medeniyete kavuşur; aydınlığa ulaşır...”** diyerek çocukların, gençlerin okunalarına önderlik yaptı.

Şimdilerde bizim köy halkı, herkes birbiriyle barışık, sevginin ve hoşgörünün harmanlandığı bir belde oldu. Bir kişinin okumasıyla toplum 'orman kanunlarından' kurtularak, medeniyetin birinci basamağına çıkmış oldu. Basse'yler artık, bizim köyde, sevdikleri ile yuva kuruyorlar. Ya sizin köyde?..

tebeşir

Tebeşir'in Serüveni (3)

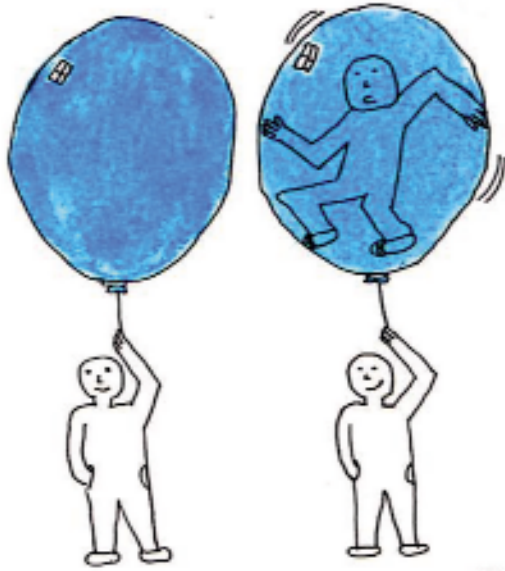

Gürkan ZORLU

TEBEŞİR, Türkiye'nin ilköğretim seviyesinde yayınlanan ilk dergisi...

Karikatür Vakfı'nın organize ettiği 11. Uluslararası Ankara Karikatür Festivali'nde Tebeşir Karikatür Grubu 23 Nisan 2005 tarihinde Ankara Türk-İngiliz Kültür Derneği'nde ilk sergisini açtı. 23 öğrenci ile sergiye katılan Tebeşir Karikatür Grubu'nun rehber öğretmeni Altan Özeskici'ye, Karikatür Vakfı Başkanı Nezih Danyal tarafından grup adına plaket verildi.

Festival etkinliği kapsamında çıkan karikatür kitabında ise Tebeşir Karikatür Grubu'nun sergide yer alan karikatürlerinden bir bölümü yayımlandı. Tebeşir Karikatür Grubu'na altı sayfa ayrılırken önsöz de eklenmiş. Grubu tanıttığı şekilde yayınlanan önsöz şu şekildedir:

Bahar Damla KAYA

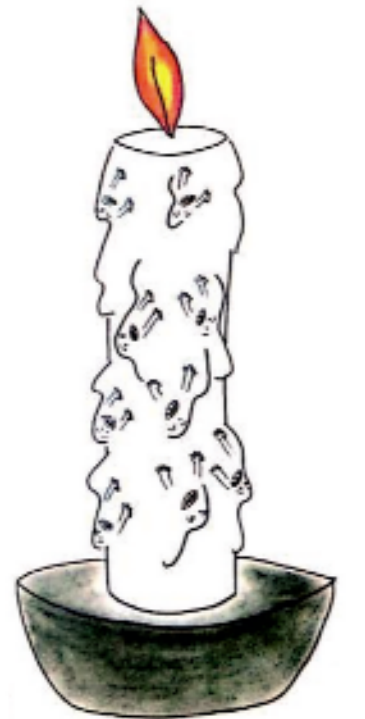
311

Ebru BERBER

Gizem OKUDUCU

Elif TEKE

Pelin GÜLEÇ

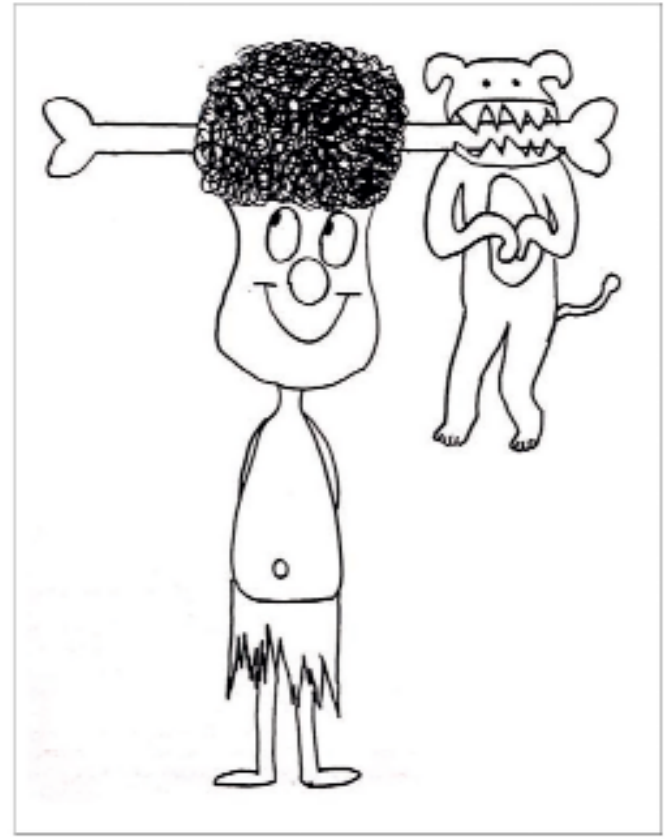
"Çorum Bahçelievler İlköğretim Okulu ders dışı egzersiz çalışmaları kapsamında toplam dört yıldır görsel sanatlar öğretmeni Altan Özeskici rehberliğinde karikatür grubu oluşturulmuş olup aynı zamanda bu grubun ürünleri "Tebeşir" isimli karikatür dergisinde yayınlanmaktadır.

"Tebeşir" dergisi her öğretim yılında bir veya iki sayı yayınlanmaktadır. Derginin karikatürleri öğrencilerin eserlerinden oluşmaktadır. Şu ana dek beş sayı çıkan "Tebeşir" karikatür dergisinin 6.sayısı hazırlanmaktadır.

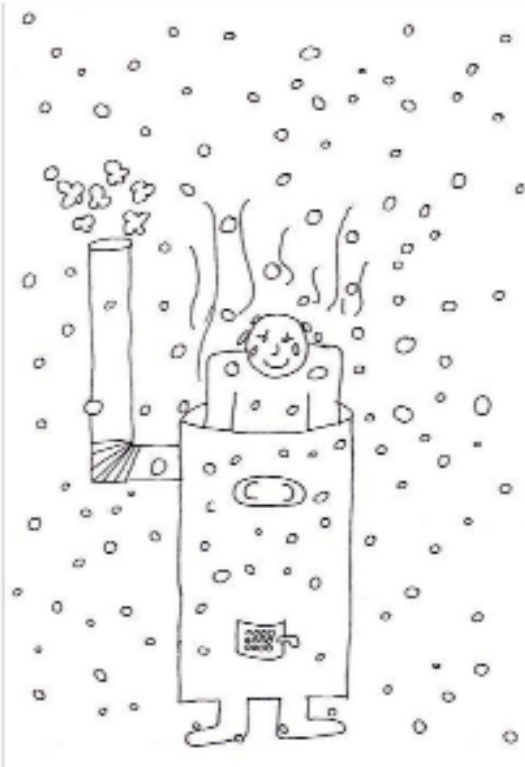
"Tebeşir" Dergisi ilköğretim seviyesinde yayınlanan ilk dergi olmuş ve en genç kadrolu karikatür dergisi olarak ulusal basında da yer almıştır. Tebeşir Karikatür Grubu öğrencileri dört yıllık çalışma sonucunda ulusal ve uluslararası alanda toplam 58 ödül kazanmıştır. Halen 33 öğrenci faaliyet göstermektedir.

"Tebeşir" dergisi Çorum dışına 300 civarında gönderilmekte, bunların 30 adedi de ülke dışındaki karikatür ve sanat merkezlerine gönderilmektedir.

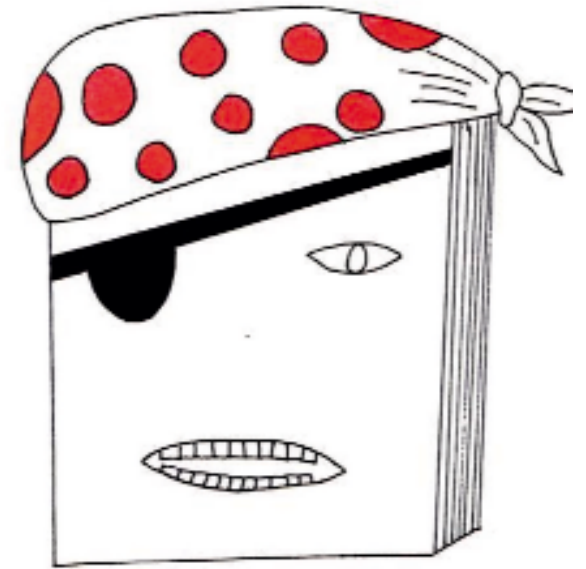
"Tebeşir Karikatür Grubu ve "Tebeşir" dergisi, ulusal basın organlarından; Milliyet, Radikal, Posta, Artı Eğitim, Akşam gazeteleri ve MEB-Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi'nde, yerel basın organlarından Çorum-Haber, Hakimiyet, Kent Haber, Dost Haber ve Merhaba gazetelerinde yayınlanmıştır."

Gizem SARAÇER

Esra ALABAY

Selin Saadet ETLİ

Sevgil Cansu Özkuşçu

Ceylan SAMGAR

Kebikeç

Var olanı kaybetme korkusu ile onu koruma hissi ve düşüncesi arasındaki ilişki tarih boyunca nice hayatların paradoksu olmuştur. Mağara duvar resimlerinde hiyeroglif (resim) yazıya ve harflere uzanan süreç... Kil tabletler, papirüs, parşömen ve kâğıt... Kitaba ve matbaa makinesine ulaşmak ne zorlu bir süreçtir insanlığın tarihinde... Eğer bugün uygarlık diye bir kavramdan, bir kültür boyutundan söz ediyorsak bunu işte bu zorlu sürece borçluyuz.

Kâğıt ve kitap, yazının yansıtıldığı bir zemin olarak zamana direnci az bir malzemedir. İşte bu dirençsiz malzemenin çok değerli ve önemli şeyleri sakladığını düşünen insanın bu varlığını korumak istemesi en doğal davranış biçimidir. Bugün bize ters, hatta abes gelse de el yazması kitapların baş tarafına ona maddi zarar veren kitap kurtlarına karşı ve bir o kadar da manevi zarar verebilecek kurtlu beyinlere yönelik bir tılsım yazmışlardır. "Ya Kebikeç İh-fazul Varak"... Bu ifade zamanla kısaltılarak "Ya Kebikeç" olarak kullanılmıştır.

Kebikeç, kitap kurtlarının şahıdır. Kitaplara "Ya Kebikeç" yazılması bir nevî "Ey kurtçuk, bu kitap sana ait değil. Başkasının malına zarar verme!" uyarısıdır. O melek ya da cinden korkan (ya da saygı duyan) kitap kurtlarının, efendilerinin ismini kitabın üzerinde görünce "Bu kitap efendimizin himayesinde" diyerek yaklaşamayacağına inanılmıştır.

KEBİKEÇ BAŞ SAYFADA OLMAZSA...

Özellikle eski el yazma eserlerin başında görülen "Ya Hafız ya Kebikeç" tılsımının, kitapların baş sayfasına yazılması önemli bir ayrıntıdır. Hatta bununla alakalı hoş bir rivayet de vardır. Şöyle ki: Müellifin biri bu etsunlu ibareyi kitabının sonuna yazmış. Kitap kurdu da, kitabın ilk sayfasından başlamış yemeye, koca kitabın son sayfasına gelinceye kadar güzel bir ziyafet çekmiş kendine. Şölenin sonuna gelince bir de ne görsün: Böcekler padişahı Kebikeç, tahtına kurulmuş, gözlerini bu kurtçuğun üzerine dikmiş, bütün heybetiyle karşısında arz-ı endam ediyor. Taşı tarağı toplayıp sıvışmış oradan. Kebikeç'i ancak son perdede sahneye alan müellifimiz de, elinde kitabının son sayfa-

sı, kalakalmış öylece. Rivayet böyle...

ZEHİRLİ DÜĞÜN ÇİÇEĞİNDEN SİHİRLİ HAŞERE MELEĞİNE

Süryanicede "Tüm böceklere hükmeden meleğin adı" şeklinde geçen Kebikeç, bazı Arapça ve Osmanlıca kaynaklarda da "sürünge ve böceklere hükmeden melek ya da cin" şeklinde tarif edilmiştir. Kebikeç "Hüdhüd Kuşu" diyenler de olmuş, hatta bu kuşun tüylerinin,

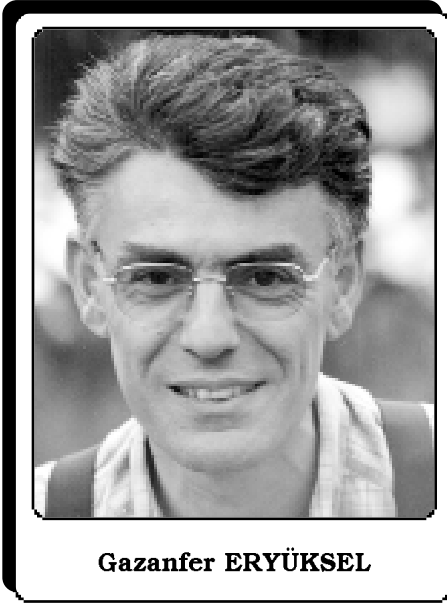
kitap sayfalarının arasına konmasıyla, güve, kitap kurdu gibi haşeratın kitaba yaklaşamayacağı ifade edilmiştir.

Farklı bölgelerde farklı isimlerle anılan fakat illâki bilinen Kebikeç, Kuzey Afrika'da "Kabikah, Kabikanc, Kaykatak, Akikanc", Endonezya'da "Ya Kih" isimleriyle anılmıştır. İsmi ne olursa olsun, büyük zahmet ve sabırla çok uzun sürelerde yazılan el yazması eserlerin, haşerat tarafından yenmesi için daima Kebikeç'ten medet umulmuştur.

Fakat Farsça bir lügat olan Burhân-ı Kâ-tığ'da Kebikeç'in "Düğün Çiçeği", "Kurbağa Otu" ve "Mastara Çiçeği" diye geçmesi, bazı Osmanlıca sözlüklerde de "Düğün Çiçeği" diye tanımlanması, bir gerçeği ortaya çıkarmaktadır. Esasen zehirli bir çiçek olan Kebikeç, kitapların arasına konur ve haşeratın zarar vermesini engelleyeceğine inanılmıştır.

Zamanla Kebikeç bitkisini ezip, suyu ile kitap kapaklarına "Medet Ya Kebikeç" yazarak bu işi daha estetik hâle getiren hattatlar da vardır. Bir zaman gelir ki, Düğün Çiçeği Kebikeç'in kendisini değil de, zehirli suyundan yazılmış ismi kitapların başına bir muska gibi konulmaya başlanmıştır. Ve zaman içinde bu işin aslı unutulmuştur. Kebikeç bitkisi unutulunca artık kitaplara sadece bu isim, hem de her hangi bir mürekkeple yazılmaya başlanmış, böylece Kebikeç ismi tılsımlı ve etsunlu bir hâl almıştır. Ve bu "Zehirli Düğün Çiçeği", "Sihirli Haşere Meleği" olup çıkmıştır.

Şimdilerde olur da elinize bir el yazma eser geçerse ve bu eserin kapağında ya da ilk sayfasında Kebikeç ismine rastlarsanız hiç şaşırmanın. O eserin elinize kadar ulaşması için muhazırlık yapması niyetiyle kondukları bir kitap muskasıdır o...

Gazanfer ERYÜKSEL

Mehmet ÖZTÜRK

Düşlerin Kırıldığı Yer

"Dün sabah kendimle konuştum
Ben hep kendime
Çıkan bir yokuştum..."

Özdemir Asaf

Arama artık anılarını
Yüzün dünden eski
Serpilip geliyor işte
Koynunda büyüttüğün güller

Sen gökyüzünü kuşanmış yapraksın
Bakıyorsun,
Aynanı yeryüzüne tutarak

Birlikte gidiyoruz
Aradığın maviyi bulmaya.

İçinden tanıdık yüzler geçiyor.
Yeşil bir okyanusa dönüyor
Çevrende anıların,
Yüzleri eskimemiş.
İşte bu yüzden,
Ters akıyor içinden geçtiğimiz
Bütün ırmaklar.

Bağışla beni
Seni de ekliyorum
Suçlarımın içine.
Belki bu yüzden
Yüzerek geçiyorum bütün okyanusları
Arınmak için.

Tek kişilik ordular görüyorsun
Kalabalık ormanlar,
Sesini yaklaştırarak yüreğime
Bir yeşil dal gibi sürüyorsun
İçimin bozkırında

Dağın altına oturuyoruz
Denizin tuzu orman kadar uzak
Sonra yağmur yüklü
Bulut gibi akarak
Oturuyorum ovanın sınırına
Bekliyorum.
Ilık dağ rüzgârları
Alnımdan geçerek esiyor.

Göz ucumda kuşlar,
Fırtınayla dans eden
Uçurtma gibi yükseliyor
Düşlerinin kırıldığı yere kadar.

Kaynakça:

(i): <http://www.yenisafak.com/yenisafakpazar/medet-ya-kebikec-375630>

(u): <https://intouchlife.wordpress.com/2012/01/23/ya-kebikec-ihfazul-varak/>

BİR FOTOĞRAF ve ÇAĞRIŞIMLAR

“Her fotoğrafta
her zaman
iki kişi vardır:
Fotoğrafi çeken ve
fotoğrafa bakan.”
Ansel ADAMS (*)

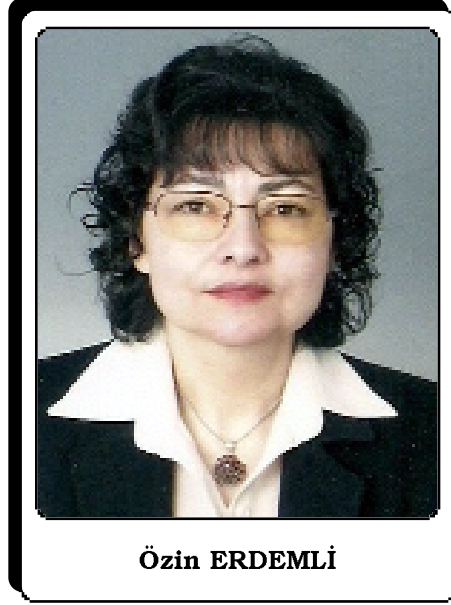
Soğuk karlı kış günlerine az zaman kaldı. Bugün hava güneşli, ancak kış ayazı var dışarıda... Birden içimde sıcak yaz günlerine; kıyılarıma, denizlerimizin maviliğine, uçsuz bucaksızlığımıza özlem duygusu kıpırdanmaya başladı. Oysa yaz mevsimine daha çok var! Özlem, beni çektiğim fotoğraflara yöneltiyor. İçerinde en çok deniz fotoğrafı var. Birer birer bakmaya koyuluyorum...

Fotoğraf'a duyduğum ilgi ne zaman başlamıştı? İyi hatırlıyorum, neredeyse çocukluk yıllarımdaydı. 60'lı - 70'li yıllarda, haftalık Hayat dergisinin o günler için çok kaliteli olan baskısında fotoğraflar öyle güzel görünürdü ki... Hayranlıkla ve imrenerek bakardım. Bir de, o yıllardaki sayılı fotoğraf sanatçılarımızdan Sami Güner'in (1915-1991) ülkemizin güzelliklerini sergileyen fotoğrafları beni heveslendiren çocukluğumda... Büyüdüğüm zaman ben de böyle fotoğraflar çekebilsem, diye daldım giderdim.

Böylece sonraki yıllarda bu konuyla ilgili kitaplardan öğrendiklerimizle çekebildiğim amatörce fotoğraflara bakıyorum. Yalnızca güzellikleri kalıcı kılmaya uğraşırdım. Bir bakıma benim sığınaklarımdan biriydi, fotoğraf kareleri için güzellikleri aramak...

Ülkemizde, biz insanlar, kendi ellerimizle ne kadar bozmaya, yok etmeye uğraşsak da, güzelliklerini cömertçe sunan doğamızda, fotoğraf için seçim yapabilmek kolay da değildi! Ülkemiz, her yerinde ayrı güzellikler barındırırsa da, bana kıyılarımızın güzelliği bir başka görünürdü. Denizin görüntüsünün, güneşin ve rüzgârın etkisiyle her an değişmesi; mavinin, yeşilin her tonuna dalgaların beyazlığı eklenince ebruliye dönmesi... İnsan eli değen çirkinliklere sırt çevirip denizin güzelliğine kendimi bırakır, sanki arınırdım.

Fotoğraflara bakarken yine aynı duyguları yaşamaya, içimdeki derin özlemi giderip esenliğe ulaşmaya çalışırken bir fotoğrafta duraklıyo-

Özın ERDEMLİ

rum: Bu, Kuşadası'nda Güvercinada'nın fotoğrafıydı... Birden, fotoğrafı nasıl çektiğimi de hatırlıyorum... Belleğimde canlananlar beni, "fotoğrafa bakan değil, fotoğrafı çeken" konumuna geçiriyor:

2006 yılının Eylül ayıydı. Kuşadası'ndayız... Ege kıyılarındaki ilçemiz Kuşadası'nı gezmeye; tarihiyle, doğasıyla, insanıyla tanımaya çalışıyoruz.

Bu güzel yöremizde karşımıza çıkan yadırgadığımız görünüşlerin, tuhumların keylimizi kaçırmamasına da izin vermeden...

Sayılı günlerimizden birinde, gökdelen dense daha uygun olacak apartmanlarını görüş alanımdan çıkarmış, Kuşadası'nın denizdeki simgesi Güvercinada'sını izliyordum. Üzerindeki tarihi kaleyle birlikte sanki masmavi denizin içine konmuş bir bibloya benziyor! Karşımdaki görüntü o kadar güzel ki... Gökyüzünde parlayan güneş, bembeyaz bulutlar... Sıcaklığın etkisini dağıtarak insanı rahatlatan bir esinti... Bulutlar hareketliler; bir araya gelip Güvercinada'nın üzerine doğru hızlanıyorlar. Bir çağrı-

Güvercinada/KUŞADASI / Eylül 2006 / Fotoğraf: Özın Erdemli

şımın Ernest Hemingway'in (1898-1961) İhtiyar Balıkçı adlı romanından bir paragrafı hatırlıyorum:

"Koca dondurma yığınları gibi görünen bulutların kümelendiği maviliğe baktı. Yüksek Eylül göğüne tırmanmış ince tüylere benzeyen bulutlar, göğü okşuyordu." (**)

Sanki benim karşımdaki görüntüyü betimliyordu bu satırlar!

Koca dondurma yığınlarının alçalıp Güverci-

An'lar

Sil baştan yaşama şansım olsaydı eğer,
oturup saymazdım eski yanlışlarımı.
Kusursuz olmaya çalışmaz, rahat bırakırdım yüreğimi.
Ve elbette, çok daha coşku dolu olurdu sevdalarım,
içine az buçuk da ciddiyet katılmış.
Bu denli titiz olmazdım hiç, öyle bir şansım olsaydı eğer.
Korkmazdım daha çok riske girmekten.
Daha çok yolculuğa çıkar, gündoğumlarını kaçırmazdım asla;
helé dağlara tırmanmanın keyfini.
Hiç bilmediğim yerlere giderdim gidebildiğince.
Doyasıya dondurma yer, boşverirdim kuru fasulyenin nimeterine.
Öyle bir şansım olsaydı eğer,
dertlerim de yaşamın gerçeğini taşırdı, yalnızca düşlerin değil.
İşte hani onlardan, her dakikasını verimli geçirenlerden biriydim.
Aynı an'lara geri dönebilseydim eğer,
yalnızca iyi ve güzel olanları tatmak isterdim yeniden.

**Öğrenemediyse hâlâ, öğrenin artık:
Yaşam an'lardan oluşur. Sadece an'lardan...
şimdi'yi yakalayın.**

Yanımda termometresi, bir şişe suyu, şemsiyesi ve
paraşütü olmadan yerinden kıpırdamayanlardan biriydim.
Ama yeni baştan yaşayabilseydim eğer,
tıyce hafiflemiş olarak kıvardım yolculuklara.
İlkbahara yalınayak girer,
sonbahara dek unutturdum pabuçlarla yürümeyi.
Hiç bilinmeyen yollara dalarım, tadını çıkarırdım gün ışığının,
çocuklarla daha çok oynardım, sil baştan edebilseydim eğer...

Ama heyhat, seksenbeşindeyim artık
ve biliyorum ki...
ölmekteyim.

Jorge Luis Borges
1899-1986 Arjantin

nada bir kâseymiş gibi, üzerine konduğunu görünce nefesim kesiliyor adeta... Fotoğraf için kaçırılmayacak bir an! Hemen fotoğraf makinesinin ayarını yapıp deklanşöre basıyorum. Artık, bakalım fotoğraf basılınca nasıl çıkacak, diye merakla beklemeye başlayacağım!

Ve o anda, bir şiirin dizeleri gözlerimin önüne geliyor... Fotoğrafçılıkla ilgili bir kitabımın (***) sayfalarının arasından çıkan Jorge Luis Borges'in (1899-1986) An'lar şiiri:

Karşımdaki görüntünün güzelliğine sözlerin güzelliğinin eklendiği "o an"da kendimi ne kadar mutlu hissettiğimi düşünürken, "fotoğrafi çeken"den "fotoğrafa bakan"a aynı mutluluk duygusuyla dönüyor ve yazıma bir özdeyişle son veriyorum:

"Sanat, bir eğlence değil, yaşama katlanmanın en yüksek ve tek doğal biçimidir." Friedrich NIETZSCHE (1844-1900)

(*) Sözü'n Özü (Sayfa: 129 / Derleyen ve Çeviren: Celâl Üster / Can Yayın. / İkinci basım, 2010

(**) İhtiyar Balıkçı (Sayfa: 46) / Ernest Hemingway / Çeviren: Murat Sezer / Bahar Yayın. / 2004

(***) Her Yönüyle Fotoğraf Sanatı / John Hedgecoe / Renzi Kitabevi / Birinci basım, Temmuz 1995

3 Aralık 2017 / ANKARA

ÇOCUKLARIN HAÇLI SEFERİ

"Hareket halindeki cehaletten daha korkunç bir güç yoktur."

George Bernard SHAW

İki yüzyıla yakın süren Haçlı Savaşları (1095-1272), yalnız Ortaçağ'ın değil, dünya tarihinin de en kanlı olaylarındandı. Vahşetin en korkunçlarına tamik olunan bu dönemde Ortadoğu'da nice yıkımlar yaşandı. Avrupa halkları ise, en az bir milyon seçkin savaşçısını yitirdi. Bu yüzden, Haçlı Seferleri'ne yoğun katılımı bir kitle psikozu olarak değerlendirenler oldu. Hele 1212 yılında, dördüncü - beşinci seferler arasında gerçekleştirilen bir Haçlı Seferi daha vardı ki, tam anlamıyla bir delilikti.

Çocukların Haçlı Seferi

olarak adlandırılan bu olay, yüzyıllar boyunca çeşitli nedenlerle görmezden gelindi. Kroniklerdeki başta olmak üzere pek çok kayıtlı bilgiye karşın konudan uzak duruldu. Olay; sanatçıların, edebiyatçıların, tarihçilerin gündemine ancak on dokuzuncu yüzyılda girebildi. Akıllara durgunluk verecek ölçüde ilginç yönleriyle özellikle yirminci yüzyılın ortasından sonra ciddi araştırmaların, sanat yapıtlarının konusu oldu. Buna karşın son yıllarda kimi yazarlarımız, batılı yazarlardan öğrendikleri bu olay üzerine Hıristiyanlar bu seferi bugün de gizliyor sanısı yaratacak biçimde yazılar döktürüyor. Avrupa'da yapılan araştırmalara, konuyu işleyen romanlara karşın, sanki bunu kendileri açığa çıkarmış gibi böbürleniyorlar.

Olayın özüne bakacak olursak, ilk dört seferden istenen sonuç elde edilememişti. Papa'nın kesin zafer vaadine karşın Kutsal Topraklar kurtarılamamış, yüz binlerce seçkin savaşçı seferler sırasında can vermiş, pek çoğu Müslümanlara tutsak düşmüştü. Üstelik 1204 yılındaki Dördüncü Haçlı Seferi amacından sapmış, Konstantinopolis'in (İstanbul'un) yağmalanmasıyla sonlanmıştı. Yağma sırasında binlerce masum insan yaşamını yitirmişti. Bütün bunlar Kilise'nin gücünü, dönemin papasının saygınlığını sarsan can sıkıcı durumlardı.

Papa, bu sarsıntıyı atlatacak, gücünü pekiştirecek bir çıkış yolu arıyordu. Bunun için yeni bir haçlı seferi düzenlemek istiyordu. Ancak kralların isteksizliği, işi ağırdan almaları yüzünden işler umduğu gibi gitmiyordu. Papa'nın onları eyleme geçirecek bir kıvılcıma gereksinimi vardı.

İbrahim GÖSTERİR

O kıvılcımı çakacak olan Çocuk Haçlı Seferi olayı da tam bu sırada patlak verdi. Papazların, insanları haçlı seferine özendirmek için doğunun zenginliklerine ilişkin abartılı anlatımları, seferlere katılanların doğruca cennete gideceği söylemleri daha çok çocukları etkiliyordu. Sokaklarında bal ile süt akan doğu dünyası, yoksulluk içinde kıvranan alt tabaka çocuklarının düşlerine giriyordu. İşte bu koşullar içinde Kuzey Fransa'nın Cloyes kasabasında Stephen adında bir çoban çocuk, kendisini Tanrı'nın gönderdiği bir meleğin ziyaret ettiğini ileri sürüverdi. Dediğine göre, Tanrı onu o melek aracılığıyla hem Kutsal Toprakları hem de Müslümanların elindeki Hıristiyan tutsakları kurtarmak için yapılacak bir haçlı seferine önderlik etmekle görevlendirmişti.

Stephen, on iki yaşındaydı. Doğarken anasını, savaşta babasını yitirmişti. Bu öksüz, yetim, yoksul çocuk, kendisi gibi çocuklardan oluşan bir orduya komuta edecek, kötülüklerini anlata anlata bitiremediği kâfir Müslümanlara karşı salt iman gücüyle utku kazanarak amacına ulaşacaktı. Musa'nın İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarıp Vadedilmiş Toprağa götürdüğü gibi, o da çocuklardan oluşan bir orduyu Akdeniz'den geçirip Kutsal Topraklara götürecekti.

Stephen'in ordusu Akdeniz'e vardığında deniz açılacak, çocuklar ayakları ıslanmadan karşıya geçiverecekti. Böylece Stephen sonsuza dek İkinci Musa olarak anılacaktı. Üstelik bu işi başarmak için silaha da gerek yoktu. Tanrı'nın kudreti onları silahlı Müslüman savaşçılara karşı koruyacak, Kudüs'e girildiğinde Müslüman orduları silahsız ama imanlı çocuk haçlılar önünde eğilecekti. Kutsal topraklara silahla gitmek, Tanrı'nın gücünden kuşkulanan anlamına gelirdi. Bu da Tanrı'nın hoşuna gitmezdi.

O sırada Almanya'nın Köln kentinde Nicholas adında, aynı yaşta bir çocuk daha çıktı ortaya. Soylu bir ailenin ikinci çocuğu olan Nicholas'ın

çağırısı nasıl aldığı kesin olarak bilinmiyordu. Belli ki ona da düşünde benzer düşünceler telkin edilmişti. Çünkü onun da amacı Stephen'inkiyle özdeşti. Ona göre, büyüklerinin günahkârlıkları yüzünden kazanamadıkları savaşı, hiç günah işlememiş, melekler denli masum çocuklar kazanacaktı. İman gücünden başka bir silahları da olmayacaktı.

Boylarından büyük hayalleri olan her iki çocuk önderin coşkulu, tutkulu konuşmaları binlerce çocuğu etkiledi. Çevrelerindeki çocuk sayısı arttıkça Papa'nın ilgisi de bu olaya yoğunlaşmaya başladı. Adamları aracılığıyla örtülü biçimde çocukların haçlı seferine destek verdi. Papalığın bu işe doğrudan karıştığı bilinmesini istemiyordu. Belli ki, seferin sonucuna ilişkin beklentileri olumsuzdu. Kızıldeniz'in Musa'nın önünde açıldığı gibi, Akdeniz'in de çocuk haçlılar önünde açılacağına inanmıyordu. Ona göre çocukların bu girişimi, düzenlemek istediği Beşinci Haçlı Seferi için gerekli kıvılcımı çakabilirdi ancak. "Sizin yapmadığınızı çocuklar yapıyor." diyerek yetişkin Hıristiyanları, hatta kralları eyleme geçmeye zorlayabilirdi.

Stephen Fransa'dan otuz bin, Nicholas Almanya'dan yirmi bin dolayında çocuk topladı. Bunların yaşları yedi ile on dört arasında idi. Ezici çoğunluğu alt tabakadan ailelerin bakamadığı çocuklar olmakla birlikte içlerinde evlerinden kaçan soylu çocukları, dinsel kişiler olarak yaşlı küçük papaz yamakları, yaşlı hacılar, hatta küçük kız çocukları bile vardı. Aralarına katılan dilenciler, hırsızlar, fahişeler, serüvenciler, kamp takipçileri de eklenince toplam sayı yetmiş beş bini buluyordu.

Yeterli sayıya ulaşıp hazırlıklar bitirilince haritalar açıldı, yürüyüş yolları belirlendi. Buna göre, Stephen ordusuyla Vendome'den Marsilya'ya yürüyecekti. Nicholas ise, Köln'den yola çıkacak, Alp Dağları'nı aşarak Cenova'ya ulaşacaktı. Sonra Akdeniz her iki orduya da açılacak, ordular Mısır kıyısında birleşecekti. Oradan hiç tanımadıkları Müslümanlardan kurtarmak üzere hiç görmedikleri Kutsal topraklara yürüyeceklerdi.

Yolculuğun çetin olacağını çocuk önderler de biliyordu. Ancak Tanrı'nın kudretine güveniyorlardı. Akdeniz'e varıldığında denizi ikiye ayırıp yol açacak olan Tanrı, karadaki yolculuk sırasında da yardımını esirgemeyecekti elbette. Oysa öyle olmadı. Görünmez tehlikelerle dolu olan yollarda hastalar, güçsüzler dökülüp kaldılar. Alp Dağları'nın eteklerine ulaşıldığında çocukların bir bölümü ile dilenciler, fahişeler, kamp takipçileri de ayrılınca Nicolas'ın ordusundaki sayı yarıya iniverdi. Daha dirençli olup da dağlara tırmananların bir bölümü de uyuşturucu soğuklara, çığlara, toprak kaymalarına, aç yaban hayvanlarının saldırılarına kurban gitti.

Yolu daha elverişli olan Stephen'in ordusunda da durum pek iç açıcı değildi. Kuraklık, açlık, temiz su, yiyecek sıkıntısı, bitkinlik, salgın hastalıklar, yol vermeyen akarsular, eşkiya saldırıları onun ordusunun da önemli bir bölümünü alıp götürdü. Dolayısıyla en azimli, en dayanıklı olanlar Akdeniz kıyılarına ulaşabildi.

Akdeniz kıyılarına varıldığında Stephen'in ordusunda on iki bin, Nicholas'ın ordusunda ise pejmürde kılıklı, bitkin durumda dokuz bin dolayında çocuk kalmıştı. Kırk bin dolayında çocuk yollarda ölmüş ya da kaybolmuştu. Başka bir deyişle dünya tarihinin en büyük çocuk kırımı yaşanmıştı.

Bin bir güçlülük Marsilya kıyısına ulaşan çocuklar, doğan günle birlikte, aylarca düşünüyordukları mucizenin gerçekleşmesini beklemeye koyuldular. Bunun için ilahiler söyleyerek Stephen'in yakarışlarına eşlik ettiler. Ne var ki, gökyüzünden ilahi bir el uzanıp Akdeniz'i Musa'ya açtığı gibi açivermedi. Sonraki günlerde yapılan denemeler de başarısızlıkla sonuçlanınca çocuklar büyük bir düş kırıklığına uğradılar. Bütün benliklerini korkunç bir aldatılmışlık duygusu sardı. Her güçlüğe karşı diri tuttıkları umutları öfkeye döndü.

Çocuk Haçlı Seteri'nin çocuk önderleri kendilerini izleyen binlerce çocuğa karşı yalancı konumuna düşmüştü. Bu yetmezmiş gibi, arkalarından gelenlerin bir bölümü de onların kutsal davasını terk etmişti. Bunalım içinde kıvranan önderleri, onun üzerinden çıkar sağlamak için orada bulunan adamlar araya girerek kurtardı. Mucizenin ordudakilerin inançsızlığı yüzünden ger-

çekleşmediğini yaydılar ortalığa. Yine de Tanrı, o inançsızlar yüzünden onları yüzüstü bırakmayacaktı. Akdeniz'i aşmaları için gemiler gönderecekti dediklerine göre. Bu kişiler, başından beri seferin içinde bulunan, onları köle tüccarlarına satmayı tasarlayan kişilerdi. Gerçekten de çocukları Kutsal Topraklara taşımak için limanda demirlemiş gemiler, inançlı (!) Hristiyan tüccarlar vardı. Üstelik çocuklardan hiçbir ücret almayacaklar, yol boyunca yiyecek de vereceklerdi.

İki gün sonra inancını yitirmemiş binlerce çocuk, kutsal davalarının peşinden kendilerini Kutsal Topraklara götürecektir yardımsever adamların gemilerine bindi. Kıyıda kalan binlercesi ise, on binden fazla çocuğu alıp götüren gemileri izledi ufukta yitene değin. Birlikte katlandıkları onca eziyeti anımsadılar bir yandan da. Gidenlerin onları zayıf inançlı olmakla suçladıklarını bilemeden.

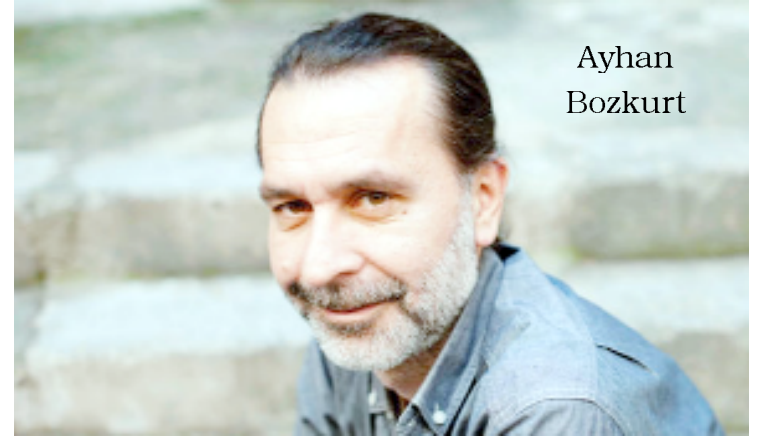
Oysa doğa, Papa'nın yeniden saygınlık kazanmak için el altından desteklediği, cahil halkın kör inançlarıyla beslediği, içinde insan tacirlerinin cirit attığı bu budalaca girişim karşısındaki öfkesini yene-memişti da.ha. Sardinya Adası kıyılarında fırtınaya yakalanan gemilerin çoğu adanın kayalıklarında parçalandı. Binlerce çocuk da bu olayda can verdi. Kurtulanlar kutsal yolculuklarını sürdürdüler.

Marsilya'dan, Cenova'dan kalan gemilerin arta kalanları, değişik yerlerden yola çıkmalarına karşın Tunus Körfezi'ne birlikte girdiler. Çocuklar, Kutsal davayı sonlandırmak için buluştuklarını düşündüler. Tüm gemilerde zater şenliği yapıldı. Ne var ki, bu neşeli kutlama uzun sürmedi. Limana vardıklarında çocukların Kutsal Toprakları kurtarma umutları, Müslüman savaşçıların parlayan kılıçları karşısında sönmüştü.

Aldatılmışlardı işte, apaçık ortadaydı. Karşılarında ahıra benze-

yen köle barmakları vardı. Gemilerden indirilip oralara dolduruldular ilkin. Ağlamaktan başka bir şey gelmedi ellerinden. Kutsal yolculuk burada sona ermişti.

Papalığın dinsel, siyasal hırslarının kurbanı olan bu çocuklar, daha sonra Arap tüccarlarca efendilerine satıldıkları Tunus'ta, Trablus'ta, Mısır'da çok uzaktaki yurtlarının özlemiyle öldüler. Bir ikisi dışında hiçbiri geri dönemedi. Bir süre sonra da karanlık Ortaçağın karanlıkları içinde unutulup gittiler. Yüzerce yıl onları anımsayan bile olmadı.

Ayhan Bozkurt

artık yoksun yaşamımda

artık yoksun yaşamımda,
ellerim dokunmak istese de, o mis kokan avuç içlerine,
gözlerim görmek istese de, o iri kahverengi gözlerini,
kulaklarım duymak istese de, iç gıcıklayıcı sesini,
burnum koklamak istese de, o dişi kokunu,

artık yoksun yaşamımda,
hayallerimde kaldın sadece,
bir anı, küçük bir parça,
mutluluklarım bol olduğu hüznün olmadığı,
küçük ve anlamlı,
yaşamımın en güzel hediyesi,

artık yoksun yaşamımda,
kim bilir olsaydın ne olurdu?
düşünmek istemiyorum artık bunları,
yorgunum bitkinim.

artık yoksun yaşamımda,
her şey tanımlanmak mı zorunda,
yaşamda tanımlanmaması gereken,
tanımlanamayacak güzellikler olduğunun
farkındaysak eğer,

şiiirler insanı anlatabilir mi?
duygular yüzeye çıkartılabilir mi?
sadece küçük bir parça duygulardan bahseden,
ama asıl anlatılmak istenenler,
kalbin içinde çıkmamacasına,
boğazı düğümleyen acı veren,
artık yoksun yaşamımda.

Akdeniz Dünyasının Mucize Toprağı

Bir Çin atasözü şöyle der: "Bir gün mutlu olmak için ye ve iç, bir hafta mutlu olmak için tatil yap, bir ay mutlu olmak için evlen, omür boyu mutlu olmak için toprakla uğraş ve omür boyu mutsuz olmak için insanlarla uğraş."

Bu sözün özü; "mutsuz olmak istiyorsak insan ile, mutlu olmak istiyorsak toprak ile ilgilenmektir".

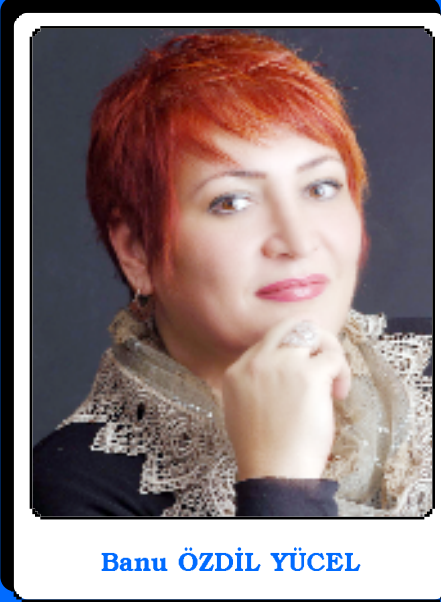
İnsanın toprak ile ilişkisi, dünya üzerinde var olmaya başladığı andan itibaren başlar. İlk insanın İbranice ismi "Adam", toprak anlamına gelen "Adama" sözcüğünden türetilmiştir. Âdem'in karısının ismi "Havva" İbranice'de yaşam anlamına gelen "Hava" sözcüğünün çevirisidir. Latince insan demek olan "Homo" sözcüğü de, Latince yaşayan toprak anlamına gelen "Humus" sözcüğünden alınmıştır. Toprak da oksijen alır, karbondioksit verir, kısaca biz insanlar gibi yaşamaktadır.

En eski zamanlardan beri, toprak insanlar tarafından "Ana Tanrıça" olarak algılanmıştır. Victor Hugo'nun, "Hepimizin bir annesi vardır; toprak" cumlesi bu algımızın adeta bir tamamlayıcısıdır. O'nu, besleyen, yaşam veren, iyileştiren, tedavi eden dişiliğin gücüne bu şekilde bağlamış olur. Aynı zamanda O, bağrına basandır. Böylece hem beşik, hem nazardır. Yaşamın ve mevsimlerin ritmini düzenleyen, yaşamın yeniden canlanmasını ve gizlerini, böylece olumsuzluğu sinesinde barındıran da O'dur.

"5 Aralık Dünya Toprak Günü" Bize gıdamızı sunan, suyumuzu veren, her daim elimizi, ayaklarımızı üzerinde gezdirdiğimiz, bir gün bedenimizi sarmalayacak olan 'toprak'ı ne kadar tanıyoruz? İçerisinde ne var biliyor muyuz? Neleri sever? Nelerden hiç hoşlanmaz? Hep alıyoruz ondan ama bizden ne ister, biliyor muyuz?

Onu okumayı öğrendik mi? Yaşamını, döngüsünü, nereden gelip, nereye gittiğini öğrendik mi?

Toprak Günü'nün kutlanmasının amacı; insanları toprakla bütünleştirmek ve insan hayatında belki de en kritik öneme sahip olan varlığın değerini

Banu ÖZDİL YÜCEL

küresel anlamda hatırdan tutmaktır. Çünkü insanoglu unuttur...

Unutmak demiş iken, sizi 15. yy'a götürüp, bugün unutmuş olduğumuz, Fatih Sultan Mehmet'in almak için 16 yıla yakın bir nevi kuşatmada tuttuğu, Limni Adasındaki kıymetli bir topraktan bahsetmek istiyorum. "Tin-i Mahtum"dan, yani "mühürlü toprak"tan ...

Tin-i Mahtum, rengi hafif kırmızıya çalan bir toprak. Limni Adası'ndaki bir tepelikten yılın sadece bir günü, 6 Ağustos'ta dini bir törenle, 2-3 metrelik kazı sonrasında çıkarılıyor. Çıkarılan toprak önce çeşmede yıkılıyor, sonra bezlere sarılıp ağaçlara asılıyor.

Süzme yoğurt gibi. Ardından da mühürlenip İstanbul'a, saraya gönderiliyor. Satılması yasak. Kaçak olarak çıkarmaya çalışana ise en ağır cezalar veriliyor.

Sadece Limni Adası'nda bulunan Tin-i Mahtum'la ilgili çok eskilere dayanan bir inanç var. Başlangıçta bu özel toprağın yılan sokması ve zehirlenmelerin devası olduğu düşünülüyor. 15. yüzyıla gelindiğinde başta veba olmak üzere salgın hastalıklara karşı da onleyici bir etkisi olduğu keşfedilmiştir. Fatih'in ise en büyük düşmanı veba, biliyorsunuz. O'nun döneminde 1455 ve 1467'de İstanbul'da iki büyük veba salgını yaşanır ve on binlerce insan ölür. Salgının baş gösterdiği tarihlerde Fatih, Balkanlardan adam yolluyor İstanbul'a, veba salgınının geçip geçmediğini zaman zaman soruşturuyor. Geçmedi haberini alınca da Balkanlar'da dolaşmaya devam ediyordu. Denizlerin başlıca kuvvetlerinden olan güçlü Venediklileri yen-

mesinin ardından anlaşma maddesi olarak pek çok şart one surebilecekken, resmini yapabilecek yetenekli bir ressam isteyen, Sul-

tan Mehmet'in ölümünden korkacağını sanmam, kaygısının nedeni bence kafasında yapacak birçok projenin olmasıdır.

Fatih Sultan Mehmet, ne yapıyor bu toprağı? Fatih, bu topraktan bardaklar çanaklar yaptırıyor. Topkapı Sarayı'nda hala birkaç tane var bu bardak ve çanaklardan. Fatih'e bir içecek sunulacağı zaman, önce bu bardağı konuluyor, eğer içecekte herhangi bir zehir varsa bardak çatlıyor. Ayrıca Tin-i Mahtum küçük küçük tabletler haline getiriliyor ve vebaya karşı korusun diye pişirilen yemeklerin içine katılıyor. O yüzden mühürlü toprak çok değerli. Paha biçilemez. Zaten sadece sarayın kontrolünde. Padişah isterse, uygun gördüğü

kişilere hediye ediyor. Misal Hollanda elçisi padişaha hediye olarak kurkiler, muccevherler sundu, Padişah da ona hediyeler gönderecek. İşte o değerli hediyeler arasında bazen Tin-i Mahtum da bulunuyor.

Ege Denizi'nin kuzeyinde ve Çanakkale Boğazı'nın girişine hâkim pozisyonuyla oldukça stratejik bir konuma sahip olan Limni Adasındaki Osmanlı hâkimiyeti 1913 yılına değin sürmüştür. Araştırmalarımda Tin-i Mahtum'un en son çıkarılması 1916 yılına kadar sürüyor, sonra çıkarılması son buluyor.

Evet, demiştim ya insanoglu unuttur. Verdiği sözleri unuttur. Bir zamanlar ne hissettiğini unuttur, minnet duymaz; çünkü nerden geldiğini unuttur, aynı hataları defalarca yapar; çünkü ders çıkarmayı unuttur. Kısacası insanoglu UNUTUR...

Önerilen Kitap:

1. Bellini'nin Fatih'i/Mina Oğuz/ Selis Yayınları
2. On Beşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri/ Prof. Dr. Heath Lowry/BÜ Yayınları

Nasrettin Hoca Güldüşünleri

AL ALACAĞIN KADAR

Kadı'nın huzuruna,
İki davacı çıkar.
Biri der: "Bu adamda,
Benim alacağım var!"

Öteki inkar eder:
"Vereceğim yok beyim!"
Kadı der: "Karar için,
Anlatın da dinleyim."

Muzaffer GÜNDOĞAR
muzallergundogar@hotmail.com

Davacı şöyle başlar:
"Odun yükü altında,
Bu adam gidiyorken,
Düşüverdi bir anda.

Yerden kaldırıp sordum:
'Odununu sırtına;
Yükleyerek sararsam,
Ne verirsin sen bana?'

'Hiç!' diye yanıtladı.
Sözünün eri sandım.
Yükledim odunu ya,
Anladım ki aldandım.

Davacıym etendim,
Bu sözünü tutmuyor."
Kadı düşünüp demiş:
"Bu davayı çözmek zor.

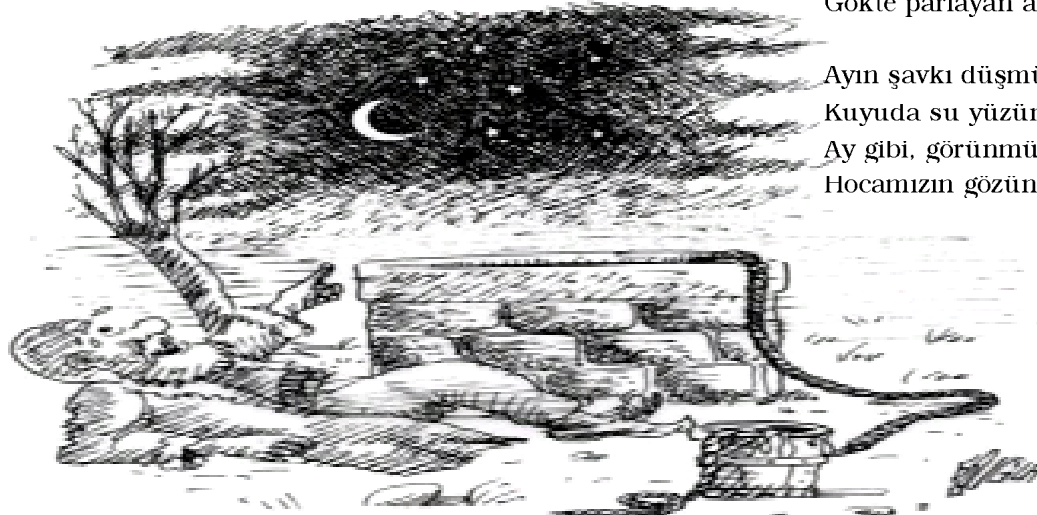
Çözerse eğer bunu,
Hoca Nasrettin çözer."
Adamlar da kalkarak,
Bizim Hoca'ya gider.

Hoca davayı dinler,
Anlar ki adam salak.
"Hele şöyle yaklaş" der,
"Şu postu kaldır da bak!"

Adam kaldırır bakar,
Hoca da hemen sorar:
"Söyle ne görüyorsun,
Acaba orda ne var?"

Adam şaşkın yanıtlar:
"Hiç Hoca etendi" der.
Hoca da: "O hiçten al,
İstedğin kadar" der.

"Bir hiç olsa da hakkın,
Kimsede kalmamalı.
Ne düşerse payına,
Herkes onu almalı."

ALLAH VERSİN

Hoca bir bahar günü,
Damını aktarıken;
Kapısına bir adam,
Dikilir sabah erken.

Seslenir: "Hocam biraz
Aşağı iner misin?
Bir şey söyleyeceğim,
Gelir de dinler misin?"

Hoca'nın işi yoğun,
İkinci kat üstünde.
"Ne diyorsun söyle!" der,
"Söyle kulağım sende."

Fakat adam ısrarlı.
Hoca: "Geliyorum" der.
On kulaç merdiveni,
Soluk soluğa iner.

Adam: "Hoca etendi,
Allah rızası için;
Bir sadaka..." der demez
Çok kızır için için.

İçinden der ki: "Beni
Alıkoydun işimden."
Ama belli etmeyip;
"Haydi gel" der, "peşimden."

On kulaç basamağı,
Çıkarlar birer birer.
Çatıya ulaşınca,
Hoca: "Allah versin!" der.

AY KUYUYA DÜŞMÜŞ

Elinde kovasıyla,
Hoca bahçeye çıkar.
Mehtaplı bir gecedir,
Ay güler gibi bakar.

Bahçedeki kuyuya,
İple salar kovayı.
Kuyuya düşmüş görür,
Gökte parlayan ayı.

Ayın şavkı düşmüştür,
Kuyuda su yüzüne.
Ay gibi, görünmüştür,
Hocamızın gözüne.

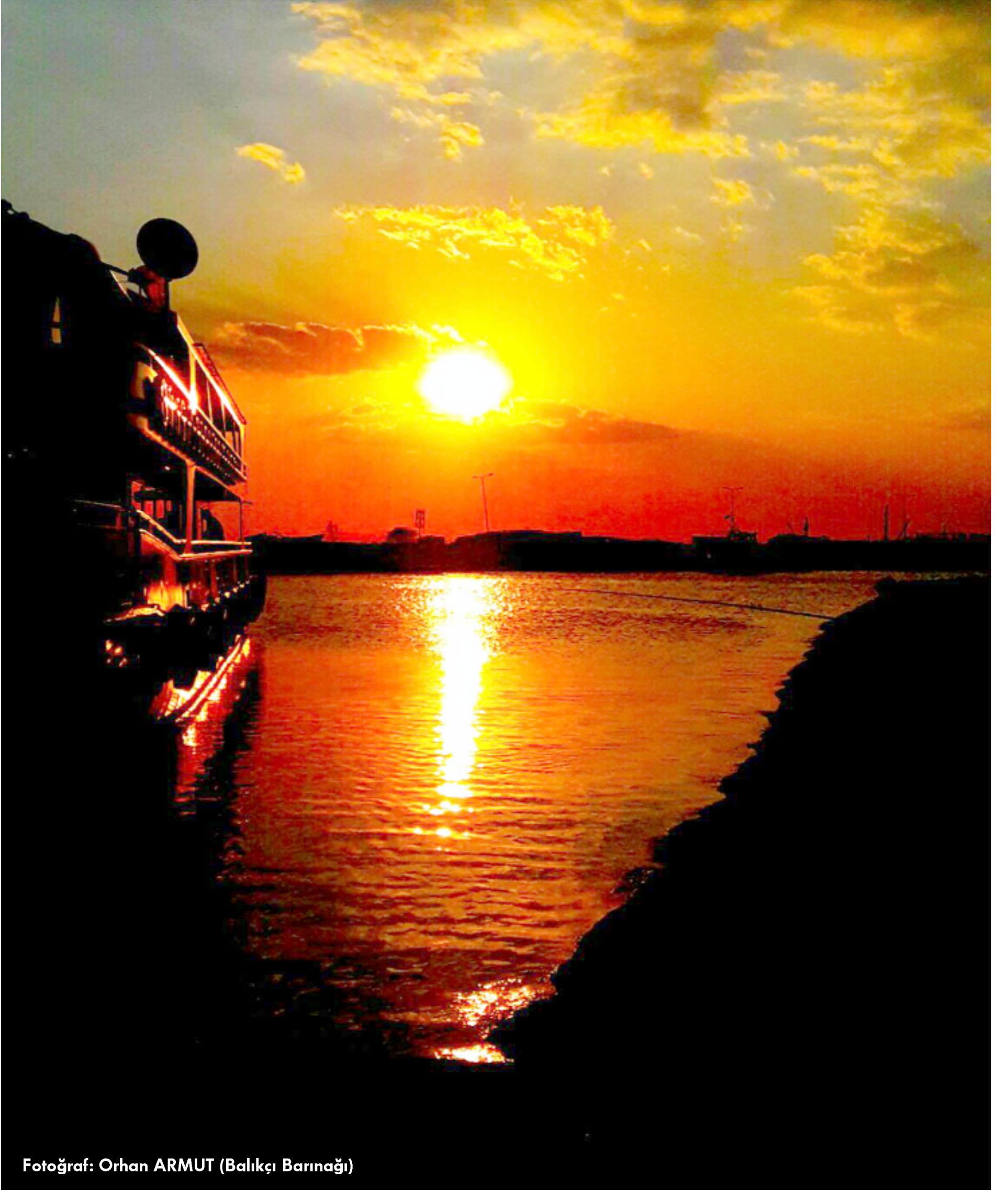
Hoca şaşkınca bakar,
Suda parlayan aya.
"Hayret!" der.
"Nasıl düşmüş?
Gökyüzünden kuyuya."

Hoca'nın kafasında,
Birden bir şimşek çakar.
Ayı çıkarmak için,
Bir ipe çengel takar.

Kuyuya sarkıtarak,
Yukarıya asılır.
Fakat çengel bir taşa,
Orda takılı kalır.

Asılır çıkaramaz;
Sonra çengel kurtulur.
Hoca birden kendini,
Sirtüstü yerde bulur.

Bakar ki ay göktedir.
Hoca'nın yüzü güler:
"Yorulduysam da ayı,
Kuyudan kurtardım," der.

Fotoğraf: Orhan ARMUT (Balıkçı Barınağı)

22 Ağustos 1999 tarihinde 5 kardeş bir arada... (Soldan sağa) Dr. Metin Özçelebi, Halil Özçelebi, merhume Ferhan Çöplü, Celal Özçelebi, Elvan Özçelebi.

Bugün, Halil Özçelebi'nin büyük oğlu Adnan 48, küçük oğlu Fatih ise 46 yaşında... Baba ve iki oğul, Ağustos 1985'te Samsun Atatürk Anıtı önünde...

Sanat yaşamında tam 57 yıl...

On parmağında 19 enstrüman!

Ev sahibi Halil Özçelebi olunca, misafir şekeri yerine elbette şarkı ikramı beklenir. İşte Selda Fındık ile Aliye Öncel'e doyumsuz kanun dinletisi...

Arkadaşımız Selda Fındık, Halil Özçelebi ile evinde söyleşi yaptı. (Fotoğraflar: Aliye ÖNCEL)

Selda FINDIK

● Bu sözün doğrusu, "On parmağında on marifet" elbette. Ama, Çorum'un musiki üstatlarından Halil Özçelebi için "on marifet" az geliyor. Tamı tamına 19 enstrüman çaldığını "şahitli-ispahlı" kanıtlamış bir saz ustası o...

Sonra udunu eline alan Özçelebi, eşi Yurdağül Özçelebi, Kız Meslek Lisesi öğrencisi torunu Merve Özçelebi ve arkadaşımız Selda Fındık'la...

● Müziğe ilgisi Zafer İlkokulu öğrencisi iken başlıyor. O arada taklitler yaparak tiyatro yeteneğini de ortaya koyuyor. Erkek Sanat Enstitüsü'nde müzik ve tiyatro çalışmaları devam ediyor. Ve tabii hayat boyu...

● Musiki alanında Çorum'un gözbebeği koro şefleri; Yurdağül Damar, Aliye Helvacı, Leyla Uysal, Selda Erdost ve Ebru Erdem'de emeği bulunan, 50'ye yakın beste sahibi Halil Özçelebi, Çorum için musikin "anıt" isimlerinden biri...

1960'ların Çorum'undan siyah-beyaz...

Halil Özçelebi'nin albümünden, o yılları yaşayan Çorumluların içini sızlatacak Çorum fotoğrafları... Albümdeki tüm fotoğraflar "Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" dedirtecek cinsten, ama Çorum'un Gazi ve İnönü caddelerinin yeni açıldığı yıllara ait bu fotoğraflar, tüm kent adına büyük anlam ifade ediyor.

Yukarıda soldaki fotoğrafin tarihi 18 Mart 1962... Tekin'in makinası ile Metin Ayman çekmiş... Halil Özçelebi, arkadaşları Ömer ve Tekin'le... Yer ise Kız Sanat Okulu civarı... 10 Şubat 1965 tarihli sağdaki fotoğraf ise, Halil Özçelebi ile İlhan Başdemir'i, yeni açılan yolda, Küçükpark civarında gösteriyor. Solda Albayrak Sokağı'nın köşesi...

22 Aralık 1965... Ön planda Halil Özçelebi... İtfaiye yıkılmış, yerine henüz Şehir İşhamı inşaatına başlanmamış... Solda Verem Savaş Dispanseri tanınabiliyor.

14 Mayıs 1968'de Gazi Caddesi... Cadde boyunca dikilmiş fidanlar bir hayli büyümüş. Öndeki tenteli yer, İt Ömer'in çay bahçesi, hemen yanında Zafer Ekmek Fırını... Karşıda TSO ve SSK binaları...

Erkek Sanat Enstitüsü'nde 18 Mayıs 1963 tarihinde sahneye konulan "Ayşe Pınarı" oyununda Halil Özçelebi Ayşe, Necati Turan ise baba rolünde...

Çorum'da müzik ve tiyatro ile ilgilenip de "Halil Özçelebi" ismini bilmeyen yoktur.

Eski kuşaklar mutlak bilir de, yeniler içinde de bilenler çoğunlukta. Zira, geride bıraktığı tam 57 yıllık bir sanat yaşamı... Dile kolay...

Ve bir şeyi daha hemen belirtelim; çaldığı estrüman sayısı tamı tamına 19...

Belki de, Çorum'un plaka numarasında kalsın diye burada bıraktı, kimbilir...

Halil Özçelebi, 1945 Çorum doğumlu. Çorum'un yerlisi, köklü bir aileden geliyor. Doğup büyüdüğü ev Tepecik Mahallesi İbik Sokak'ta... Rahmetli babası Mustafa Özçelebi esnaf... Yine Hakkın rahmetine kavuşmuş olan annesinin adı ise Rasime.

Halkevi Salonu'nda sahnelenen "Kerpiç Memet"ten... Tarih 28 Mart 1964... (Soldan sağa) Ünlü oyuncu Ersan Barkın Kerpiç Memet, Halil Özçelebi jandarma, Ferit Manap Karadayı, Mehmet Nuri Atar köylü...

Beş kardeşler...Merhum Nihat Çöplü'nün eşi, iki yıl önce vefat eden abla Ferhan Çöplü...İkinci Halil Özçelebi, bir küçüğü, kendisi gibi müzisyen olan Celal Özçelebi. Saatçi Elvan Özçelebi ve İzmir'de doktor olan Mustafa Metin Özçelebi...

SÜPÜRGE DEN SAZ, ÇANTADAN DARBUKA

Daha önce Vali Konağı olan Zafer İlkokulu'nun 3. dönem öğrencilerinden olduğunu söyleyen Halil Özçelebi, müziğe nasıl yöneldiğini şöyle anlatıyor:

"Eski evlerimizde iki yüklük bulunurdu. Birine yataklar, diğerine yorganlar konulurdu. Yorgan yüklüğü bizim sahnemizdi. Annemin süpürgesi sazımdı, kardeşim Celal de, tahta okul çantasını darbuka yerine çalardı. Annemin komşuları geldiğinde onlara konser verirdik.

Tarih 9 Mayıs 2003...Topluluk Başkanı olarak Halil Özçelebi'nin, Koro Şefi olarak da Diş Hekimi Yurdağül Damar'ın yönettiği, Celal Özçelebi'nin de saz heyetinde yer aldığı Bahar Konseri'ne, üstat bestekârlar Dr. Alâeddin Yavaşca ve merhum Avni Anıl da katılıyorlar...Konser sonunda da izleyicileri birlikte selamlıyorlar.

Konser sonunda, ünlü bestekârlar, topluluk mensuplarından bir grupla...

Ama tabii bundan babamızın asla haberi olmazdı, zira çok kızardı...

Okulda beni müziğe teşvik edenlerin başında, eşi yüzbaşı olan Çorumlu Ruziye Ozan öğretmenimiz gelir.

Daha sonra ilkokul 4'te, akordeon çalan müzik öğretmenimiz Saim Çorbacıoğlu beni keşetti. Sesi güzel olan var mı diye sorduğunda, arkadaşımız Habibe, 'öğretmenim Halil'in sesi çok güzel' dedi.

Beni dinleyince, tabir yerindeyse öğretmen çarpıldı. Bir daha, bir daha, bir daha... 'Adeta eğitim almış gibi' diyordu... Sonra, Dr. Turgut Veldet Velidedeoğlu'nun kız kardeşi Fatma Veldet öğretmenimiz duymuş, beni kaldırdı, şarkı söyledi. Okulda bir anda yıldız olmuştum, ama derste geri, müzikte ileri bir yıldız..."

Çok güzel taklitler yapan Halil Özçelebi, müsamerelerde görev almaya başlıyor. Zafer İlkokulu'nun korosunda yer alıyor, enstrüman çalıyor...Eeee doğal olarak yakın çevrede kendisini tanımayan kalmıyor.

11 Mayıs 2009'da yine ünlü bestekârlardan Erol Sayan, Çorumlu musikiseverlerle buluştu. Fotoğrafta Halil Özçelebi, Erol Sayan'a çiçek vererek teşekkürlerini ifade ederken...

Arkadaşlarımız Selda Fındık ile Aliye Öncel, evinde ziyaret ettikleri Halil Özçelebi ile keyifli bir sohbet yaptılar.

Halil Özçelebi, merhum Avni Anıl, Dr. Alâeddin Yavaşca ve Diş Hekimi Yurdağül Damar...

Erol Sayan gecesinden...Yurdağül Özçelebi, Zeynep-Erol Sayan ve Yasemin Hanım...

İLK BESTE VE KADIN KILIĞINDA İLK ROL

İlkokuldan sonra 1958'de Erkek Sanat Enstitüsü Torna-Tesviye Bölümü'ne giren Halil Özçelebi, burada Çorum'un tek fabrikası niteliğindeki bakır fabrikasının sahibinin oğlu Metin Ayman'la tanışır.

Metin Ayman keman çalmaktadır. Kendisi de O'na eşlik etmeye başlar. Daha o zaman beste yapmaya da başlamıştır.

Okul etkinliklerine katılır. İlk rol aldığı piyes, "Ayşe Pınarı"dır.

Bu oyun için kız oyuncuyu Kız Sanat Enstitüsü'nden sağlamaları gerekmektedir, ama bu mümkün olmaz. Halil Özçelebi de, tiyatro hayatına "kız" rolü ile başlamak zorunda kalır.

Taklitleri de çok tutulmaktadır ve Çorumluların bir kısmı kendisine "olağanüstü bir yetenek" gözüyle bakarken, bir kısmı da, hiç hoş karşılamadığını dışa vurmaktan geri kalmaz.

"ZEYNEL ABİDİN CÜMBÜŞÜ"

Cümbüş çalmaktadır, ama babasının eline geçmesin diye cümbüşü karyolanın altına saklamak zorunda kalmaktadır.

Bu arada durup "cümbüş" hakkında bilgi veriyor Halil Özçelebi:

14 Haziran 2002...Şarkılarıyla Avni Anıl gecesini...

"Amerika'da banço diye bir enstrüman var. Cümbüş, ondan esinlenilerek yapılmış. Zeynel Abidin, döküm olarak yaptığı cümbüşü Atatürk'e hediye etmiş. Adı da 'Zeynel Abidin Cümbüş' olarak yıllar yılı devam etti."

Cümbüşü "çok güçlü bir saz" olarak nitelleyen Özçelebi, cümbüşün ardından bağlama çaldığını, onu mandolinin izlediğini anlatıyor.

"Sanat okulu bitene kadar, çalmadığım saz kalmadı. Bir gün kalabalık bir topluluk önün-

de, sırayla tam 19 enstrümanı çaldım."

ABDULLAH GÜL'E KONSER

Yakın dönemde, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Çorum'a gelişinde, 5 saz-5 solistten oluşan bir grupla konser veriyor Halil Özçelebi. Konser sonunda takdir ve tebriklerini ileten Abdullah Gül, "Her enstrümanı çaldığın doğru mu?" diye soruyor.

"Elime aldığım enstrümanı çaldım. Bunlara kaval da dahil...Rahmetli Mustafa Sucuoğlu, benim için 'harika çocuk' derdi." diye anlatıyor Özçelebi.

Mustafa Sucuoğlu'nun o dönem Halk Eğitim Müdürü olduğunu da hatırlatan Halil Özçelebi, Halk Eğitim bünyesindeki çalışmalarının da Sanat Enstitüsü

yıllarında başladığını ifade ediyor.

"Halk Eğitim Merkezi 1960'ta kuruldu. Müdürlüğüne de öğretmenimiz Burhanettin Bildirge getirilmişti. Oraya tek beni götürdü. Öğretici kursları sırasında ud öğrendim, sanatçılara eşlik eder hale geldim. Tiyatro ve Müzik kollarında görevliydim. Nota biliyorum diye, kendim öğrenci iken orada hoca oldum."

ASAF UZ MU, VAZVAZUZ MU?

Sanat Okulu'ndan sonra Halil Özçelebi'nin çalıştığı işlerden ilki, Noter Asaf Uz'un yanındır. Hoş bir anı olarak anlatıyor:

"Köylü vatandaşlarımız, Asaf Uz diyemezlerdi, içeri girip 'Vazvazuz'un yeri bura mı?' diye sorarlardı. Kulagina çalındığında Asaf Uz kızar, 'Höst, höst!' diye tepki gösterirdi."

Okul tatilinde Çorum'un etsane eczacılarından Talat Ceritoğlu'nun yanında da çalışmış.

"Hastalara kendi eliyle ilaç yapmasıyla tanınan Talat Ceritoğlu, hızlı hızlı konuşur, hasta anlayamayıp 'hı' dediği zaman da sinirlenir, bağırıp çağırırdı. Beş hastadan en az üçü azar işitmeden eczaneden çıkamazdı."

Halil Özçelebi, Halk Eğitim'de, o dönem Çorum'da bulunan Güneş Cire, Ersan Barkın gibi ünlü tiyatro sanatçılarıyla birlikte oynar.

10 Mayıs 2003...Topluluk Öğretmenevi'nde...

Cahit Atay'ın **"Pusuda"** ve **"Kerpiç Memet"** isimli iki oyununda rol alır. İzleyen herkes, **"Sen Devlet Tiyatrosu'na gitmelisin"** diye telkinde bulunur.

CEVDET SUNAY'IN HUZURUNDA

Halil Özçelebi, Mart 1966'da Çanakkale'ye asker olur.

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, o dönemde bitkisel hayata girmiştir. Genelkurmay Başkanı Org. Cevdet Sunay, Çanakkale'ye teftişe gelir, bir ay sonra da Cumhurbaşkanı olur. Sunay, Özçelebi'nin konser verdiği ilk cumhurbaşkanıdır. Sonra ise Abdullah Gül'e Çorum'da konser verecektir.

İsimlerini bugün bile unutmadığı iki komutan... Boğaz Komutanı Tümamiral Adnan Özelçin ve Jandarma Tuğay Komutanı Tuğgeneral Hasan Tolunay... İki büyük askeri birlik arasında, sosyal-kültürel etkinlikler bakımından tatlı bir rekabet ve yarış vardır.

Cevdet Sunay onuruna düzenlenen konserde de bu **"yarış ruhu"** hükmü sürmektedir. Jandarma adına bu yarışa katılan Halil Özçelebi,

1965... Gazi Caddesi,
Verem Savaş Dispanseri'nin karşısı...
Yanda ayaktaki Elvan Çek...

1961'de bestelediği, sözleri de kendisine ait olan **"Aşk yarası çekilmez"** isimli uşşak bestesini okur. Salon alkıştan kırılır. Hele de taklitlere başlayınca, tam 4 kez sahneye çağırılır.

Elbette, böylesine yetenekli bir sanatçıyı birliği bırakmaz ve 24 ay askerliğini Çanakkale'de tamamlar.

ZEKAI TUNCA'YA EŞLİK

"Öğrencilik yıllarımda bir profesyonelle eşlik ettim" diye anlatıyor Özçelebi.

O dönemde Üniversiteler Türkiye Birincisi olan Zekai Tunca, Çorum'a davet edilmiştir. Uzunca bir süre kalır. Görüşme sırasında **"Saz da getirmem gerekir"** diyen Zekai Tunca'ya, **"Hiç gerekmez, Halil var"** diye cevap verilmiştir.

Alaattin Kumru'nun evinde çalışırlar, neredeyse Foto Hakan'ın stüdyosundan çıkmazlar. Sonra Halkevi salonunda bir hafta konser verirler. O günlerde yeni çıkan **"Viran olan kalbimde"** ve **"Ankara kızları"** başta olmak üzere, pek çok şarkıda Ze-

kai Tunca'ya eşlik eder.

Müzik yeteneğine bizzat tank olan Zekai Tunca, kendisine **"Çorum'da durma, burada hiçbir şey olamazsın"** demiştir, ama babasına **"saz"** bile diyememektedir, nasıl kıpırdasın?

AVNİ AKSU VE SEDAT TERLEMEZ

Askerlik sonrası Ticaret ve Sanayi Odası'nda çalışan Halil Özçelebi, Tamburi Cemil Bey'in ilk taş plaklarını Avni Aksu'dan dinlediğini anlatıyor.

Ticaret ve Sanayi Odası Lokali'nden, dönemin ünlü simalarıyla bir anı fotoğrafı...

Selda Fındık, Yurdağül-Halil Özçelebi çiftiyle...

Dönemin TSO Genel Sekreteri olan Avni Aksu, O'nun yaşamında çok önemli bir yere sahip olmuştur.

Aksu'nun, Çorum'a arabayı ilk getiren, Çorum'un en güzel atını alan, ilk fotoğraf çeken, ilk bisiklet kullanan kişi olmakla övündüğünü hatırlıyor.

Dr. Sedat Terlemez'in de Özçelebi'nin sanat yaşamında önemli bir yeri var.

"Lisenin müzik kralı Sedat Terlemez'di. Başlangıçta bağlama çalardı. 1961'de tıp tahsiline gitti, yaylı tambur ustası olarak döndü. Merzifon'daki tuğgeneral davet etmişti, birlikte konser verdik. Perşembe'de hükümet tabipliği yaptı. 1980'lerde Çorum'a döndükten sonra da musikiye büyük katkılar sağladı." diye anlatıyor.

Halil Özçelebi, 1968'de YSE'ye girer, Köy Hizmetleri adını alan kurumdan 1990'da emekli olur.

12 Temmuz 1972...Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Meliha Berksoy, Meral Gözendor, Tomris Oğuzalp,Yalın Tolga, Reisör Ahmet Evintan, Genel Sekreter Orhan Kuranel, Vali Hasan Basri Kurdoğlu ve Çorum'un üleri gelenleri, Kültür Salonu (Devlet Tiyatrosu) inşaatı önünde...

1968 Eylül'ünde Yurdağül Hanım'la nikahtan sonra taksiyle eve dönüş...

18 Temmuz 1965...Elvan Çek, Halil Özcelebi ve Hakan Özkabakçı, Hacikerim bağlarında...

7 Ocak 1967...O dönem Çorum'da görev yapan ünlü sanatçı Dursun Salkım (Yeşim Salkım'ın babası), keman Dursun Yağlı, udlar Halil ve Celal Özcelebi kardeşler...

22 YILLIK SUSKUNLUK

Özcelebi'nin yaşamında bir de, sanat adına 22 yıllık "suskun" dönem var. 1974'te tasavvuta yönelip, müzikten tamamen uzaklaşır. Emeklilik yaşamını sürerken, 1996'da dönemin İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Hüseyin Algül, kendisini Diyanet Vakti Müdürlüğü'ne getirir. Müzikten kopma nedenini öğrenince de, müziğin dinen

hiçbir sakıncasının olmadığı konusunda kendisini ikna eder ve müziğe dönmesini sağlar.

Nitekim İMVAK'ta, bugün Kaleli Kız Yurdu Müdürü olan İsmail Tuncel'in de katkılarıyla koro çalışmalarını başlatır.

Halk Eğitim, Çorum Belediyesi, Alaca Belediyesi bünyesinde koro çalışmalarını "topluluk başkanı" sıfatıyla yönetir.

İçinde bulunduğumuz günlerde de, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü bünyesinde Türk Sanat Müziği çalışmalarını başlatmış bulunuyor.

Diş hekimi Yurdağül Damar, Aliye Hel-

vacı, Leyla Uysal, Selda Erdost ve Ebru Erdem'i, üzerlerinde emeğinin olduğu koro şefleri olarak sıralıyor.

Gönüllülük esasına dayanan musiki çalışmalarında, grupları dağıtmamak gerektiğinin altını çizen Özcelebi, bunun başta gelen şartının ise eşitlik ve adalet olduğunu söylüyor.

Üstat müzisyen, 50'ye yakın bestesinin olduğunu, bunlardan hiçbirini TRT denetimine göndermediğini, ancak bir bestesinin Vedat Kaplan Yurdakul tarafından okunduğunu söylüyor.

"ÖRNEK AİLE"

Özcelebi, Eylül 1968'de Yurdağül Kurt ile hayatını birleştirir. 1969'da oğlu Adnan, 1971'de ise Fatih dünyaya gelir.

Aile içindeki mutluluğunu ifade ederken de, 6 yıl önce Çorum Belediyesi tarafından "Örnek Aile" seçilmelerini hatırlıyor.

Söyleşi için evlerini ziyaret ettiğimizde, sevgi, saygı ve huzur ortamına bizzat da tanık olduk.

Allah daim etsin.

1970...YSE Müdürlüğü Sergisi'nde folklor kıyafetleriyle...

1970...Saz heyeti, Halk Eğitim Başkanı Hayrettin Koşuncu ile...

1971 yılında daktilo kursu öğretmeni Halil Özcelebi...

Selda Fındık ve Halil Özcelebi...

BİR KADIN “İÇİNİN İPLERİNE KAÇ DÜĞÜM ATABİLİR?”

Geçmişte yaşadıklarımı hatırlayarak, kendi varlığımı yeniden, daha güçlü bir şekilde kazanmak istiyordum. Bu anıları bazen bir kelimeye sığdırmaya çalışıyordum. Bazen de sayfalar dolusu yazarak hiçliğe doğru yollamak istiyordum, ama her anı kendini unutturarak saklanıyordu.

Doğrudan bir şey hatırlamasam bile bir kokuyla, bir dokunuşla, bir kelimeyle hatıranın sahibi olan beni buluyordu. Geçmiş içimden söküp atamadığım için geleceği inanmak istediğim şeylerle dolduramıyordum. Kendi hikâyemi o zaman aralığında çıkartmak için yılların beni acı bir şekilde büyütmesine izin vermem mi gerekiyordu?

Geçen gün arkadaşlarımla çocukluk fotoğraflarıma bakıyorduk.

Her şeyimin değiştiğini ama yüzümdeki gülümsemenin aynı kaldığını söylediler. Demek ki yaşadığım tüm olumsuzluklara rağmen gülümseyişime zaman işlememişti. İçimde ne kadar fırtına koparsa kopsun, gülümseyişimin arka duvarına her şeyi karaladığının farkına vardım.

Bu yaşamdan öğrendiğim tek şey beni büyütenin yıllar olmadığıydı. Beni büyüten, yaşadığım olaylar ve yüreğimin görünmez duvarlarına atılan her bir çentikti. Yaralarımın üstüne köprü inşa etmeyi beceremediğim için, yüreğime basa basa karşı kıyıya geçmeye çalışıyordum.

Bu hayattan ne kazandıysam, ne kaybettiysem hepsini kabul etmişim. Kabullenmekten başka ne yapabilirdim ki? İçimin iplerine kaç düğüm daha atabilirdim ki?

Nasıl bir hayat yaşarsam yaşayayım, geçmişe dair yaralarım vardı. Kimileri farkındadır kendindeki hasarın, kimileri değildir. Ben farkındaydım. Tüm gücümle o hasarların izlerini örtmek için çabalıyordum. Hatta zaman içinde bunlar üzerinden kabuk değiştirmeye çalışıyordum. Yaralarımaya yenilmemek için günlük tutmaya başladım. Her gün yazıyordum. Yazmak rahatlatıyordu.

Bazen geçmişin kapalı odalarında yaralarımın sızladığını hissediyordum. Yalnızca insanlar büyüyordu, yaralar büyümüyor, hep o çocuk halleriyle kalıyordu. Beynimin en gizli, korunaklı odasında saklanıyordu. Unuttum dediğim ne varsa, bir anda bir kelime ve bir figürle canlanı-

veriyordu.

Bu yaşamdan en çok ne istiyordum biliyor musunuz? İçime söz geçirebilmek... Kendi anılarımda karşısında ruhum güçlenene kadar, kendi varlığımı yeniden kazanabilmek...

Elif KAYMAZLI

Benim bu hayatta en beğenmediğim özelliğim, herkesi kendim gibi bilmek oldu. Oysa ki hiç kimse benim gibi değildi. Hep bu yüzden yüzüme gülenlerin, sırtımdaki tırnak izleriyle yaşamaya çalışıyordum. Kendime bile hiç yalan söyleyemeyen ben, karşımda güvendiğim kişilerin her dediğinin doğru olduğuna inanıyordum. Sırtımda iyileşen izlerin yerine yenilerinin açılacağını bileerek sevdiğim insanların bir gün iyi olacağına dair inançla kendimi kandırıyordum.

dum.

Ben tüm hayatım boyunca tükenmez hayallerle yaşadım. Buna bağlı olarak delirmek kuşkusunun zaman zaman içimi yokladığı da oldu. Hayata derinden küsmekle ona delicesine tutunmak arasında gidip gelen bir kadındım. Ancak bazı şeylere hayal kurarak katlanabiliyordum. Onun için içimde iki kişi birden yaşıyordum. Bu nedenle bir gün kendimin tuzağına düşecek bir şey yapmaktan korkuyordum.

Korktuğum şey başıma gelmiş ve ben tuzağa düşmüştüm.

Boşanmalı beş yıl olmuştu. O yıl boyunca zamanın akrebinin canımı acıtmasına bir ses bile çıkartmamıştım. Beni arayıp sormamıştı bile. Tesadüfen bir yerlerde karşılaştığımızda, sadece tehditlerini savuruyordu İşte o gün evimin kapısına kadar gelip, biraz konuşmak istiyordum diyerek, vücuduma oğlumun gözleri önünde bıçağını savurmuştu. Bunu bir zamanlar beni deli gibi sevdiğini söyleyen adam yapmıştı. Sahi sevmek neydi?

İçimin varamadığı o yere, günlüğüme yazdığım kelimelerden önce varamıyordum. Vücudumda açılan delikleri yazan ellerimle kapatmaya çalışıyordum.

Bir zamanlar uzun bir yola çıkmaya gönüllü olduğum adamda kendi süratime çarpmıştım. Bundan sonra her şeyin güzel olacağına dair birbirimize sözler ver-

miştik. Ben verdiğim sözü tutmuştum, ama o hiçbir zaman tutmamıştı.

Bir gün onun başka bir suretiyle savaşmaya başlamıştım. Kendime çarpıyor, savaşıyor ama bir türlü galip gelemiyordum. Ne yaparsam yapayım, pencereme yansıyan resimleri o aralıktan alamıyordum. Canım her acıdığına geçmişin duvarlarına gidip gidip ağlıyordum. Yüreğimin kanayan yerini, çocuğumun gece açılan üstünü örter gibi örtmiyordum. Ne zaman içime bakmaya çalışsam o boşluğun beni yok etmeye çalıştığını hissediyordum. Sonsuzluk gibi susuyor ve ölüyordum. Vücudumdan yavaş yavaş beni hayata bağlayan bağların birer birer koptuğunu, o teryadı hissediyordum. Vücuduma bıçağı saplarken “sen bunu hak ettin,” diyordu. Yaşamdan hak ettiğimi düşündüğüm şeyler bunlar olamazdı.

Her gün gazetelerde kadınların eski kocaları tarafından öldürüldüğünü okuyordum. Bugün de ben ölüyordum, yarın bir başka kadın ölecekti, ama kimse bu olanlara “dur” demiyordu.

Hey!

Oralarda bizim sesimizi, sessizliğimizi duyan kimse yok mu?

Sait Maden

Kimlik

Ben de var oldum bütün bu nesnelere arasında su gibi, ağaç gibi, ot gibi gerçek. Kimi kanatlar öptü, kimi ayaklar alınımdan, ya sevinçten içerim pır pır; ya korkudan benzim uçuk. Titredim karşısında dünyanın gün gün, saat saat taşlar arasında ben yüce, düşler arasında ben küçük Bütün değişimlerin durdum eşliğinde uykusuz bir yüzüm gecelerden içeri, bir yüzüm tanlara açık. Ve tenle can arasında mevsimler boyu bir elim çöl, bir elim çiçek. Her şeyle, her şeyle, her şeyle kardeşliğim var: Denizle kum, yaprakla çiğ, balıkla kılçık. Dağım arka yamacında kalanlara kör Götüren kervan oldum bulut ve burçak Uçsuz bucaksız evrene oğullar, oğullar saldım, Atlar ki zor karanlığı yırtıp geçecek Tattım denizlerin tuzunu, bal sızdırdım güneşlerden, Yaşayanlarla öldüm, ölümlerle dirildim; Ne kaldı çok çok?

DÜNYA, SARI ÖKÜZÜN BOYNUZLARI ÜZERİNDE Mİ?

Günümüzde bile yaygın olarak söylenen bu sözün Anadolu'da binlerce yıllık tarihsel bir geçmişi ve insanlık tarihiyle eşit göksel inanışları var.

Dünya, buzul çağından çıktıktan sonra yaşanılır alanlar genişledi. İnsanlar da yaşama uygun yerlere doğru ilerleyip dünyanın çeşitli yerlerine doğru ilerlediler. Bu dağılımın, binlerce yıl süren bir süreç içinde gerçekleştiği biliniyor.

İlk insanlar, Paleolitik çağda binlerce yıl süren serüveni içinde avcı ve toplayıcı bir yaşam sürdürdüler.

Mağaralarda, doğal barınaklarda yaşarken yabani hayvanları avladılar ve bulabildikleri yiyeceklerle beslendiler. Bu gelişmeleri Mezolitik çağ izledi. Bu ara çağ, insanların yerleşik düzene geçmesinde önemli bir aşamaydı.

Daha sonra ilk kez Neolitik çağda yerleşik düzene geçildi. Her ne kadar yerleşik düzene geçildikten sonra mı tarımın başladığı, yoksa tarım başladıktan sonra mı yerleşik düzene geçildiği tartışmalı bir konu olsa da tarım üretiminin bu çağda başlamış olduğu biliniyor.

Neolitik çağda ilk köy toplumlarının ortaya çıkışıyla, yerleşik düzene bağlı ilk tarımcı toplumlar oluştu. Bu oluşumlar içinde bazı hayvan türlerinin ehlileştirilmesi ve bazı bitkilerin insan eliyle yetiştirilmesi gündeme geldi. İnsan, avcılığın ve bitki toplayıcılığının yanında, önemli bir aşama olarak bitki yetiştiriciliğini de öğrendi. Zamanın ilerlemesiyle bu becerisini daha da geliştirdi. Bu sayede zaman içinde tarım faaliyetlerinin artması ve çeşitlenmesiyle besin ihtiyacı geniş ölçüde karşılanabilir hale geldi.

İnsanlar bu çağda bazı köy yerleşmelerinin daha da kalabalıklaşmasıyla ve diğer başka etmenlerle, giderek uzmanlaşan ve farklı işgücünü oluşturan zanaatçıların bir araya geldiği kentleri kurdular. Buralardaki artan nüfus yoğunlukları beslenme ihtiyacını arttırdı. Artık evcil hayvanlardan çok tarımsal faaliyetlerden elde edilen besinlere daha çok ihtiyaç vardı. Bu ihtiyaçların arasında tarım ürünlerinden tahıllar başta geliyordu. Bu tahıl üretimlerinin en başında da

buğday üretimi yer almaktaydı. Buğday, dünya coğrafyasının büyük çoğunluğunda beslenmenin en temel besin kaynağını oluşturdu.

Bu tarım üretimini sağlamak için de öküzün gücünden yararlanılıyordu. Bu insanlık için önemli bir aşamaydı. Bu sayede daha çok alanda tarım üretimi yapılabildi. Bu da daha çok ürün demekti. Bu sayede insanlar açlıktan ve kıtlıktan daha az etkilenecekti ve açlıktan ölüm olayları en

aza inecekti.

Boğa ve öküz kültürü Ön Asya, Orta Asya, Yakın Doğu ve Mısır'da uygarlık birikimlerine inanç sistemlerinde yerini almışken başka biçime ve anlayışa dönüştü. Daha sonraki zamanlarda gücünden de yararlanılmaya başlandı. Böyle bir gelişmeyle, öküz, bu kez de insanların yaşamını sürdürebilmesi için inanç sisteminden ayrı olarak gücüyle de insanlığın hizmetindeydi.

Anadolu'da da tarımsal üretim biçimine katkı sağlayan ve bir güç hayvanı olarak yakın zamanlara kadar varlığını sürdüren bir çift öküzün tarihsel bir süreç içinde insan yaşamına önemli bir katkı sağlamış olması, zaten var olan inanç sistemindeki yerini daha sağlamlaştırmış ve daha başka bir anlayışa dönüştürmüştür.

İnsan yaşamı için böylesi önemde olan bu besin üretimi için, geçmiş zamanların kutsal hayvanlarından olan öküze, inanç sistemleri içinde düşünsel anlamda da bir önem verilmeliydi. Çünkü özellikle tarımsal üretimdeki gücü nedeniyle, tanrısal bir övgüyü hak ediyordu. Zaten o, gökyüzündeki tanrıların kutsal hayvanlarından değil miydi?

M.Ö 4500'lü yıllarda evcileştirildiği sanılan boğa, Anadolu ve Mezopotamya'da güç, üreme, toprak ve tarım üzerinde etkili olmuş-

tur. Anadolu'da geçmişte olduğu gibi günümüzde bile bu gücün önemini belirtmek ve vurgulamak için "Dünyanın sarı öküzün boynuzları üzerinde olduğu" söylenir oldu. Geçmiş zamanların bir yansımasıyla, tarımcı toplumlardaki öküzün gücü, ancak bu anlatımla günümüze kadar ulaşabildi. Üzerlerinde tanrısal güç taşıyan boğa, gücün timsali olduğu kadar, üretimin de gücüydü.

Boğa, binlerce yıl yeniden doğuşu ve yeniden başlangıcın simgesi oldu. Kimi uygarlıklarda boğa, dünyadaki insan yaşamının sürekliliğini sağlayan tanrısal bir güçtü. Gücü ile dünyada insan yaşamının sürekliliğini sağlamaklardı. Giderek öküzün de boğanın gücüyle eşdeğer önemi arttı. Öküzün bu gücü, dünyada yaşamın devamlılığını gücüyle sağlayan bir varlıktı.

Bir çift öküzün kara sabana koşulmasıyla toprağın sürülmesi,

yani altüst olması sağlandı. Toprağın sürülmesinden sonra tahılların ekilmesi ve yine toprakla örtülmesi yine bir çift öküzün gücüyle başarıldı. Bitki büyüyüp geliştikten sonra hasadının yapılması, ambarlara taşınması için hep bir çift öküzün gücüne ihtiyaç vardı.

Evet, Dünyayı tutan bir çift 'sarı öküz'dü.

Binlerce yıl öncesinden bu yana bu tanrısal gücü dilden dile aktarılırken, taşınmış olduğu gerçek anlamından koparılıp farklı ve boş inanış biçimlerine büründürüldü. Bu yanlış inanışa göre; dünya, öküzün boynuzları üzerinde durmaktan ve öküz kuyruğunu salladıkça, dünya da sallanırmış...

Elbette ki gerçek anlamından farklı biçimlere ve yönere yöneltilmişti. Ama işin aslı hiç de öyle değildi.

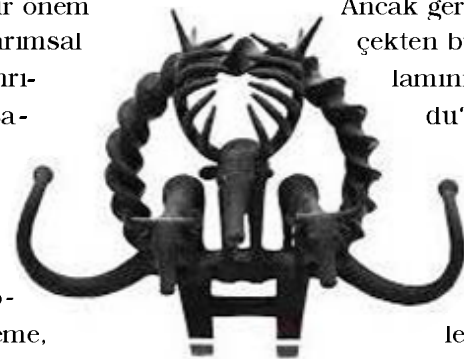
Bu inanışın yanlış biçimiyle algılanıp günümüze kadar gelmiş olması, elbet kabul edilebilir değildir.

Ancak gerçek anlamı böyle miydi? Gerçekten bu söz, geçmişte de bugünkü anlamını içerir biçimde mi söyleniyordu? Kesinlikle hayır.

Önceki zamanlarda öküzün gücünü kutsayan anlayış, gerçek anlamından koparılıp farklı ve yanlış anlamlara büründürüldü. Elbette ki bu biçimiy-le yorumlanması yanlış bir değişimin ve farklı anlayışların sonucudur.

Mümtaz BAŞKAYA
Eğitimci-Araştırmacı

Yani, bu haliyle akılcı hiçbir yanı yoktur. Bugün için uzaya çıkan insanlar uzay araçlarından ma-vi gezegenimize baktıklarında, oralarda öyle bir şey görmediler. Ortalıkta ne öküz vardı, ne de başka bir şey.

Bu anlayış günümüzde yanlış yorumlanıyor olsa da, binlerce yıl öncesine dayanan bir geçmi-şi olduğu kesindir. Ayrıca, gerçek anlamından uzaklaştırılıp farklı anlamlar taşımasının daha başka nedenleri olduğu da ayrı bir gerçektir. Dünyayı ve gökyüzünü tanımada ilkçağ insanla-rının telseti ve dinsel bakış açısını yansıtan bu anlatımın, günümüzde huranelere dayalı bir biçime dönüşmesinin bir nedeni de Anadolu tarihi-nin yeterince bilinmemesi ve kültürel zenginlik-lerinin tanınmamasıdır. Bu durum, boğa (ve öküz) kültü anlayışının inanç sistemindeki yeri-ni ve geçmiş zamanların dünyayı algılama biçi-mini değiştirmesi, sürekliliğinin kesintiye uğra-tılmasıdır.

Dünyanın sarı öküzün boynuzları üzerinde durduğu biçimindeki anlatımda asıl ifade edil-mek istenen, öküzün tarım toplumunda yer al-dığı gücüdür. Sağlamış ol-duğu bu güç sayesinde ta-rımsal üretimdeki fazlalıktır. Bu fazla ürünle de insanla-rın açlığı en aza indirilmeye çalışılarak yaşanan kıtlıkla-rın kısmen önüne geçilmesi ve insan hayatlarının sürekliliğini sağlamış olmasıdır.

Günümüzde Anadolu'da da öküzün gücünden yarar-lanılması ve yük hayvanı

olarak kullanılması yok denecek kadar azaldı. Ancak ilk tarım topluluğunun oluştuğu devirler-de böylesi bir felsefi inancı hak etmiştir. Böylece tarımsal üretime kattığı güçle, öküzün çağlar boyu kutsal sayılmasına yetmiştir.

Yaşanan bu zorluklar yüzünden, ilkçağdan başlamak üzere öküzün gücü saygı görmeye başlamıştır. Bu saygı, bir inanışın da yolunu aç-mış ve öküz ve boğa kültü oluşmuştur. Besin üretimi yoluyla insan soyunun devamını sağla-dığı ve bir gücü temsil ettiği için tanrı katında görülmüştür. Bu inanışın bir yansıması olarak, günümüze kadar gelen "Dünya sarı öküzün boy-nuzları üzerinde", "Dünya'yı tutan sarı öküz" gi-bi benzer tümceler söylene gelmiştir.

İlkçağ uygarlıklarında öküz, boğa gibi hay-vanların birer totem hayvanı olduğu ve dinsel inanışlarla gökyüzü ile ilişkilendirildiği göz ardı edilmemelidir.

Kimi ilkçağ uygarlıklarında öküz veya boğa-nın kozmik yaratılışın simgesi olarak algılandığı-nın izlerini görüyoruz. Hayvan kültürleri arasında en önemli yeri tutan kuşkusuz öküz ve boğa kültürüdür.

İlkçağdaki Ana Tanrıça'nın kimi tasvirlerinde boğa ya da koçbaşı figürleri görülmektedir. Çat-lahöyük'te yapılan arkeolojik kazılarda Anadolu

kültüründe bereketi ve bolluğu yansıtan Ana Tanrıça heykelciklerinin her iki yanında kutsal bir nitelik taşıyan boğa ve pars ile oturur biçim-de gösterilmiş olmasının mutlak bir nedeni ol-malıydı.

Ön Asya uygarlıkları içinde, özellikle Anado-lu, Mezopotamya ve Mısır uygarlıklarında öküz ve boğanın inanç sistemlerinde önemli bir yeri vardı. Bereketin ve doğurganlığın da simgesi sa-yıldığı için büyük saygı gö-rürdü.

Anadolu'da bu kültü yan-sıtan kabartmalara ve re-simlere sıkça rastlanmakta-dır. Yapılan kazılarda Ana-dolu'nun bilinen ilk uygar-lıklarından olan Hatti ve Hi-titler'e ait boğa ve geyik sembolleri bulundu. Bu sembollerin de bereketi ve gücü simgelediği biliniyor.

Alacahöyük, Horoztepe ve Mahmutlar'da bulu-nan, çoğunlukla bir çift öküzün boynuzları üs-tünde duran ve evreni temsil eden bu buluntular, bu sözü doğrular niteliktedir. İlkçağ uy-garlıklarında yaygın biçimde var olan bu inanış, bulunan diğer sembol ve kabartmalarda da açıkça görülüyor.

Hititlerde boğa, Gök Tanrı-sı'nın kutsal hayvanlarından-ı. Boğa kültürünün Anadolu'da farklı bir yeri vardı. Hitit başkenti Hat-tuşa'daki Yazılıkaya Tapınağı'nın ana sahnesinde yer alan tanrılar, boğa boynuzlarıyla betimlenmeye çalışılmıştır.

Hititlerde Fırtına tanrısının adı Teşup idi. Bu Fırtına tanrısının resimlerinde sağında ve solunda boğalar bulunurdu. Boğa, Fırtına tanrısına eşlik etmekte ve tanrılarla in-sanlar arasında aracı olmaktaydı. O dönemin in-sanları boğaya, inanç sistemlerinde böyle bir gö-rev yüklemişlerdi.

Gaziantep / Dülük'te Hitit döneminde (M.Ö 2000) Gök ve Fırtına tanrısı Teşup'un tapınağı mevcuttu. Teşup sol elinde şimşek demetiyle,

sağ elinde çift ağızlı baltayla boğa üstünde du-rur biçimde, taş üzerine işlenmiş bir kabartması vardır. Bu kabartmada da görüldüğü gibi, boğa-nın gücü Gök Tanrısı ve şimşek demetiyle anla-tılmaya çalışılmıştır. Bu gün Anadolu Medeni-yetleri Müzesi'nde bulunan bir Hitit kabartma-sında bereket tanrısı elinde buğday demetleri tutar biçimde gösterilmiştir. Aynı anlatımın ben-zerine M.Ö. 8. yüzyıla ait Konya / İvriz kaya ka-bartmasında rastlanmıştır.

Yine Anadolu uygarlıklarından Urartular'da boğa figürleri bulunmuştur. Bu uygarlığın da Van ve çevresinde tarıma hayli önem verdikleri biliniyor.

İlk Çağ uygarlıklarında yaygın biçimde var olan bu inanış, bulunan semboller ve kabartma-larda da açıkça görülüyor. Öyle anlaşılıyor ki, evrenin bilinmez gücü ile öküz ve boğa kültü gü-nümüze farklı biçimde yansımış, Anadolu inanç-larında yerini almıştır. Ancak, binlerce yıl öncesi uygarlıkların evreni tanıma inancını ve gizemini unutarak.

Yine Anadolu uygarlıkları içinde yer alan Frigler'de öküz kesmek yasaktı ve kesenler ölümle cezalandırılıyordu. Toprağı sürmeye ya-rayan sabana zarar veren ve onu kullanılmaz hale getirenlerin cezası da ölümdü. Bu uygula-malarda bir tarım hayvanı olan öküze verdikleri değer anlaşılabilir. Ayrıca, bir çift öküzün çek-tiği kağının, Frigler'de de önemli bir taşıma aracı olduğu ve Anadolu köylerinde yakın za-manlara kadar kullanıldığı da unutulmamalıdır.

Bu topraklardan ayrı olarak, Mısır'da boğa kutsal kabul edilmiştir. Boynuzları arasında gü-neş ve ay diski taşıyan boğaların tanrısı Apis, ölüm ve yeniden doğuşu temsil etmiştir.

Mısır ve Hindistan'da daha yaygın olan

Mithra inancına göre; boğanın etini yemek ve kanını içmekle, yeniden doğacaklarına ve Mithra ile birlikte güneşin göklerdeki evine yükselerek ölümsüzlüğe kavuşulacağına inanılırdı. Bu inanç, boğa ve gökyüzü ilişkisini daha anlamlı hale getiriyor.

Hindistan'da ineğin bir to-tem hayvanı olarak saygı gör-mesi, günümüzde de sürüyor. Tanrı Brahman'ın ruhunu taşı-dığına inanıldığı için kutsal sa-yılıyor.

Boğa kültü, Yunan mitoloji-sinde de birçok mit içinde yer almaktadır. Bu inanışın da Anadolu kaynaklı olduğu düşünül-mektedir. Ancak Mısır'da da boğa ile Apis ve Hather kültürünün olması, bu kültürel etkileşi-min daha karmaşık bir hâlde olduğunu akla ge-tiriyor.

Ayrıca; Antikçağ Anadolu'sunda yapılan Di-onysos şenliklerinde de çalgı ve şarkılarla öküz kafasının kutsandığı biliniyor.

Birçok dilde, öküz sözcüğünün birbirine yakın biçimde ses benzeşmesi olduğu ve aynı anlamları içerdiği görülüyor. Örneğin Grekçe'de "oxus", Almanca'da "ochs", İngilizce'de "ox", Latince'de "bos", Fransızca'da ise "boeuf" biçiminde yer almaktadır. Dilimizdeki öküz, boğa gibi tanımlamaların da bu dillerdeki sözcüklerle benzerliği dikkatlerden kaçmıyor.

Yakın zamanlara kadar Anadolu'da da tarlaların ekime hazır hale getirmek için öküzlerle sürülüyor olması, bu gücün sürekliliğini gösteriyor. Anadolu köylüsü yazdan kışa buğdayını ambarına koyduğunda, bu gün bile aynı rahatlığı hissediyor. Çünkü kış geldiğinde, aç kalınmayacak ve sıkıntısı çekilmeyecektir.

Öyle anlaşılıyor ki, öküz ve boğa kültürü, tarım toplumuna geçişte önemli bir görev üstlenmiştir. Sabanın kullanılması ile başlayan bu süreç, öküzün gücünden yararlanılmasının bir sonucudur.

Anadolu'nun tarihsel ve kültürel zenginliği, bizi yine şaşırtmayı sürdürüyor. Geçmişinden kopartarak farklı anlamlar yüklenip günümüze kadar

süren bir inancın temeli binlerce yıl öncesine dayanıyor. Geçmişte yaşayan insanlar, evreni tanıma çabası içinde Toprak Ana'ya saygı duymuş ve yaşamın devamını sağlayan üretimi ve üretim araçlarını kutsal saymış. Sabanı, kağınyı çeken, harman yerinde buğdayı ve arpayı samanımdan ayıran öküzün gücüne saygı duyup, boynuzları üzerine bütün dünyayı koyuvermiş. Aslında, yaşamın devamını öküzün gücüne yük-

yerek derin ve felsefi bir anlatımda bulunmuş.

Anadolu'nun bazı kırsal yerleşmelerinde, bu gün bile evin kapısının üstüne nazar değmesin diye öküz veya koç kalası asılmaktadır. Bu gelenek, bu güce duyulan bir saygının devamlılığı ve ifadesi olmalıdır.

Günümüzde de daha başka inanç şekillerinde bu inancın yansımalarını görüyoruz. Kökü, pagan inancına kadar inen ve Anadolu'nun kendi inancına göre dönüştürülen yağmur duası ritüellerinde azalarak da olsa bu izleri günümüzde de görüyoruz. Anadolu'nun kimi yerlerinde gerçekleştirilen yağmur duası törenlerinde akar-

sulara öküz kafası iskeletlerinin atılması, yine bu boğa/öküz kültürü inancının bir yansıması olmalıdır.

Anadolu insanı kendi dini inancı ile öküze verdiği önemi, zamanla "Dünya sarı öküzün boynuzlarında", "Dünyayı tutan koca öküz" gibi söy-

lemlerle masal ve söylence niteliği kazandırmış olsa da, asıl anlatmak istediği, çağlar boyunca öküzün kendi yaşamındaki yerini anlatmasıydı. Ancak yanlış bir inancıyla bu kutsamanın seyri değişti ve asıl anlamından uzaklaştırıldı. Ama bilmeden de olsa bu kültürün bir parçası sayarak taşıyıcısı oldu ve dünyayı öküzün boynuzları üzerine yerleştirdi. Bizim anlamakta zorlandığımız, kimi zaman akıldışı huratelerle bir tut-

tuğumuz ve büyük bir olasılıkla kaynağı Anadolu olan bu inanca, yaşamın devamlılığı gizli olan bu felsefi anlatıma saygı duyulmaz da ne yapılır? Sadece boş bir hurate

ürünü olduğunu ileri sürmek, binlerce yıl içinde oluşan ve ilk tarımcı toplumların öküz ve boğanın gücünden yararlanmaları sonucunda oluşan bu felsefi anlayışı yeterince kavrayamadığımız anlamına geleceği açıktır. Asıl olan, bu cümlelerin tarihsel geçmişini ve Anadolu kültürü içindeki yerini iyi bilmektir. Dünya'nın sarı öküzün boynuzları üzerinde olduğu cümlesinden, boğanın bir güç simgesi olduğu ve giderek öküzün de insan yaşamındaki yerini iyi anlamamız gerekiyor. Bu gün için tarımsal üretimde öküzün gücüne pek ihtiyaç kalmadı. Ancak geçmişten geleceğe anlarda canlı tutulması ve bu gücün ve inancın dünya uygarlık tarihinde yerini alması gerekiyor. Bizler o günleri daha dün gibi hatırlıyoruz. Geçmiş geleceğe taşımamız neredeyse bir zorunluluktur.

İlkçağ insanların dünyayı algılayış biçimlerine kadar geriye giden ve böylesi derin anlam içeren bu inancı, doğru biçimde anlayıp yorumlayabilme yerine, akla mantığa sığmayan boş huratelere dönüştürme becerimizin artık sorgulanması gerektiği kanısındayım. Neolitik dönem insanların dünyayı algılayış biçimlerine kadar uzanan bu inanç sistemlerini, olması gerektiği biçimiyle anlamamanın ve değer vermenin tam zamanıdır. Çağımızda uzaya çıkıldı ve görüldü ki dünyamız koskoca evrende kendi başına dönüp duruyor. Ancak sarı öküzün boynuzları üzerinde de değil.

ALTINI ÇİZDİKLERİM

Ahmet İLBARS

1406.Özür dilemek, sizin haksız olduğunuz manasına gelmez. Karşınızdaki insana verdiğiniz değer, egonuzdan yüksek olduğunu gösterir. / S.Freud

1407.İnsanlar babalarından çok, zamanlarının çocuklarıdır. / Marc Bloch

1408.Yazmak, sözünüz kesilmeden yapabileceğiniz tek konuşmadır. / Jules Renard

1409.İnsanın insana kattığı anlam dışında yaşamın hiçbir anlamı yoktur. / Erich Fromm

1410.Kalabalığa karışmak için hiçbir özellik gerekmez. Ama yalnız ve dik durmak için, gerçekten çok şey gerekir. / Charles Bukowski

1411.Derin duygulara sahip

olan insanların çektikleri azap büyük olur. / Dostoyevski

1412.Olgunlaşmak; kalbin daha hassas, kanın daha sıcak, zekanın daha işlek, ruhun daha huzurlu olması demektir. / Cemil Meriç

1413.Bir ülkede, akıl ve sanatın çok maddi servete kıymet verilirse bilinmelidir ki orada keseler şişmiş, kafalar boşalmıştır. / F. Nietzsche

1414.Hayat herkesi yaralar ve sonrasında çoğu insan, o yaralı yerlerinden güçlenir. / Ernest Hemingway

1415.Kendinizi, kendinizle zaman geçirmeyi yalnızlık sanmaya çağınız şekilde yetiştirin. / Andrei Tarkovsky

1416.Egosunu beslemekten, karakterini aç bırakan insanlar vardır. / TS.Eliot

1417.Sizi anlayan, olduğunuz gibi kabul eden biriyle karşılaşmak için bir ömür boyu beklersiniz. Sonunda o birisinin, başından beri kendiniz olduğunuzu anlarsınız. / Richard Bach

1418.Eğitimde temel etken öğretmenin karakteridir; hiçbir müfredat programı veya eğitim sistemi öğretmenin karakteri kadar çocuğu etkileyemez. / Prof.Dr. Doğan Cüceloğlu

1419.Öyle aç gözlüyüm ki, yaşamdan her şeyi istiyorum; hem bir sürü arkadaşım olsun, hem de yalnız kalabileyim istiyorum. / Simone De Beauvoir

1420.Kendi kendinin mutluluğuna engel olmak yolunda insan fevkalade beceriklidir. / Andre Gide

ŞİMDİ 3. PERDE ZAMANIYDI

**"Her gün bir yerden göçmek ne iyi
Her gün bir yere konmak ne güzel
Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş!
Dünle beraber gitti cancağuzum,
Ne kadar söz varsa düne ait
Şimdi yeni şeyler söylemek lazım."
Mevlana**

Kafasında deli düşünceler at başı koşturuyordu. Mevlana'nın manidar sözleriyle yüreklenirken, alacağı karardan da korkuyordu. Dile kolay, bahsi geçen, çeyrek yüzyıldı. Yaşam denilen döngüde, mutlu ve endişeli günler birbirini izleyip duruyordu. İnsanız, her daim umuda muhtacız. Güzel yaşamaya, başarmaya, kazanmaya, en önemlisi de mutlu olmaya, huzur bulmaya ihtiyacımız var. Bir açıdan da bakarsan, tiyatro değil miydi hayat? 1.perde, 2.perde, 3.perde... Artık bu eserde 2. perde kapanmıyordu. Yep-yeni heyecanlar ile 3. perde açılmıyordu. Genç kadın 2. perdede rolünün bittiğine karar verdi.

Yıllar yılı ötelediği hayalleri vardı, şimdi onların zamanıydı. Hayatında sayfaları yazılmamış tertemiz bir dönem başlayacaktı. Hüzünle karışık, kıpır kıpırdı yüreği. Farkındaydı, kapattığı sayfaları, kusursuz tamamlamalıydı. Görevler vardır, zamanı gelince bizden sonrakilere devretmenin mutluluğunu yaşayacağımız. İşler gelir gider, sorumluluklar başlar biter. Önemli olan bu devir teslimlerde başlangıçların, yaşamların, bizi biz yapan değerlerin sürekliliği değil miydi? Başlangıçlar heves, arzu, heyecan ve mutluluğa gebeyken, bitişler hüznü ve kederi doğuruyordu. Nedense, ilki çok önemsenirken, sona aynı özen gösterilmiyordu. Oysa ki hep sonları hatırlıyoruz. Çünkü bıraktığı izler, kalıyor aklımızda. O da biliyordu. Hatırlanacak güzel bir final yapmıyordu.

Kendisine hem terapi yapıyor, hem de nasihatlar veriyordu. Adeta iç sesiyle konuşuyordu. Her yeni düşünce kendisine aynı hitapla başlıyordu. "Bak Seda" Aşk, iş, arkadaş adı ne olursa olsun bir ayrılık yaşamaktan korkuyorsan, başlamadan bitirmek daha doğru. Çünkü bizler çok duygusalız, yaşamımızda sevgili, eş, dost, ortak seçerken, ilişkimizi nasıl yaşayacağımız kadar, gerektiğinde nasıl bitireceğimizi de düşünmeliyiz. Unutma ki, duygusal sınırlarımızı başlangıçlarda değil, bitişlerde öğreniyoruz.

Sorular soruyor, kendi sorularına kendi cevap veriyordu. Hayal kırıklıkları, kırgınlıklar, kızgınlıklar sizi kontrolden mi çıkarıyor? Ya da

yaşadığınız olumsuzluklara rağmen sakinliğinizi koruyabiliyor musunuz? Yoksa ilişki sona erdiğinde saygısızlığı, dedikoduyu, kötü konuşmayı hak mı görüyorsunuz? Hepimiz biliriz sevgi emek ister, unutmamalı ki sonlar da emek ister. Her son yeni bir başlangıç değil midir? Evet, alışılan şeylerden vazgeçmek her zaman zordur. Ayrılık korkutur yorgun yürekleri. Sen korkma diyordu, sen korkma ki hayallerine adım atabilesin.

Semra ŞAHİN

başlamadan, çirkinleşmeden doğru yerde noktayı koyabilmek. Hep öyle demezler mi, ne yaparsan yap en iyisini yap. Eğer bırakacaksan zirvede bırak.

Yaşam içinde evrildikçe, farkındalığımız daha bir artıyor. Sonlar muhasebe yapmak için güzel fırsatlar sunuyor. Adeta eşikte durup, geriye bakıp eksileriyle artılarıyla kütlemizi doldurup, öyle geçiyoruz. Elbette bıraktıklarımızdan, alacaklarımızı alıp öyle adım atıyoruz.

Tam da bunları düşünürken aklıma ressam Ranga Guru ile öğrencisi Raçiçi'nin hikayesi geldi.

"Hindistan'da Ranga Guru adında çok ünlü bir ressam yaşamış. Öğrencisi Raçiçi eğitimini tamamlamış ve son resmini Ranga Guru'ya götürmüş, değerlendirmesini istemiş.

Rangu Guru ise resmi şehrin en kalabalık meydanına götürmesini istemiş. Halktan beğenmedikleri yerlere kırmızı çarpy atmalarını rica eden bir yazı bırakmasını istemiş.

Raçiçi denileni yapmış. Birkaç gün sonra resme bakmaya gitmiş. Emegini ve yüreğini koyarak yaptığı tablo kırmızıdan bir duvar olmuş. Çok üzülmüş. Ranga Guru üzülmemesini ve devam etmesini önermiş.

Raçiçi, tekrar resim yapmış ve Rangu Guru'ya götürmüş. Ustası tekrar resmi aynı meydana götürmesini ama bu sefer yanına yağlı boya, fırça ve insanlara beğenmedikleri yerleri düzeltmesini rica eden bir not bırakmasını söylemiş. Raçiçi yine denileni yapmış. Birkaç gün sonra resmi görmeye gittiğinde hiç dokunulma-

dığını görmüş. Çok sevinmiş. Koşarak ustasına gitmiş.

Ranga Guru, öğrencisine demiş ki; Sen ilk seferinde, insanlara fırsat verildiğinde ne kadar acımasız eleştiri yapabileceğini gördün. Hayatında resim yapmamış insanlar dahi gelip senin resmini karaladı. Oysa ikinci seferde, onlardan hatalarını düzeltmelerini istedin, yapıcı olmalarını istedin. Yapıcı olmak, eğitilmiş olmayı gerektirir. Hiç kimse bilmediği bir konuyu düzeltmeye kalkmadı. Çünkü acımasızca eleştirenler, iş başa düştüğünde aynı kalitede yapamayacaklarını bilirler. Bu yüzden, sakın emeğini bilmeyenlere sunma ve asla bilmeyenlerle tartışma."

Oldum olası sevmişimdir böyle kıssadan hisse hikayeleri derken, kendi sesiyle irkildi. Yine dudağında her zamanki gülümsemesi belirdi.

Kendinin farkındaydı, mütevazı kimliğinin altında özgüveni sağlamdı. Bizler diyordu, bizler "Toprak Ana" gibiyiz. Ona ne sunarsak içtenlikle alır, dönüştürür, çoğaltır bize geri verir. Tıpkı ektiğimiz tohumların filizlenip, ağaç olup, meyve verdiği gibi. Yolumuza onun öğretileriyle devam ederiz. Hayallerimizi alır, donanımımızla dönüştürür, çok çalışarak çoğaltabiliriz. Hayallerim filizlenir, ağaç olur, meyvesi de hepimizin olur.

Son, bitirmek midir? Tükenmek midir? Tüketmek midir? Aslında her son, yeni bir başlangıçtır. Yeni bir cümleye, yeni bir ilişkiye, yeni bir yıla, yeni bir işe, yeni bir hayata başlamaktır. Yeter ki uğruna her şeyi göze alabileceğiniz birileri, gözünüzü diktiğiniz hedefiniz ve tutkunuz olsun. Gabriel Garcia Marquez' in de dediği gibi "Bir sona geldiğin için ağlama, onu yaşadığın için gülümse."

Başlangıçlar ve sonlar birbirinden çok da ayrı şeyler değil aslında. Lise biter, üniversite başlar. Yirmili yaşlar biter, otuzlu yaşlar başlar. Kalfalık biter, ustalık başlar. Oyunda birinci bölüm biter, ikinci bölüm başlar. 2017 biter, 2018 başlar. Başlar ve biter, biter ve başlar.

"Bak Seda" lekelenmemiş bembeyaz sayfalarda, her şey çok güzel olacak. Her şeye yeniden başlamak heyecanını diri tutacak. Hadi tam zamanı, şimdi harekete geç.

Yavaşça yerinden kalktı. Çantasını aldı, şapkasını taktı. Uzun uzun etrafına baktı. Ne çok şey yaşamış, ne çok şey öğrenmişti, evim bildiği bu mekânda. Yaşanmışlıkları, adanmışlıkları elinden tutuyor geri çekiyordu. Ama o kararlıydı, her zaman olduğu gibi, aldığı kararın arkasında duracaktı. Biliyordu, kendinden emin olmayan, yolunu bilmeyen gemiye hiç bir rüzgâr yardım edemezdi.

Geceyi düşündü, bir de arkasından doğan güneşi. Şimdi 3. perde zamanıydı. Kapıyı açtı, eşikte durakladı, yine sağ kaşı yukarıya yay çizmişti. Dudağındaki tebessümüyle, ilerledi.

Ranga Guru ve Raçiçi'nin hihayesi; <http://www.e-motivasyon.net/renklerin-ustasindan-son-bir-ders.html>

SARI SULTAN

Toplumun tümünü ilgilendirmekle birlikte türkülerin yöresel özellikleri vardır. Her türkü, öyküsüyle birlikte bir yerde doğar. Ortaya çıktığı yörede yaşayan insanların yaşayış, düşünüş, giyim kuşam biçimlerini, dil özelliklerini, coğrafi koşullarını yansıtır. Türküler doğduğu yerin havasını, beslendiği toprağın kokusunu; toplumun sevincini, özlemine, acısını taşır. Bu yüzden türküler, doğduğu yerin insanları için daha anlamlı, daha anlaşılır edebiyat ürünleridir.

Doğduğu topraklardan çok uzaklara yayılan türküler de vardır. Zaten türküler bu yayılma sonucunda bütün toplumun ortak değeri olur. Bir türkünün birden çok çeşitlemesi ortaya çıkar. Bunlar hangi yörede derlenmişse o yörenin türküsü olarak kayda geçer. Daha çok sözleri güçlü, ezgisi dokunaklı, toplumun çoğunluğunu ilgilendiren konuları işleyen türkülerdir bunlar. Türkülerin dilden dile, ilden ile yayılması, onların aynı zamanda halk tarafından çok sevilmesiyle ilgilidir.

Doğduğu topraklardan çok uzaklara gitmiş böyle bir türkü var elimizde. Adı Sarı Sultan olan bu türküyü, araştırmacı yazar Halil

Atılğan, Adana'nın Karaisalı ilçesine bağlı Emelcik köyünden derlemiştir. 1978 yılında Neşet Damaksız'dan derlenen türkü, Barak Bozlağı olarak "Arpalar Sarardı da Gittik Yolmaya" adıyla TRT repertuarına kazandırılmış.

Bizim Çorum yöresinde derlediğimiz Sarı Sultan türküsünün bir çeşitlemesi olan türkü toplam beş dördlükten oluşmaktadır. Beş dördlüğün beşi de bizim derlediğimiz türküde de vardır. Bizim derlememizdeki birinci, dördüncü ve sekizinci dördlük, Sayın Atılğan'ın Murtçu Folkloru adlı kitabındaki derlemesinde yoktur. Atılğan'ın derlediği metin şu dördlüklerden oluşmaktadır:

1
Çun gurlu'nun çan saati parlıyor
Sultan gelmiş domur domur terliyor
Gâvur emmin görmüş gibi zorluyor
Doğru söyle kurtar beni Sultan'ım
2
Evlere var aman dağın içinde
Sultan gül topluyor bağın içinde
Emsali yoktur da köyün içinde
Niye cebri dedin Sarı Sultanım

3
Boğazına takmış bir ala boncuk
Topuğunda ısırısın enikli kancık
Dizlerin sızı olsun belin ilançık
Kara bağrın üstünde sürün Sultan'ım
4
Arpalar sarardı gittik yolmaya
Kız kurbanım kolundaki burmaya
Hâkim Bey geldi itadeyi almaya
Doğru söyle kurtar beni Sultan'ım
5
İki çavuş bir onbaşı geldiler
İlk itadeyi karakolda aldılar
Elimize dar kelepçe vurdular
Niye cebri dedin Sarı Sultan'ım

Hasan KORKMAZ

TRT Reper tuarına Karaisalı yöresi türküsü olarak geçen bu türkü ile öyküsü üzerine yaptığımız araştırma bambaşka bir sonuç ortaya koymuştur. Bizim araştırmamıza göre Sarı Sultan türküsüne konu olan olay Çorum ilinin Sungurlu ilçesine bağlı Karaevliya köyünde geçmiştir. Oğuzların yirmi dört boyundan Karaevli boyunun yerleştiği bu köy, 1987 yılında Uğurludağ ilçesi kurulunca Sungurlu'dan ayrılarak bu ilçeye bağlanmıştır. İlçe merkezinin 17 km uzaklıktadır. Türküye de belirtildiği gibi bir dağ köyüdür, dağın içindedir.

Konu olan olay, 1939 yılında bu köyde geçmiştir.

Yöre insanların öğrenildiğimize göre türkünün öyküsü şöyledir:

Her geçen gün serpilip gelişen güzel bir kızdır Sultan. Sarıdır, sarışındır. Bu yüzden köyde ona Sarı Sultan derler. Sevdalanacak yaşta üstelik. Köyünden Arap Kayıran adlı bir delikanlı ile birbirlerine gönül düşürmüşlerdir.

Gönül işi bu, sürüncemede bırakmaya gelmez. Köylük yer küçük yerdir, sevda işi uzun süre gizlenemez. Gören eden olur. Sonu belaya çatar. Dile düşmeden düğün dernek kurmak gerekir. Böyle düşünen iki sevdalı yürek evlenmeye karar verirler.

Delikanlı durumu anasına babasına açar. Köyün geleneği, töresi gereği yol yordam bilen aile büyükleri öne düşer. Sultan'ı oğullarına isterler. İsterler ya, iş umdukları yere varmaz. Vermezler Sultan'ı delikanlıya. Belki de kızlarının yokluk görmesini, sıkıntıya düşmesini istemezler.

İş böylece sarpa sarınca iki sevgili çareyi kaçmakta bulurlar. On gün öncesinden kavilleşirler kaçmaya. Sözleştikleri gün gelince Sul-

tan, helkeleri yüklenip suya gidiyorum diyerek evden çıkacaktır. Çeşme başında buluşup kaçacaklardır. Öyle de yaparlar.

Köyde iki gencin kaçtığı çabuk duyulur. Sultan'ın babası durumu jandarmaya bildirip şikâyetçi olur. İki âşık yakalanır. Yaşının küçük olması nedeniyle Sultan'ı sevdiği gencin elinden alırlar. Olay karakolluk, derken mahkemelik olur. Taraflar mahkemeye çıkmak için gün sayarken, yakınları Sultan'a baskı yaparlar. Zorla kaçırıldığı yönünde ifade vermesini isterler. Emmi, dayı gibi öteki yakınların da katılımıyla baskılar artar da artar. Dayancını yitiren Sultan, sonunda, mahkemede zorla kaçırıldığı yönünde ifade vermeyi kabul eder.

İki âşık ifadeleri alınmak üzere mahkemeye çıktıklarında, Sultan kendisinin zorla kaçırıldığını söyler.

Arap Kayıran'ın:

"Biz birbirimizi seviyoruz. Kaçma kavlini birlikte kurduk. Zorla kaçırmadım. Akrabaları Sultan'a baskı yaptılar. Korkuttular onu. Bu yönde ifade vermesini istediler." demesi, ne aşklarını kurtarmaya yeter ne kendini. Arap Kayıran tutuklanır.

Bu iki gencin hüznü öyküsü delikanlının ağzından türkü olur, dilden dile yayılır. Sungurlu, Uğurludağ yörelerinde herkes Sarı Sultan türküsünü de türküye konu olan olayı da hâlâ unutmamıştır. Yöre âşıklarının dilinde, telinde hâlâ söylenip durur.

Değişik kaynaklardan derlediğimiz türkünün sözleri şöyledir.

1
Kırk basamak merdivenin badalı
Hayli zaman oldu suya gideli
On gün oldu kız gönlünü edeli
Sultan'ım Sultan'ım Sarı Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanın
2
Karaevli derler dağın içinde
Sultan gül topluyor bağın içinde
Emsali yoğudu köyün içinde
Sultan'ım Sultan'ım Sarı Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanın
3
Sungurlu'nun çan saati parlıyor
Sultan gelmiş domur domur terliyor
Gâvur emmin kömüş gibi zorluyor
Doğru söyle beni kurtar Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanın
4
Düşürdüler Yörük'lünün yoluna
Kelepçe vurdular Sultan koluna
Bileydim de götürürdüm Çorum'a
Doğru söyle kurtar beni Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanın

5

Boğazına takmış bir ala boncuk
Topuğundan ısırısın enikli kancık
Dizlerin sızı olsun belin yilancık
Kara bağrın üstü sürün Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanm

6

İki çavuş bir onbaşı geldiler
İfadeyi karakolda aldılar
Elimize dar kelepçe vurdular
Sultan'ım Sultan'ım Sarı Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanm

7

Arpalar sarardı gittik yolmaya
Kız kurbanım kolundaki burmaya
Ahteyledim küçük kıza almaya
Doğru söyle kurtar beni Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanm

8

Evlerinin önü erikli dutlu
Sultan'ım giydiği ipekli kutnu
Mahkemeye vardım gönülüm umutlu
Cebri miydi cebri dedin Sultan'ım
Pişman olur bir gün sen de utanm

Türkünün Sungurlu / Uğurludağ yöresine ait olduğunun kanıtlarını şöyle sıralayabiliriz:

Arap Kayıran'ın elinden alınan Sultan, fazla sürmez Uğurludağ'a bağlı Kumçelteği köyünde Seydi Aslan diye biriyle evlendirilir. Bu evlilikten Sultan'ın dört çocuğu olur. En büyük çocuğu olan yetmiş beş yaşındaki Gülbeyaz Hanım'ı 05 Mart 2017 tarihinde Uğurludağ ilçesinde kendi evinde ziyaret ettik. Gülbeyaz Köse, anası Sultan'ın, daha sonra babasını bırakarak Kumçelteği köyünde bir başkasına daha kaçtığını, bu evlilikten de dört kızının olduğunu, 2013 yılında orada öldüğünü söyledi.

Yörede yaşamış ya da yaşamakta olan kimi ozanlar bu türkünün dördlüklerini bilmekte, türküyü konu olan olayı da anımsamaktadır. Gazi Barışcan, Hasan Hüseyin Güday (Fıgani), Âşık Haydar Kılıç gibi ozanlar yaptığımız görüşmelerde türkünün öyküsü ile anımsadıkları dördlükleri yazdırarak bu araştırmaya katkıda bulundular. Araştırmacı İsmail Uçakçı da görüşmemizde türkünün yöresi konusunda ulaştığımız bilgileri doğruladı. Öte yandan Sarı Sultan'ın kızı Gülbeyaz Köse hâlâ Uğurludağ ilçesinde yaşamaktadır.

Atılğan'ın derlediği metinde Çungurlu dışında yer adı geçmiyor. Oysa bizim derlediğimiz metinde türkünün Sungurlu yöresine ait olduğunu gösteren yer adlarıyla ilgili başka kanıtlar var. Bunlardan biri, yukarıda değindiğimiz, olayın geçtiği yer olan Karaevliya köyüdür.

Atılğan'ın metninde "**Evleri var aman dağın içinde**" deniliyor. Bizim derlediğimiz metinde bu dize, "**Karaevli derler dağın içinde**" biçimindedir. Karaevliya adının Karaevli

biçiminde yazılması, dizeyi 11'li hece ölçüsüne uydurma zorunluluğundan kaynaklanmıştır. Karaevliya, türkünde anlatıldığı gibi, gerçekten de dağın içinde kurulmuş bir köydür. Çevresi dağlıktır. Köy, Sungurlu, Uğurludağ arasındadır. Çungurlu'nun dağ içinde olup olmadığını bilmiyoruz. Türküde Karaevli adıyla köyün adı değil de köye yerleşen boyun adı kastedilmiş de olabilir. Çünkü Karaevli, Oğuzların yirmi dört boyundan birinin adıdır.

Türküde geçen ikinci yer adı, o dönemde Karaevliya köyünün bağlı olduğu Sungurlu'dur. Türküde, "**Sungurlu'nun çan saati parlıyor**" deniliyor. Bu dizeden, sevgililerin yakalandıktan, karakolda ifadeleri alındıktan sonra mahkeme için Sungurlu'ya getirildikleri anlaşılıyor. Ancak Sungurlu'ya gelmeden önce geçilen bir yer daha vardır. O yer, daha sonra belde olan Yörüklü köyüdür. Büyük bir köy olmasından dolayı Yörüklü'de o dönemde Karakol vardır. Âşıkların ilk ifadeleri de burada alınmıştır. "**Düşürdüler Yörüklü'nün yoluna / Kelepçe vurdular Sultan koluma**" dizeleri başka nasıl açıklanabilir?

Delikanlı, elleri kelepçeli olarak Yörüklü'ye doğru götürülürken bir pişmanlığını da dile getiriyor: "**Bileydim de götürürdüm Çorum'a**" diyor. Çorum'a gitmeleri durumunda olayın lehlerine gelişeceğini düşünüyor. Türküde geçen bu yer adları, türkünün öyküsüyle birlikte Sungurlu yöresine ait olduğunu göstermek için yeter de artar bile.

Anlaşılan, türküyü kendi yöresine mal etmek isteyen kaynak kişi, Neşet Damaksız, Sungurlu'yu Çungurlu yaparak derlemeyi yanılmıştır.

Atılğan'ın derlemesinde adı geçen Çungurlu, türkünün derlendiği 1978 yılında Adana'nın Karaisalı ilçesine bağlı bir köydür. Günümüzde ise, Çukurova ilçesine bağlı Kaşoba köyünün bir mahallesidir. Bir köyün mahallesi olmasından yola çıkılarak büyük bir köy olmadığı sonucuna varılabilir. Bu durumda, "**Çungurlu'nun çan saati parlıyor**" dizesini nasıl yorumlamak gerekir? Kırsal alandaki küçük bir köyde ya da mahallede çan saati olabilir mi? Belki o tarihte Karaisalı'da bile çan saati yoktu.

Çan saati sözü üzerinde ayrıca durmak gerekir. Bu sözle anlatılmak istenen saat kulesidir. Kapitalizmin ülkemize girmesiyle yaygınlaşan saat kuleleri daha çok 19. yüzyılda yapılmıştır. Anadolu'da ilk olarak Kastamonu'da yapılmış, daha sonra yaygınlaşmıştır. 19. yüzyılın sonlarında Çorum'da iki saat kulesi inşa edilmiştir. Bunlardan ilki Sungurlu'da (1891/1892), ikincisi Çorum merkezinde (1894/1896) yapılmıştır. Gerek Çorum merkezinde, gerekse Sungurlu'da saat kulelerine "**çan saat**" denir. Bir yer tarif edilirken, "**Çan Saat'ten şu tarafa gideceksin.**" diye yönlendirme yapılır.

Adana yöresinde saat kulesi olduğuna, buna

da "**çan saat**" dendiğine ilişkin bilgimiz yok. Bize göre çan saat, Çorum yöresine özgü bir adlandırmadır. Dolayısıyla söz konusu dizinin doğru biçimi, "**Sungurlu'nun çan saati parlıyor**" biçiminde olmalıdır, Çungurlu'nun değil.

Türkünün taratımızdan derlenen, Atılğan'ın derlemesinde bulunmayan ilk beşlisi, "**Kırk basamak merdivenin badalı**" dizesiyle başlamaktadır. Dizede geçen "**badal**" sözü, anlaşılacağı üzere basamak anlamındadır. Badal sözü Çorum yöresine özgüdür. Hem merdiven, hem de merdiven basamağı anlamında kullanılmaktadır.

Adana yöresinde "**badal**" sözünün kullanıldığına ilişkin bilgimiz yok. TDK'nin Genel ağ üzerinden yayımlanan Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü'nde (Derleme Sözlüğü) "**badal**" sözcüğünün kullanıldığı yerler arasında Adana yöresiyle ilgili yer adları geçmemektedir.

Türkünün üçüncü beşlisinde, yakınlarının Sarı Sultan'a zorla kaçırıldığı yönünde ifade vermesi için baskı yapıldığı konu ediliyor. Bu baskılar karşısında Sultan'ın domur domur terlediği söylendikten sonra, ona baskı yapanlardan birinin de emmisi olduğu belirtiliyor. "**Gâvur emmin kömüşi gibi zorluyor**" deniliyor. Bu dizeyle, emminin kömüşi kadar inatçı olduğu anlatılıyor.

Söz konusu dizede geçen üç sözcük, Çorum yöresinde çok bilinen, yaygın kullanılan sözcüklerdir. Bunlardan "**gâvur**" sözü, gerçek anlamının dışında "**acı masız**" anlamında kullanılıyor. "**Emmi**" sözü, Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi, Çorum yöresinde de "**amca**" anlamına geliyor. "**Kömüş**" ise, Çorum yöresinde manda anlamındadır.

Atılğan'ın derlediği metinde, "**Gâvur emmin görmüş gibi zorluyor**" deniliyor. Belli ki "**kömüş**" sözü, "**görmüş**"e dönüşmüş. Oysa ortada "**görmüş gibi**" denecek bir durum yok. Çünkü görmediği bir şeyi, bir olayı gördüm diye diretecek bir durum söz konusu değil. İki genç anlaşarak kaçmışlar. Bunun neresine görmüş gibi denebilir? Zorla kaçırılma olmadığını emmi de biliyor zaten. Onları birbirinden ayırmak için Sultan'ı yalan ifade vermeye zorluyorlar, hepsi bu.

Türkünün beşinci beşlisinin ikinci dizesinde, "**Topuğundan ısırısın enikli kancık**" deniyor. "**Enik**" de, "**kancık**" da Çorum yöresinde yaygın olarak bilinip kullanılan sözcüklerdir. "**Enik**", Çorum'un kimi yerlerinde "**köpek**" anlamında kullanılsa da daha çok "**köpek yavrusu**" anlamına gelir. Köpeğin yavrulamasına da "**enikleme**" denir. "**Kancık**" ise "**dişi**" anlamındadır. Delikanlı, yavrusu olan dişi bir köpeğin topuğundan ısırmasını dileyerek doğru ifade vermeyen sevdiğine ileniyor. İlenmesini, "**Dizlerin sızı olsun belin yilancık**" diyerek sürdürüyor. "**Yilancık**" da Çorum yöresinde, Sungurlu'da bilinen,

kullanılan bir sözcüktür. Yılcık, bedeninde değişik yerlerinde çıkan bir çeşit çibandır.

Sungurlu yöresinden derlenen bir manide: "Hekimlerin başıyım / Yiğitlerin aşiyım / Yâr yılcık çıkarmış / Ben yılcık taşıyım" denmektedir.

Yılcık sözü, Atılğan'ın derlediği metinde "ılcık" biçimine dönüşmüştür. Bu söz, Güney Anadolu'da "kemik veremi" anlamında kullanılmaktadır.

Elde ettiğimiz bu veriler, Sarı Sultan türküsünün Karaisalı yöresine değil, öyküsüyle birlikte Sungurlu/Uğurludağ yöresine ait olduğunu göstermektedir. Ancak türkünün Adana yöresine nasıl ulaştığını bilemiyoruz. Belki Çukurova'ya çalışmaya giden bir işçi, belki gezgin bir âşık götürmüştür.

Belki de Çorum'da herhangi bir görevde bulunan biri, burada öğrendiği türküyü dönüşünde kendi yöresine taşımıştır. Bu taşınmayla birlikte Sungurlu yöresine ilişkin sözcüklerde, yer adında, kişi adında kimi değişiklikler ortaya çıkmıştır. Sözelisi Sungurlu, "Çungurlu" olmuş, yılcık "ılcık" olurken, "kömüş gibi" sözü "görmüş gibi"ye dönüşmüştür.

Sonuç olarak, Sarı Sultan türküsü Çorum yöresinde yaşanan bir olaydan kaynaklanmıştır. Türküye konu olan Sarı Sultan'ın kızı, Çorum'un Uğurludağ ilçesinde halen yaşamakta, türkünün anasıyla ilgili olduğunu doğrulamaktadır. Görüşüğümüz başka kaynak kişilerin anlatımları da aynı doğrultudadır.

KAYNAKLAR:

ACUN, Hakkı (2011), Osmanlı İmparatorluğu Saat Kuleleri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 268 s.
ATILGAN, Halil (2002), Murtçu Folkloru, Karaisalı Kaymakamlığı Yayınları, Ankara, s. 227-228.
AYTEKİN, Feride (2003), Yâr Diye Diye... Çorumlu Maniler, Kültür Ajans Yayınları, Ankara, s. 94.
KARAKUŞ, Dr. İdris (2006), Türk Kültüründe Bozlaklar, Yüce Ereğ Yaynevi, s. 236.

KAYNAK KİŞİLER

BARIŞCAN, Gazi, Halk Ozanı, Kişisel Görüşme: 02.02.2016.
EKEN, Zöhre, 1941 Doğumlu, Ev Kadını, Kişisel Görüşme: 20.06.2016.
GÜDAY, Hasan (Âşık Figani), Halk Ozanı, Kişisel Görüşme: 05.03.2017.
KILIÇ, Haydar, Halk Ozanı, Kişisel Görüşme: 03.02.2016.
KÖSE, Gülbevez, Sarı Sultan'ın Kızı, Kişisel Görüşme: 05.03.2017.
UÇAKCI, İsmail, Araştırmacı-Yazar, Kişisel Görüşme: 06.02.2017.

Bende kalan öğretmenim Necatigil

Dizelerimle, özlem ve minnet duygularıyla anıyorum.

ZAMANA AKIP GİDİYOR NECATİGİL

"bir gerçek noktada düğümleir yaşam;
en güzeli sevgiden arta kalandır"

İbrahim Yıldız

Sen gittiğinden beri bu çeyrek yüzyılda
Ne o has şiirler ne de has şairler var
Ne çok şair türedi bilsen öğretmenim
İdeolojik sav söz-sanal aşklarla
İç döküp kendilerini yazıyorlar hep
Seni arar anarım böyle düşündükçe
Ne şiirleri kaldı, ne de kendileri
Utanmadılar şairim demeye bile
Birkaçı dışında / yoklukları bundandır
Şairimiz bol, şiirimiz kıtlık içinde
Ne gelirse dile argo, cinsellik, kültür
İnsan insana dokunmadı bunca zaman
Çalındı düşler / romantizm, lirizm yok
Koca bir yalan sanki yaşam gerçekleri
*

Dar Çağ'da utkumuzu açtı şiirlerin
Her şey şiirin konusuna girer mi
Şiir yazar ayakkabısı için / şair
Kerem'le Aslı'yı, Ferhat'la Şirin'i
Yeniden yorumlasın Nâzım'ı / çağ gene dar
TV tutsağıyız öyle küçüldü dünya
Evlerini, sokaklarını düşledikçe
Yaşadığımızı anlarız arada bir
Seçemeyiz gene de karalar akları
Gül'le bülbül, laleazar da girsin şiire
Söz ustası- kuyumcudan titiz ise
Geniş zamanlara kaldı umularımız
Dar vakitlerde sevgiden söz etmek çirkin
Kapalıçarşı'lara döndü evlerimiz
Yaz döneminin gizli sevdalarına hasret
Bu hazan mevsiminde yaprak dökeriz
Yaşar durur şiir burcunda Necatigil
İki başına yürümekteyken görürüz de

Şiirleriyle öyle ısıtır ki içimizi
Candan içredir; O, hiç ölmüş gibi değil
Saklı sulara zamana akıp gidiyor Necatigil
*

Hüzün akardı ak pak yü-
zünden
Ters yaşamadı hep düzün-
dendi
Muzipti bakar gözlük üstün-
den
Güzelliği dili alındaki
Yana yatırırdı perçemi
Açtı bana yazın penceresini
Mustafa Kademoğlu
* * *

NASIL BİR ÖĞRETMENDİ?

Şair Behçet Necatigil aslında bir edebiyat öğretmeniydi. İstanbul, Zonguldak, Kars gibi farklı şehirlerde öğretmenlik yaptı. İyi öğrenciler yetiştirirken edebiyata meraklı gençler de yetiştirmeyi ihmal etmedi.

Şimdilerde pek aşına olmasak da Cumhuriyet döneminden itibaren birçok okulda şairler sınaçılar normal hayatlarını öğretmenlik yaparak geçiriyorlardı. Bu da hem eğitim ve öğretim dün-

Behçet Necatigil

yasına farklı bakış açıları geliştirirken, öğrencilerin de hayal dünyalarını zenginleştirdi. Öğretmen Behçet Necatigil özellikle Kabataş Erkek Lisesi'nde öğretmenlik yaptığı dönemde Türkiye'nin dönüşümüne sayısız insan kazandırdı.

Herkesin bildiği, tanıdığı bir şair olan

Behçet Necatigil'in hayat hikâyesi, şiirleri az çok herkes tarafından biliniyor. Peki ya öğretmen Behçet nasıl biriydi?

ÖĞRETMENİM BEHÇET NECATİGİL

Dipnot Tablet okurlarına kısaca anlattılar...

HİLMİ YAVUZ: Hoca olarak da Behçet Necatigil, hiçbir zaman sıradan bir öğretmen olmamıştır. Müfredat programını eksiksiz uygular, ama bununla yetinmezdi. Bize, edebiyatta, yüzeyde verilmeyeni araştırmaya yönelmiş, 'gerçeğin çok zaman örtülü' olduğunu hatırlatmış; derslerde müfredat dışı okumalar yapmış (mesela, sınıfta Rilke okumaları yaptığımızı hatırlıyorum! Rilke,

resmi müfredatta yoktu!) kompozisyon derslerinde, alışılmışın çok dışında konular vermiştir. Mesela, 'mavi', 'bakmak' gibi tek kelimelik kompozisyon konuları...

DEMİR ÖZLÜ: Biz tam 1950 yılı başında Kabataş'ta biraraya geldik. Eşi bulunmaz bir öğretmendi. Dersi, edebiyatı yaşayarak anlatırdı. Çünkü sadece öğretmen değil, o dönemin genç şairiydi de. Alman edebiyatından en üstün yazınsal çevirileri de yapmaktaydı. Epeyce Farsça da biliyordu. Bütün bir büyük edebiyat döneminin yapımcılarından biriydi. O dönemde edebiyat bugünkü gibi ucuzlamış değildi.

HASAN PULUR-Öğrencilere arkadaşça davranırdı. Lisede "Dönüm" adlı bir edebiyat dergisi çıkıyordu. Sınıfta sık sık kompozisyon yazdırırdı. Ardından gene sınıfta en güzel yazılmış olan birkaç kompozisyonu okuturdu.

SERVETİMİZ ELİMİZDEKİLER DEĞİL, HAZ ALDIKLARIMIZDIR

Bu cümle , Helenistik felsefe düşünürlerinden Epikuros'a ait. Aslında onunla ilk tanışmam "Ölümden korkmak anlamsızdır.Çünkü siz var olduğunuz sürece ölüm yok, ölüm geldiğinde de siz yoksunuz" cümlesini ilk duyduğum ve bu doğru olabilir mi dediğim andır. Felsefesinin ana düşüncesi mutluluk olan Epikuros'un, "Servetimiz elimizdekiler değil, haz aldıklarımızdır" ifadesini okuduğumda ise bende yarattığı etki, içsel olarak bir hesaplaşma ve haz almak ya da mutlu olmanın hayatlarımızdaki yerinin sorgulanması olmuştu. Hayat nasıl daha değerli kılınabilir? İşte hazza ya da diğer bir ifade ile mutlu olduğumuz anlara verilen anlamlar, onun altını doldurduğumuz şekliyle ,hem birbirimizle farklılaşmayı hem de elimizde sadece bir tanecik olan bu hayatın, mümkün olabilecek en iyi şekilde nasıl yaşanacağı kurgusu üzerinde kesişiyor.

BOŞLUK

Bu kuytu sokaktan geçmek
Nerden aklıma geldi
Günlerden pazardı
Güzel günlerden biri.

Pencerede oturan kız
Eli alınına dayalı
İçi sıkılıyordu
Çalışan kızlardan olmalı.

Yüzüne saçları gibi yaymış kederi
Seyrediyordu
Sokaktan geçenleri.

Pencerede oturan kız
Gözlerinde yorgunluğu
Bir bezginlik içinde
Gün bitmek bilmiyordu.

Dönmüş evdekilere sırtını
Omuzlarında bir yük gibi
Dünyanın yalnızlığı

Pencerede oturan kız
Hep böyledir pazarları
Akşamları bekler
Eli alınına dayalı.

Behçet Necatigil

Bu konuda biraz kafa yormak hiç de fena fikir değil.

"Benjamin Button'un Tuhaflık Hikayesi" adlı filmi izlediyseniz bilirsiniz. Filmde hayatın sonundan başlayarak geriye doğru yaşayan Benjamin'in tuhaflık hikayesi anlatılır. Hikaye tuhaftır çünkü Benjamin 80 yaşında hayata gelip bebekliğine giden yolda ters yöne doğru hayatını yaşayacaktır. Filmde, insanların duygusal kesişmeleri, çatışmaları, birlik-telikleri işlenirken bir yandan da ,hayat üzerinde, yaptığımız ya da yapmadığımız tercihler üzerine sorgulatici yönü ağır basan, içsel hesaplaşmalara götüren bir duygu durumu yaratılıyor. Film, Mark Twain'in "80 yaşında doğup yavaş yavaş 18 yaşımıza doğru ilerlese hayat sonsuz mutluluk olurdu" görüşüne ithafen 1921 yılında Scott F. Fitzgerald tarafından kaleme alınarak ,aynı adlı eserden de beyaz perdeye aktarılmış. Orjinal hikaye 1860 'da başlasa da, film 1918 yılında Benjamin Button'un doğumuyla başlıyor. O gün, I.Dünya savaşının bittiği gündür. Ama doğan bebek aslında 80 yaşında bir kişinin fiziksel özelliklerine sahip olup, kederin cilvesiyle doğduğu gün annesini doğumda kaybedecek ve babası tarafından yaşlılar yurdu-na terk edilerek hayat yolculuğuna bu şekilde başlayacaktır. Bu hikayeye izleyici olarak eşlik ederken, duygu denizinde bir o tarafa, bir bu tarafa yalpalarken, Benjamin ve Daisy'nin aşkıyla sarsılırken, bir yandan da bolca hayat öğretileri ile karşılaşılıyor. Filmde, izlerken etkileyen çarpıcı bir kader sahnesi var.İşte Benjamin'in ağzından o sahne:

"Paris'te bir kadın alışverişe gidiyordu.Ama mantosunu unuttuğu için onu almak üzere geri döndü.Mantosunu aldığı anda telefon çaldı.Durup açtı ve bir kaç dakika konuştu.Kadın telefonda konuşurken, Daisy, Paris Opera binasında gösteri için prova yapıyordu. O prova yaparken kadın telefonu kapatıp, dışarı çıkarak bir taksi durdurdu. O sırada kadının durdurduğu taksiye başka biri bindi ve gitti. Önceki müşterisini bırakan taksi şoförü, bir fincan kahve içmek için mola vermişti. Bütün bunlar Daisy prova yaparken oldu. Önceki müşterisini bıraktıktan sonra kahve molası veren taksi şoförü, şimdi bir önceki taksiyi kaçırarak, alışverişe giden kadını almıştı.Taksi,saatini kurmayı unuttuğu için işe gitmek üzere evden her zamankinden 5 dakika geç

çıkan adam, karşıdan karşıya geçtiği için durmak zorunda kaldı. İşe geç kalan adam karşıdan karşıya geçerken, Daisy provayı bitirip düşa girmişti. Daisy düş alırken, taksi de, kadını tezgahlar kızın erkek arkadaşından ayrıldığı için

Dr.Dt.Damla A. Bişirici
drdamlabisirici@yahoo.com

hazırlamayı unuttuğu paketi almak için girdiği butiğin önünde bekliyordu. Paket hazır olduğunda taksiye dönen kadının önüne bir kamyon çıkmıştı. Bu sırada Daisy giyiniyordu.Kamyon yoldan çekildiğinde, taksi harekete geçti. Bu sırada Daisy giyinmiş, ayakkabısının bağı çözülen bir arkadaşını bekliyordu. Taksi trafik ışığında durduğunda Daisy ve arkadaşı tiyatronun arka kapısından çıktı. Sadece bir şey farklı olsaydı, o ayakkabı bağı çözülmeseydi, o kamyon daha önce geçseydi, ya da o

paket hazır olsaydı, ya da o adam saatini kurup beş dakika önce kalksaydı, ya da o taksi şoförü kahve molası vermeseydi, ya da kadın mantosunu unutmasaydı ve bir önceki taksiye binseydi, Daisy ve arkadaşı karşıdan karşıya geçerken taksi de onları geçip gidecekti. Ama hayat kimsenin kontrol edemediği yaşamların ve olayların kesişiminden ibarettir. O takside geçip gitmedi.Ve şoförün bir anlığına dikkati dağıldı. Ve taksi Daisy'ye çarptı. Daisy'nin bacağı kırıldı."

Kader ya da adına ne dersenez, biz yaşarken aslında doğal bir kurgu olduğuna inanıyorsak eğer, o zaman, elimizdekilerle mutlu olmak, Epikuros'un deyişiyle onlardan haz almak, yapabileceğimiz en iyi şey olabilir. Neyi, ne zaman yaşayacağımızı kesin olarak bilemeyen bizler, en azından varlığından şüphe etmediğimiz, sahip olduklarımız için, daha fazla mutluluk duymayı başarabilmeliyiz.Geleceğin gizemli dolambaçlarında bizi nelerin beklediğini bilemeden yaşamamış günler için planlar yapmak ve onlara anlam yüklemek, aslında bilinmezlikler dünyasında doğru yönü bulmaya benzer. Kaderimizin, utacak, mini minnacık bir değişimle farklı bir yola girebileceği gerçeğinden hareketle, sahip olduklarımızla, anın değerine vararak, tüm hücrelerimizle hayata dahil olarak yaşamalı, yaşımızın ve sahip olduğumuz tecrübelerin birleşimiyle yaşamın güzelliklerine yelken açmalıyız.

Hiçbir şey için asla çok geç değildir.

ÖNERİ:1.OKU: Filozofun mutluluk seyahatnamesi (Epikuros'la felsefi yolculuklar) Daniel Klein

2.İZLE: Benjamin Button'un Tuhaflık Hikayesi (David Fincher filmi) 2009 yılı

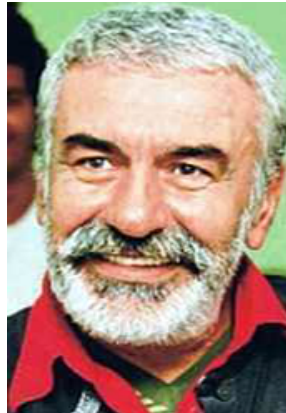

Salih UYGUN

Aralıktı

aralıktı sabahtı..
yağmur sise yağıyordu
sana sevmeyi anlatıyordum anlamıyordun..
bana özlemeyi anlatıyordun
anlamıyordum..
aralıktı..
sabaha yakın karanlıktı
herşey kaygandı, yollarda
orman yanıyordu biz yanıyorduk
haziran başlarının baharı gibi..
nilüferlerin nazenin süzülüşleri geliyordu
bulutlar arasında
aralıktı..
aydınlıktı..
sevmeyi anlatıyordum..
ayak parmaklarının tırnak uçlarına..
özlemeyi anlatıyordun..
yangında kararmış yanaklarım..
göz bebeklerin acıyordu
gözlerini açamıyordun
ellerimi açamıyordum
sevmeyi anlatamıyordum..
aralıktı.. aydınlıktı..
anlaşamıyorduk
biliyorduk..
seviyor ve özlüyorduk..
sise yağmur yağıyordu
yollar ıslaktı
yüreklere ıslak..
gözlerin ıslaktı

Nihat Nikerel

dudakların aralık..
aralıktı sabahtı aydınlıktı..
üşümüyordum.. gülümsüyorduk..
haziran baharının cumartesisini istiyorduk..
üstelik öğleden sonrasını..
bugün de cumartesi..
aralıktı cumartesiydi..
sisliydi yağmurlu ve kaygan..
pazara yakındı ama cumartesiydi..
nilüferler olmasa da haziran baharı olmasa da
özlemeyi ve sevmeyi anlatamıyordum
aralıktı cumartesiydi sisliydi yağmurlu
aydınlıktı
aralıkta da sevebilirmiş..
cumartesi olmayan cumarteside de..
yağmura özlemek sise sevmek anlatılabilirmiş..
aydınlığa gülümsenir karanlığa
gülünebilirmiş..
söylemişim sana mutlu olunabilirmiş..
haziran baharlarındaki gibi aşkla..
aralıktı cumartesiydi..
sisli yağmurlu ve kaygandı
sabaha yakın alacakaranlıktı..

Anladın mı?

Hicran destanını kendinden oku,
Mecnun'dan duyup da rivayet etme.
Aşkın Leyla'sını gördünse söyle.
Söz temsili bulup hikayet etme.

Yüz bin Leyla doğar alemde her gün,
Senin aradığın zevk, seta düğün.
Tutacağın işi önceden düşün;
Daha ilk adımda nedamet etme.

Sevdamın oduna pek güvenilmez,
Tutuşursan eğer kolay sönülmez.
Bu yolun hükmüdür geri dönülmez,
Canına kıymazsan seyahat etme.

İyi bak kabına, olmasın delik,
Boşuna taşırırsın, gider gündelik.
Anında olmalı, ettiğin iyilik,
Alem duysun diye, inayet etme.

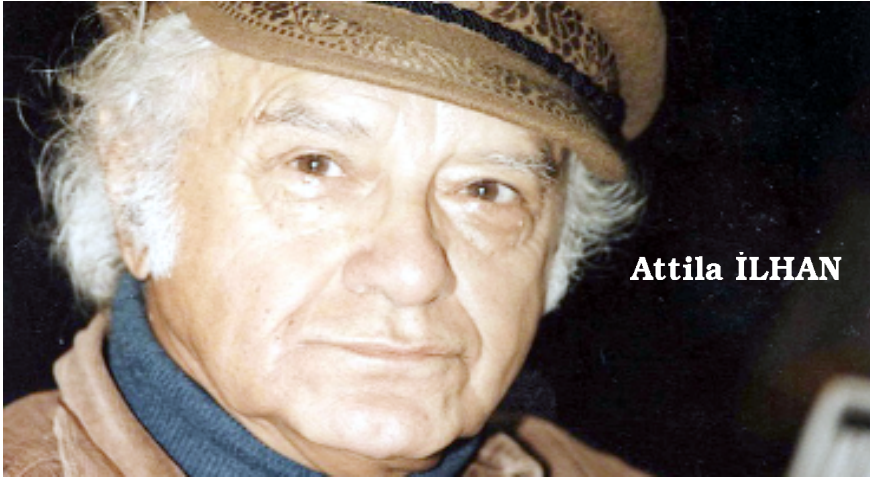
Kabe'den maksadın varmaktır yara,
Kör gibi tapınma, kara duvara,
Hızır'ı ararsan kendinde ara,
Bulamadım gibi rezalet etme.

Muhabbet herkesin aklını çelmez,
Gönül viranesi kolay düzelmez.
Alemden çekinme bir zarar gelmez,
Sen kendi kendine hıyanet etme.

Şen şatır gönlüne hicran dolmasın,
Gençliğin gülşeni gamla solmasın.
Neyzen gibi aklın yarda olmasın,
Özründen çok büyük kabahat etme.

Neyzen Tevfik

Attila İLHAN

BEN SANA MECBURUM

Ben sana mecburum bilemezsin
Adını mih gibi aklımda tutuyorum
Büyüdükçe büyüyor gözlerin
Ben sana mecburum bilemezsin
İçimi seninle ısıtıyorum.

Ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
Bu şehir o eski İstanbul mudur
Karanlıkta bulutlar parçalanıyor
Sokak lambaları birden yanıyor
Kaldırımlarda yağmur kokusu
Ben sana mecburum sen yoksun.

Sevmek kimi zaman rezilce korkuludur
İnsan bir akşam üstü ansızın yorulur
Tutsak ustura ağzında yaşamaktan
Kimi zaman ellerini kırar tutkusu
Bir kaç hayat çıkarır yaşamasından
Hangi kapıyı çalsa kimi zaman
Arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu

Fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor
Eski zamanlardan bir cuma çalıyor
Durup köşe başında deliksiz dinlesem
Sana kullanılmamış bir gök getirsem
Hattalar ellerimde ufanıyor
Ne yapsam ne tutsam nereye gitsem
Ben sana mecburum sen yoksun.

Belki haziran da mavi benekli çocuksun
Ah seni bilmiyor kimseler bilmiyor
Bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden
Belki Yeşilköy'de uçağa biniyorsun
Bütün ıslanmışım tüylerin ürperiyor
Belki körsün kırılmışım telaş içindesin
Kötü rüzgar saçlarımı götürüyor

Ne vakit bir yaşamak düşünsem
Bu kurtlar sofrasında belki zor
Ayıpsız fakat ellerimizi kirletmeden
Ne vakit bir yaşamak düşünsem
Sus deyip adıyla başlıyorum
İçim sıra kımlıyor gizli denizlerin
Hayır başka türlü olmayacak
Ben sana mecburum bilemezsin.

Necdet Evliyagil

Arzu

Renkler,
Çözülse birer birer..
Mavi
Gökyüzünde;
Siyah
Kederlerin içinde;
Kırmızı
Gûruba açılan pencerede;
Yeşil
Sevgilinin gözünde kalsa..
Yapraklar hüzünlenince

Sarı
Çınar yaprağına dolsa,
Ve serpilse ayaklarımız..
Beyaz
Donuk ay ışığının
Etrafında dolaşan
Bulutlarla beraber yürüse..
Renkler,
Meltem rüzgârlarıyla
Bahçemize dökülse
Ve hiç geri dönmese.

Bir Hitit'li Büyükada'da sanat düşlüyor!

Gürkan Günal'la tanışmamız 2007/2008 senesinde oldu.

O zamanlar Çorum'da Bahçelievler Mahallesi'nde "ART" adında küçük bir resim atölyem vardı. Farklı hayaller ve ufuklar peşindeki öğrencilerimle ve konuklarımla (ki hepsini özlemle kucaklıyorum) sanat üretme konusunda hemlikirdik. Gürkan da atölyeme devamsızlık etmeyen bu güzel yüzlerden biriydi. "ART" Atölyede bir yandan üniversiteye hazırlanıyor, bir yandan da yaratıcı fikirleri kendimizce yöreklendiriyorduk.

Müzik, tiyatro, resim performansları, kitaplar, şiirler, konuklar atölyemden eksik

olmazdı. Bu gençlerin arasında tiyatro sevdalısı birkaç isim de vardı. Yalnız o isimler tiyatronun bel kemiği olan, kuram kısmıyla ilgileniyordu. Gürkan'ınsa onlardan farklı olarak çok bariz bir oyunculuk yeteneği vardı. Şimdi geri kalanını ondan dinleyelim.

•Sevgili Gürkan bize kısaca özgeçmişini anlatabilir misin? İnternette biraz gezindim de ordaki bilgilere göre hala 23 yaşında görünüyorsun.

•1989'da Çorum'da doğdum. İki çocuklu bir ailenin küçük çocuğu olarak ilköğrenimimi Bahçelievler İlköğretim Okulunda tamamladım. Tiyatro ve oyunculukla tanışmam bu yıllarda seçmeli drama dersleri vasıtasıyla oldu. Çorum Atatürk Lisesi Tiyatro Kulübünde bu ilgimi sahneye taşıma fırsatı buldum. Konservatuar eğitimi almak için sınavlara hazırlanmaya karar verdim. YAZILIKAYA dergisinin elinize ulaşması için uğraş gösteren Nazife Çiçek'in vasıtasıyla Sivas Devlet Tiyatrosunda çalışmakta olan Nesimi Kaygusuz ile tanışma fırsatı buldum ve Ankara "Çatı Tiyatro"da sınavlara hazırlanmaya başladım.

2009 yılında Eskişehir Devlet Konservatuarını kazandım. Bu süreçte Ergin Orbey, Gülgün Kutlu, Gönül Orbey gibi Türk tiyatrosunun ve Yeşilçam'ın önemli isimleriyle çalışma şansı yakaladım. Yine Devlet Tiyatrolarından Yunus Emre Bozdoğan ve 'Tiyatro Anadolu' dan Enis Yıldız'ın yönetmenliğinde oyunlarda rol aldım. Konservatuarın 3.yılında yönetmen Levent Semerci'nin Eskişehir'de çekimleri yapılan Ayhan Hanım sinema filminde Vahide Perçin, Selçuk

Yöntem gibi isimlerle birlikte rol alarak sinemayla tanıştım. Daha sonra pek tercih etmesem de TV dizilerinde rol aldım. Şimdi ise sinema çalışmalarına ağırlık vermek üzere İstanbul Büyükada'da yaşıyorum.

•Oyunculuk yeteneğini nasıl keşfettin?

•Günümüzde bizi biz yapan şeylerin tohumlarının çocukluk döneminde ekildiğini ve aileyle şekillendiğini biliyoruz. Ben o yaşlardaki sosyalligimi, dışa dönüklüğümü aileme, daha çok anneme bağlıyorum. Annem evde ve arkadaş çevresinde dışa dönük, sosyal, espri anlayışı olan biri olarak bilinir. Ben de onu fazlasıyla esprili ve komik bulurum. Ruhsal ve genetik aktarımları göz ardı etmeyecek olursak ben de annemden etkilenmiş

olacağım ki gerek aile içinde gerekse arkadaş çevresinde eğlenmeyi eğlendirmeyi seven bir çocuk oldum. Nasıl ki tiyatro taklitten doğarak günümüze kadar şekillenmiş, benim de oyunculuk serüvenim birilerini taklit ederek başlamış oldu. Bir çocuk olarak ,çevremden onay görüp takdir edilmek, "görülme" isteğimi arzumumu etkilemiş olacak ki bunun üstüne gittim.

•Üniversite yılları ve aldığın eğitimin hayatına katkıları nelerdir, hayatında neler değişti?

•Konservatuarda bu işi yapan ve uzun zamandır emek veren kişilerle tanışma ve dene-

Nazife ÇİÇEK
Sanatçı/Eğitimci

yimlerinden faydalanma fırsatım oldu. Fakat şimdi dönüp baktığımda konservatuarda insana dair bütüncül bir eğitim aldığımı söyleyemiyorum. Bütün dünyada olduğu gibi bizim de parçalara ayrılmış bir eğitim sistemimiz var. Halbuki insana bütüncül yaklaşımdan onu kavrayamayacağımızı düşünüyorum. Daha vücudumuzda kendi bedenimizde olup bitene bile hakim değiliz. Aldığımız eğitim de bunu tedavi etmek üzere bir reçete sunmuyor. Eğer tam ter-

si olsaydı konservatuarda biyoloji, kimya, anatomi, insanlık tarihi gibi derslerimiz olurdu. Malzemesi insan olan bir meslek için bu örnekler kulağa aşırı gelmemeli bence. Bir doktor bile bir bedene bütüncül bakmıyor. Diş hekimi, göz doktoru, kulak burun boğazcı gibi her biri ayrı uzmanlıklar gerektirmekte.

Tabi ki konservatuar yıllarım teknik olarak kendimi geliştirmem için büyük kapılar açtı. Bir çok tiyatro yazarı ve metniyle bu yıllarda tanıştım. Ses, beden, şan eğitimimi hocalarımdan bu yıllarda aldım. Ancak belirttiğim gibi insanı kavramaya başlamam diğer bilim dallarına yönelmem sayesinde mümkün olabilirdi.

•Son günlerde neler okuyorsun, hangi müzisyenleri takip ediyorsun, sanat üretmek için nasıl bir beslenme diyeti uyguluyorsun? Büyükada'ya taşınmak bu beslenmenin bir parçası mı?

•Şu sıralar tarih, sosyoloji ve bilim kitaplarına ağırlık verdim. En son Cevdet Said'in "Bireysel ve Toplumsal Gelişmenin Yasaları"nı okudum ve yine şu an birlikte sinema üzerine çalıştığımız Tamer Kardeş'in "Çevrim Bilgisi" kitabını şimdiye kadar edindiğim en bütüncül ders kitabı

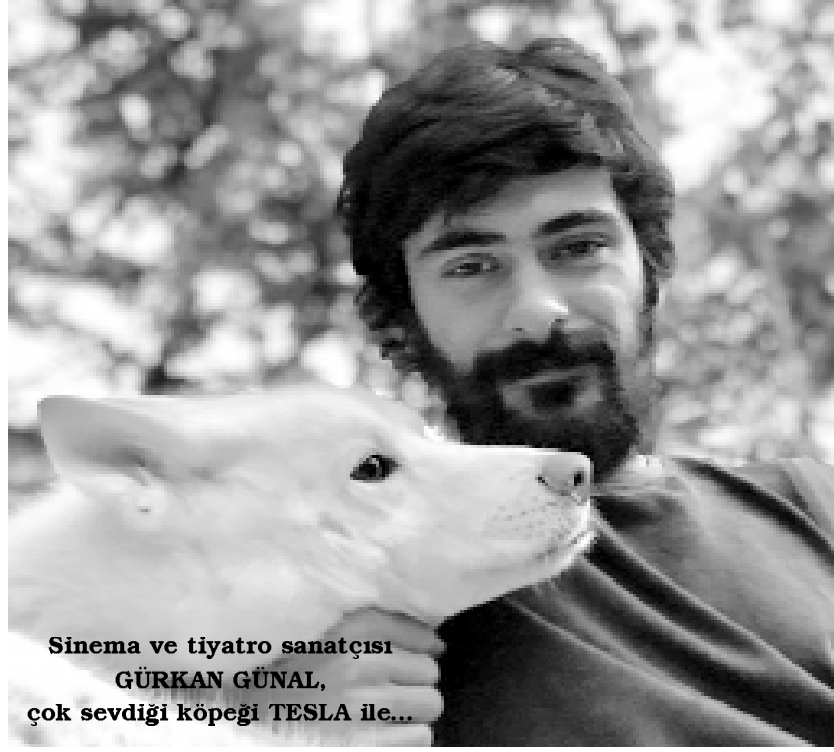
olarak yanımdan ayırmıyor, üzerine çalışıyorum. Edinmek isteyenler butunculekol.com adresinden kitaba ulaşabilir ya da aynı adresten pdf'ini okuyabilir.

Müzik ve şan eğitimine başlamam da konservatuar yıllarımda olsa da nota ve enstrüman öğrenmeye kız arkadaşım sayesinde başladım. Şu sıralar genelde onun çalışmalarını dinliyorum. Kendisi de oyuncu olup aynı zamanda keman ve piyano eğitmeni, Ben de öğrencilerinden biri

oldum, haliyle biraz biraz klarnet çalmaya başladım. Günümüzde fazlasıyla hakim olan batı ve elektronik saundunun da dışına çıkıp doğu müziği ve komalarıyla da tanışmış oldum böylelikle. Ve tabii ki Çorumlu olmam nedeniyle çocukluktan türkülere de aşinalığım var, dinlemeyi de çok severim. Büyüka-da'ya taşınma kararımı da gürültü ve çevre kirliliği yanısıra doğaya duyduğum özlem tetikledi. Adalarda motorlu taşıt yasak, yeşil alan fazla, nüfus yoğun değil. Adayı deneyimleme şansı bulduğumda, Beşiktaş'tan taşınmam çok çabuk oldu. Temiz havada motorlu taşıtlar olmadan bisiklet sürmenin keyfini çıkartıyorum. Üniversite yıllarımda ve sonrasında şehrin temposunu ve gürültüsünü fazlasıyla yaşadım. Şimdi ise biraz sakinleşip yavaşlamaya çalışıyorum. Çünkü sistem ve yaşadığımız kentler bizi hızlandırmış durumda dengeyi sağlamak adına doğru bir tercih yaptığımı her gün daha iyi anlıyorum.

•**Yalnızca tiyatroyla değil sinemayla da ilgilisin. Çekimleri çok uzun süren harika bir sinema filminde rol aldın. "AYHAN HANIM" sinema filminden bahsedelim mi biraz da?**

•Konservatuarda 3.sınıf öğrencisiyken Levent

Sinema ve tiyatro sanatçısı
GÜRKAN GÜNAL,
çok sevdiği köpeği TESLA ile...

Semerci'nin Eskişehir'deki deneme çekimlerine katıldım. Sonrasında benimle çalışmak istedi ve ailesinin hikayesini kendi gözünden anlattığı Ayhan hanım filminde kendi çocukluğunu oynamam için bana şans verdi. Annemi Vahide Perçin, babamı Selçuk Yöntem gibi tecrübeli isimler

oyladı. Çekimleri bazı sebeplerden 3-4 yılı buldu. Buna Vahide Perçin'in kansere yakalanması da dahil. Zorlu süreçler atlatsak ta Vahide Perçin'in sağlığına kavuşmasıyla çekimlere devam edip filmi tamamladık. Sonuç olarak oldukça verimli bir süreç olduğunu söyleyebilirim. Parçası olduğum için de oldukça mutluyum. Kamera önünü bu filmde de deneyimledim ve tecrübeli isimlerin deneyimlerinden faydalandım. Sonrasında gene Vahide Perçin'le, Veli Çelik yönetmenliğinde çekilen "Göç Zamanı" dizisinde tekrar anne oğul oynama fırsatım oldu.

•**Yeni projeler var mı?**

•Şimdilerde Tamer Kardeş'in doğa ve insanın uyumlu yaşamı için ortaya koyduğu bütüncül teori üzerine çalışmakta ve birlikte sinemaya aktarma çabamızdayız.

•**Biraz da Çorum yılları mı desek?**

•Çorumdan ayrılmam üniversiteye başlarken Eskişehir'e taşınmamla oldu ve tüm arkadaş çevrem eğitim görmek üzere Türkiye'nin dört bir yanına dağıldı. Üniversiteye kadar tüm yaşantım Çorum'da geçti ve oranın ne kadar değerli olduğunu metropol hayatının içine düştüğümde anladım. Özlem duyduğumu söyleyebilirim ailem orda yaşıyor ve fırsat bulduğumda gidip geliyorum.

Kadına İthafen

Tarih boyunca kadına yönelmiş cinsiyetçi, ayırmacı, ideolojik, kurumsal baskı ve nefret, sadist eylemlerin mükemmel örneğini de oluşturmaktadır. Ne yazık ki kadına karşı bu eylemler, belli bir dönemde ya da belli bir kültüre ait işlenmiştir. Toplumun ve özellikle eril dünyanın kadınlara karşı savaşı, kültürel ve politik yapıya sızarak bu ilişkilere bugünkü şeklini vermiştir.

Ne kadar da çok uğraşmışlar kadınla... Ortaçağ Avrupası'nda kadının figürünü cadılaştırıp yakmışlar, Hindistan'da kadınları ölen kocaları ile birlikte yakmışlar, Çin'de Konfüçyanist öğretilerin egemen olduğu toplumda kadın figürünü aşağılayarak ayaklarını bağlamışlar.

Oysa ki, kadınsız toplum ne kadar devam edebilirdi? Kadın; annedir, kız kardeşidir, kız çocuğudur, kız arkadaşdır, sevgidir, tutkudur... Kadın olmak sürekli bir meydan okumadır... çünkü kadın, sürekli değişen bir varlıktır... çünkü o, asla aynı kadın değildir. Kadının hayat yolculuğunda devamlı karşılaştığı zorlukları onu güçlendiriyor ve olgunlaştırıyor. Kadın ol-

mak, güçlü kalmak zorunluluğunu getirir. Çünkü kadını yaşadığı dünya, dış çevresinden izole etti, hatta bazen varlık olarak reddetti... Ötekileştirilmeye çalışılan bu kırılmalı varlık, idealleri için cesurca mücadele ediyor...

"Kırılmalı" demişken, çoğunlukta eril dünyasındaki bu kavramın çekiştirildiği ve "güçsüzlüğün" eş anlamlısından bahsetmiyorum. Kadının kırılmalılığı, onun hissettiği aşırı duyarlılığına sığmıyor. O yüzden, kadın olmak, duygusallıktır... Kadının göz yaşmadığı bir dünyada, acılar ne kadar yalın ve süsüz kalırdı...

Kadın, ilham kaynağıdır. Kaç şarkı, film, şiir, kitap yazılmış kadına... çünkü, güzel kadın ile sembolize edilir. Nice eserlerin ilham kaynağı, kadın; nice hayatlara da il-

ham verendir... zaten, hayat kadın ile başlar.

İşte bundan dolayı sana sesleniyorum hemcinsim! Sen böyle bir mucizesin, o yüzden tarih boyunca güçlü olduğun kadar güçlü kal...

Sevgili kadın, hayallerine her zaman inan, çünkü senin hayallerinin olmadığı bir dünyada herşey renksiz, sönük, neşesiz görünür. Bil ki

sen bir gökkuşağsın.

Aşka inan, lütfen... sen aşkla yaşıyorsun, içini öldürme. Gerçekliğin özünü bakabilen iç dünyanı üzme ve iç dünyanla temas kurarak dünyaya bak. İnsanoğlunun bugün en çok mutluluğa ihtiyacı var. Siz mutlu olun ki bütün dünya mutluluk zerrecikleriyle dolsun.

Kendine asla ihanet etme, çünkü varoluş sensiz anlamını yitirir. Kendi değerini bil ve asla başkalarını da unutma. Onların her biri, senin bir parçandır... Onlar, insanoğlu. Biliyorum sizi çok kırdılar... Ama affetmek için kalbinizde boş bir yer bırakmanızı rica ediyorum, çünkü o olmadan güzel kalbiniz taşlaşır.

Belki fazla sebep yok, ama... Sebep yoksa bile, gülmeye, dans etmeye, şarkı söylemeye devam et. Çünkü bir annenin gülüşü bizi ısıtır, umut verir... O yüzden, bunları sana ithafen yazdım, güzel ruhlu kadın: ruhunun sesini dinle... Ondand uzaklaşırsan, hayat bütün renklerini kaybeder.

Toplumlara ithafen de şunu hatırlatmak isterim: **"Kadın erkeğin kaburgasından yaratıldı ayaklarından değil, öyle olsaydı ezilirdi. Üstün olsun diye başından da yaratılmadı. Ama göğsünden eşit olsun diye. Kolun biraz altından korunsun diye, kalp hizasından sevilsin diye. Bir kadını ağlatırken dikkatli olun, çünkü Allah o gözyaşlarını sayar..."**

Bundan dolayı, Allah aşkına kadınları üzme-yin...

Yrd.Doç.Dr.
Erjada PROGONATI

Altın'da Anadolu'nun gücü var.

www.ahlatcimetal.com.tr

www.ahlgramaltin.com

